

"ערב פסח שחל בשבת"

בס"ד

ליל הסדר אור לט"ו ניסן מוצאי "שבת הגדול"

הרב יצחק יעקב פוקס

פסח תשפ"א

כמה מעלות טובות למקום עלינו בפסח שנה זו

שבוע ארוך ומלא להכנות והניקיונות לפני הפסח, בנחת ברוגע ובשמחה. ובהגיע שבת הגדול - **ערב פסח**, הבית נקי מבריק ובדוק מחמץ, יום שלם לפני בוא החג [פרט לפינת ה"לחם משנה" - כדלהלן], באה שבת - **באה מנוחה**, מעיינים וקוראים ב"הגדה של פסח", [נמנעים מלומר "לכו לישון כדי שנהיה ערים ורעננים בליל הסדר" (מג"א ר"צ בשם ספר חסידים)], אפשרי לומר: "כל הנח וישן כל צרכו - יקיים" וכל המרבה לספר ביציאת מצרים - ו"הרי הוא משובח".

בליל הסדר **תשפ"א** כל בני הבית ובפרט עקרת הבית - **עיקרה** של הבית, יושבים לשולחן הסדר רגועים ונינוחים, כבני ובנות חורין - **ממש**, בני מלכים הבאים לעשות רצון אביהם שבשמים, ולהרגיש, בפועל כאילו **זה עתה** יצאו ממצרים. השנה, הכול מוכן **מלפני** השבת: הכרפס ומי המלח, המרור ושאר הירקות בדוקים וחתוכים, החרוסת מוכנה [ממתינה ליין שישלימה במוצ"ש - אין איסור לש ביום טוב]. המצות כבר הופרשה מהן חלה [מצות המצווה - מוקצות מטלטול בשבת]. בקבוקי היין ומיץ הענבים בפקקים מופרדים, גם הגביעים מוכשרים ומוכנים. בשר ודגים וכל המטעמים ממלאים את מדפי ומגירות המקררים והמקפיאים, מפינוי הנייר מקופלים בשלל צורות וצבעים לקראת סעודות השבת והחג, ה"הגדות של פסח" כבר הורדו מעל גבי המדפים העליונים, בגדי יום טוב [והקיטל] מגוהצים ומוכנים ללבישה לקראת הסדר [מיד אחר אמירת "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" בהגיע צאת הכוכבים של מוצ"ש - 7:32] וכל זה, **כדי להתחיל בליל הסדר בנחת**, וכל שאפשר **מוקדם** [רצוי לאחר הגיע זמן רבנו תם - 8:12] על מנת שלא יירדמו הקטנים וישארו ערניים.

יש מכינים נר הבדלה **קטנטן** לצורך "ברכת הנר" **שביקנה"ז** - יין קידוש נר הבדלה זמן (שהחיינו) בו נפתח השנה, את ליל הסדר, [בני **חו"ל** יכינו **עוד** נר קטנטן ליקנה"ז נוסף שלהם, בליל יו"ט שני של שביעי של פסח שחל להם, גם כן במוצאי שבת]. **חול המועד מלא** - לשמחת המועד, מתוך חירות גוף ונפש, לקיום דברי הירושלמי [במשנה ברורה תקל, ב]: "אמר רב אבא בר ממל... כלום אסור לעשות מלאכה בחולו של מועד אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ויגעין בתורה" **כמה חבל** שפסח שכזה חל רק לפני 13 שנה ויחול שוב רק בתשפ"ה, יבוא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

מבנה חג הפסח תשפ"א מעורר שאלות רבות המחייבות ברור, בדפים שלפניכם, בס"ד, הדרכה ופתרונות מפורטים מתי וכיצד נקיים השנה, "בדיקה", "ביעור" ו"ביטול החמץ", ומתי תחול "מכירת חמץ" כאשר בשבת הגדול עדיין נאכל **חמץ**? מה עלינו להכין **מלפני שבת** לקראת ה"סדר" שיתקיים מיד במוצאי שבת?

מה האפשרויות לקיום מצות **"לחם משנה"** ב"שבת הגדול" ערב הפסח? ... **באיזה אופן** יתקיים ביעור החמץ הנותר מסעודות השבת, כאשר כל הבית נקי ומוכשר כבר לפסח? ... מתי וכיצד תאפנה **"מצות המצווה"** לנוהגים לאפותם בערב פסח אחר חצות? ... אלו תכשירי ומוצרי איפור כשרים לפסח השנה? מתי וכיצד ננקה ונכשיר את ה"**אלמנטים האורתודנטיים**" [תותבות, גשרים, שומרי מקום, קוביות] כשבשבת עדיין אוכלים חמץ? מה דינו של השוכח להבדיל בקידוש ליל הסדר? ... מהו ה**קוד** של השנה המאפשר לנו לזהות לאחר הפסח, מתי יוצר המוצר שלפנינו? ... מה הן הלכות ומנהגי ספירת העומר? ... כיצד מקיימים "פסח שני"? ... והאם לבני ספרד, שאינם נישאים השנה במוצאי ל"ג בעומר" (ליל שבת קדש) האם יהיו מותרים להסתפר, כבר בל"ג בעומר" יום שישי, ערב שבת, לכבוד שבת?

ראשית, חובה לציין: **"משנכנס אדר מרבין בשמחה"** - וממשיכים להרבות בשמחה! גם בחלוף ימי הפורים, ואף **בחודש ניסן**, כדברי רש"י תענית כ"ט ע"א: **"מרבין בשמחה"** - בימי אדר וניסן שנעשו בהם ניסים לישראל פורים ופסח". וכנפסק בשו"ת חתם סופר או"ח ק"ס.

"שואלין ודורשין בהלכות הפסח - קודם לפסח שלשים יום" (שו"ע תכ"ט, א)

מבאר ה"בית יוסף": הלכות הפסח מרובות ומורכבות, כללים ופרטים, ויש ללמדן לבררן ולשנן במשך שלשים יום לפני החג. במילים "שואלין ודורשין" - הוראה נוספת, לענין תלמיד המשתתף בשיעור הנמסר בין פורים לפסח, בכל נושא שהוא, כאשר נשאלת שאלה הקשורה לפסח - נחשבת כ"שאלה כעניין" ועל הרב חובה לענות לו על שאלתו, אף שהשיעור עוסק בנושא שונה לחלוטין מהלכות הפסח, ועל זה נאמר: "שואלין" ודורשין וכו'.

שלוש השלכות ל"שלושים יום קודם הפסח" - הלכה למעשה

א. "כתבו האחרונים, כל שלשים יום צריך לעיין בכל דבר שעושים, שלא יישאר בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל" (משנה ברורה סוף סי' תלו): **למעשה: א.** מפסיקים לאכול בחדרי שינה וברכב. **ב.** אין אוכלים מעל ספר פתוח. **ג.** מגלגלים השטיחים. **ד.** בפקלע'ך ששולחים עם ילדים לבית הכנסת עדיף לשים דוריטוס או במבה ולא ביסלי, ביגל'ך או שקדי מרק שהם חמץ גמור, המתפזרים ומתגלגלים לתוככי חורים וסדקים.

ב. **בדיקת חמץ מוקדמת - מלאחר פורים** ניתן להקדים בדיקת חמץ בארון או חדר שנוקו לפסח. בתום הניקוי, **בלילה** - לאור נר או פנס. **ביום מואר** - כאשר החדר מוצף באור השמש - לאור השמש, **בלא ברכה ובלא הנחת פתיתים.** (חוק יעקב תל"ג, כ"ג שו"ע הרב והגר"א שם) ובכל אופן, משאירים חדר או מקום שלא נבדק, לזכות בברכה בליל י"ד ניסן (שער הציון תל"ג, ה).

ג. **העוזבים את ביתם מלאחר פורים** אפילו יחזרו רק לאחר פסח, חייבים בבדיקת חמץ בלילה לפני נסיעתם (אם הוא לפני ליל י"ד - בלא ברכה) או ימנו מי שיבדוק בביתם בליל הבדיקה בשליחותם (שולחן ערוך תלו, א - ב). אמנם, **היוצאים מביתם לפני פורים** (קודם שלשים יום לפני הפסח), כתב מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל: "היוצא מביתו קודם ל' יום לפני הפסח, [לפני פורים] להיות במקום אחר עד לאחר ימי הפסח, ואפילו בתוך העיר, כגון שהלך להוריו, ויודע בוודאי שלא יחזור לביתו כל החג, אין צריך לבדוק בלילה שלפני יציאתו, או לחזור לביתו לבדוק בליל י"ד, דנכלל בדין היוצא בשיירא, קודם ל' יום, אין זקוק לבער (מעדני שלמה פסח)

פירוט הלכות פסח תשפ"א לפי סדר הימים - הלכה למעשה

שבת "כי תישא" - פרשת פרה - כ"ב אדר

הדלקת הנרות: ירושלים - 5:05 מרכז - 5:20 צפון - 5:12 דרום - 5:25 מוציאים שני ספרי תורה, **בראשון** קוראים פרשת "כי תישא" **ובשני** קוראים - "זאת חוקת התורה אשר צווה ד', וייקחו אליך פרה אדומה תמימה וגו'" (במדבר י"ט, א-כ"ב). "כדי להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהם בטהרה" (רש"י מגילה כ"ט ע"א) "ולפיכך קוראים פרשה זו, כדי להתפלל לפניו יתברך, שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה" (לבוש, סי' תרפ"ה ומ"ב). והספרדים כופלים "חצי קדיש", יש אומרים, שחיוב קריאת פרשה זו הוא **מן התורה** (שו"ע). ההפטרה: "ויהי דבר ד' וגו' בן אדם וגו' (יחזקאל ל"ו, ט"ז).

מוצאי שבת: ירושלים - 6:17 מרכז - 6:19 צפון - 6:18 דרום - 6:19

ערב ראש חודש ניסן (מוקדם) - יום חמישי כ"ז אדר

תפילת "**יום כפור קטן**". רבים עולים לקברי אבות וקברי צדיקים. מכיוון שלדעת רבי יהושע בניסן תחילת השנה שאז נברא העולם, ולכל הדעות, ערב ר"ח ניסן נערכים לקראת החודש בו עתידים להיגאל, במהרה.

שבת "ויקהל - פקודי" - פרשת החודש - כ"ט אדר "שבת מברכים וערב ראש חודש ניסן"

הדלקת הנרות: ירושלים - 5:10 מרכז - 5:25 צפון - 5:17 דרום - 5:30

מוציאים שני ספרי תורה, **בראשון** קוראים פרשות ויקהל - פקודי" ובספר השני קוראים - "החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות י"ב), והספרדים כופלים "חצי קדיש" אין אומרים "אב הרחמים". **ההפטרה**: "כל העם וגו' **כה אמר ד' וגו'** (יחזקאל מ"ה, ט"ז). והספרדים מוסיפים פסוק ראשון ואחרון מ"מחר החודש".

הטעם לקריאת פרשת "החודש": "כדי להודיע שבשבוע הנכנס יהיה ר"ח ניסן, ויכינו עצמם לעלות לרגל ולהקריב קרבן הפסח במהרה" (רש"י למגילה כ"ט ע"א המאירי ואבודרהם). ועוד "לפי שנצטוו, בפרשה זו, באכילת מצה ואיסורי חמץ, ויכינו מצה לחג ויישמרו מהחמץ, שלא לעבור באיסור בל יראה ובל ימצא" ולכן מפטירין ביחזקאל מ"ה שנזכר בה מהפסח והמצות" (בינה לעתים קידוש החדש ט"ו עמ' 239)

ברכת חודש ניסן

המולד יהיה - בליל ראשון בשעה 7, 3 דקות ו 5 חלקים. ראש חודש ביום ראשון הבעל"ט.

בברכת "יחדשהו הקב"ה עלינו וכו' אומרים: "ולגשמים בעיתם", כיון שעד פסח עדיין זמן גשמים (דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספר "ולגשמים בעיתם" עמ' קצ"ד ורל"ט). **ובני ספרד**, יש מוסיפים גם: "ולטללי ברכה" כיון שמפסח הוא זמן הטל (הגהות איש מצליח לבן איש חי). **אין אומרים** "אב הרחמים" ולא צדקתך" וגו' במנחה

הערה: יש משתדלים, **בסעודה שלישית** לסיים את אכילת הפת עד השקיעה - **5:50** ויכולים להמשיך באכילת מזונות ושאר מאכלים (בשם הרב מבריסק זצ"ל) ואז יאמרו בברכת המזון **רק "רצה"** (קיצשו"ע מ"ד, י"ז). המשיכו ואלו פת כשכבר נכנס ראש חודש, ישנן שלש שיטות: **לשולחן ערוך** קפ"ח, י ובא"ח חוקת, כ"ב - מזכירים בברכת המזון **רק רצה**. לדעת **המשנה ברורה** שם, ל"ג - **רק יעלה ויבוא**. ולדעת **הט"ז** - מזכירים **שניהם** ואין כאן תרתי דסתרי, שהרי אכלו פת גם בשבת וגם בראש חודש. וכל הנוהג כאחת השיטות - יש לו על מי לסמוך.

מוציא שבת: ירושלים - 6:22 מרכז - 6:24 צפון - 6:23 ודרום - 6:24 ר"ת - 7:02

ראש חודש ניסן - יום ראשון א' ניסן

"החודש הזה לכם ראש חודשים" - **"לכם"** - אותיות מלך לחודשי השנה. "חודש האב-י"ב" - אב לי"ב החודשים. מרן החת"ס זי"ע הזהיר שלא לקרוא לחדש ינואר- למניינם, "הראשון", כי לנו אין אלא ראשון אחד - **ראשון** לחודשי השנה, **ניסן**. במשך כל חודש ניסן אין אומרים וידוי ותחנון (שו"ע תכ"ט, ב), ובני **ספרד** אין אומרים "למנצח יענך וגו'" בין "אשרי" ל"ובא לציון" כל החודש. ובני **אשכנז**, אומרים, פרט ליום טוב וחול המועד. אין מתענים בחודש ניסן פרט לתענית בכורות ותענית חלום. ויש שאין עולים בו לקברים.

קמחא דפסחא

"מנהג לקנות חיטים לחלקן לעניים לצורך פסח" (רמ"א תכ"ט, א). בדורות האחרונים מגבית "קמחא דפיסחא" עבור כל צרכי החג הדרושים לעניים, בהרחבה ובדרך מכובדת לתועלת המקבלים (קובץ מבית לוי א, עמ' קל"ב). וכל המתגורר בעיר שלושים יום - חייב להשתתף במגבית לעניים (מ"ב שם, ה).

ברכת האילנות

שולחן ערוך אורח חיים רכו, א: **"היוצא בימי ניסן וראה אילנות מוציאים פרח, אומר: "ברוך אתה וכו' שלא חיסר דבר בעולמו, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם"**.

מברכים, לכתחילה, כשרואים שני **אילנות מאכל** יחד, אפילו מאותו מין. ולכתחילה אין לברך על אילן שבשנות עורלה או המורכב [שהרי אינם "ליהנות בהם בני אדם"], והברכה, כשרואים לבלוב הפרח ("הניצנים נראו בארץ"), ועל כן, בבבל קראו לחודש - "ניצן" ["הניצנים וגו'], ונקבע שמו ל"ניסן", על שם הניסים שנעשו בו.

בנות ונשים, מברכות ברכת האילנות, שאין היא "מצוה שהזמן גרמא" אלא שטבע הצמיחה ולבלוב האילנות הוא בחודש זה (שו"ת הר צבי או"ח א, קי"ח). ילד הנעשה בר מצוה במהלך חודש ניסן - יברך מיד בתחילת החודש ולא ימתין להיותו גדול, ש"זריזין מקדימין למצוות" (הוראת הגר"ח קנייבסקי שליט"א).

לכתחילה **אין לברך בשבת**, או משום חשש תלישה, כשם שאסור להריח בעץ שיש בו פירות, בשבת, "שמא יעלה ויתלוש פרי" ועל פי הקבלה, משום איסור "בורר" - שעל ידי הברכה מתבררים ניצוצות הקדושה מן הצומח (כף החיים, שם), ויש שלא חששו, וברכו בשבת, וכן נהג הגרש"ז א"צ"ל (הליכות שלמה ניסן, אורח' הלכה 10).

קריאת פרשת הנשיאים

"**טוב לקרות בניסן בכל יום הנשיא שלו**, וביום י"ג פרשת בהעלותך עד וכן עשה את המנורה" (מ"ב תכ"ט, ח). ויש שנהגו לקרוא מתוך ספר תורה (שו"ת הר צבי או"ח א, ס"ט). ומנהג הגר"ח מצאנז לקרוא פרשת הנשיא לאחר התפילה גם ביום שקראו בתורה, וכן יש לנהוג (שו"ת מנחת יצחק ו, ק"ט).

שבת פרשת "ויקרא" - ז' ניסן

הדלקת הנרות: בירושלים - 5:15 במרכז - 5:30 בצפון - 5:22 ובדרום - 5:34

אף שאין זה "שבת הגדול", **מקדימים** את דרשות הרבנים ומורי ההוראה **לשבת זו**, להנחות את העם לקראת ערב הפסח החל בשבת הבאה, כיצד להיערך לקראת בדיקת החמץ והכנת הבית לפסח, המתבצעים השנה - לפני שבת הגדול" (מ"ב תכ"ט, ב) ואכן, **מנהג ישראל** בכל מקום, שהרב דורש בציבור, להודיעם דינים השייכים לפסח (היעב"ץ בסידור), "והעיקר להוכיח לעם... המעשה אשר יעשו, היינו דיני הגעלה וביעור חמץ וכו' ושאר הלכות הפסח, אבל אם תהיה הדרשה רק בפלפול או דרוש בעלמא - אין יוצאים בזה ידי חובתם (מ"ב ריש סי' תכ"ט). הנוהגים באמירת ההגדה - אומרים בשבת ערב פסח. (רמ"א ת"ל ושו"ע הרב שם, ב).

ההפטרה: "עם זו יצרתי וגו' " (ישעי' מ"ג, כ"א). ואים אומרים "אב הרחמים" ולא "צדקתך וגו' " במנחה.

מוצאי שבת: בירושלים - 6:27 במרכז - 6:29 בצפון ובדרום - 6:28 רבנו תם - 7:07

אומרים "ויהי נועם וגו' ואתה קדוש וגו' ויתן לך וגו' כי לפנינו ששת ימי המעשה שלמים. **יש שכתבו** להדר במיוחד באכילת "**מלווה מלכה**" - סעודת דוד מלכא משיחא הראשונה בחודש הגאולה, כי בשבת הבאה (ליל הסדר) לא ניכר שמקיימים "מלווה מלכה" (ראה "חק לישראל" להגר"י וועלץ זצ"ל).

הערה: מי שטרם קידש הלבנה, ישתדל לקדשה במוצ"ש זה, מפני שבמהלך השבוע הבא טרודים בהכנות לחג.

מבצע פסח כשר ושמח תשפ"א - ניקוי הבית לפסח

החובה, ומידת ההשתדלות המתבקשים לניקוי הבית לפסח

"קדשינו ז"ל אמרו, שחג הפסח בחינת אהבה, לפי שהאדם מרגיש בעליל את כל מצוות הפסח, זהירותו ודקדוקו, ומתוך חביבות ואהבה, רצים בכל כוחם, הבן והבת, לקיים מצוות האב - אבינו שבשמים, רוצים הם לכנוס, כל כולם לחורים ולסדקים, קופצים הם על התנור, מכניעים ודוחקים עצמם אל תחת למיטה, כי הלב עורג ודעתם אינה מתקררת, ומעתה, כמעט קשה להם כבר לדבר דברים שאינם מענייני הפסח, להגיעיל הכלים, למרק ולצחצח הבית כולו, לקנות מה על פסח... זהו כל דבורם ומחשבותיהם, ובכול גופם, נשמתם ומאודם שקועים הם בהפסח". (דברי הגאון הקדוש רבי קלונימוס קלמיש מפיאסענצא זיע"א ב"חובת התלמידים").

"ומה שנהגו אמותינו מאז ומעולם להרבות בעסק זה **יותר מן הנצרך באמת**, על פי שאמרו במדרשות, כי חמץ בפסח "שאור שבעיסה" וכלה גרש יגרשנו מכל מבואותינו וסתרי לבנו ויחפשו בחורים ובסדקים" (שו"ת הרדב"ז ג, תקמ"ו): **אכן**, ערבי פסחים הינם ימים קדושים, בהם כל נפש יהודית מתעלה, בהתאם לדרגתה, "כי ידוע הדבר ואמת, שכל האדם נפעל כפי פעולותיו" (ספר החינוך מצווה ט"ז), ותוך כדי העמל, היגיעה והטרחה המרובה, חשים כולם בפועל, שיחד עם הניקיון הגשמי, בד בבד עם המירוץ והקיצוץ של הכלים, והחיפוש הבלתי-נלאה אחר כל פירור חמץ - מתנקית גם כן הנפש, ניקיון רוחני - "כבולעו כך פולטו".

הצעה מעשית

"**סוף מעשה במחשבה תחילה**" ו"איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק" **תכנון מוקדם**, ורשימות מפורטות מראש, **לסדר הניקיונות החיוניים באמת** לקראת הפסח, פירוט הקניות ה**נחוצות** לחג, ושיתוף פעולה מתוכנן,

של בני הבית, בנים ובנות, סבים וסבתות, נינים ונינות ונכדים ונכדות בשמירה על סדרי הלימוד הקבועים: תהילים, דף היומי וכו' לימוד המוסר והחסידות - תמידים כסדרם, יבטיחו בס"ד פסח כשר, ומלא שמחה של מצוה, במרץ בהתלהבות ובחיוניות, לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

מדברי הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל בנוגע לניקוי וההכנה לפסח בימינו

נראה, כי נתפסנו בימינו במלכודת. אמנם, הבית המודרני הממוצע, גדול יותר מאשר בעבר, רהיטים, כלים ובגדים למכביר ממלאים את הבית, אבל, מאידך, המרצפות עשויות כיום מאבן, ולא כבעבר כאשר רצפת העץ או העפר דרשה קרצוף וניקיון יסודי, בכל חריץ וסדק, הארונות והשולחנות מצופים בלכה או בפורמייקה שלא כבעבר, שהיו עשויים מעץ גלמי, עובדה שדרשה לקראת הפסח, גירוד וקרצוף ולעיתים אף שיוף, בכדי להבטיח שאף פירור אוכל לא נותר בסדקים. בימינו, לרשות עקרת הבית עומדים מכשירי וחומרי ניקיון שלא היו מצויים בעבר [שואבי אבק ומפשירי שומנים]. **למרות כל זאת**, הלחץ והמתח המלווים את עבודות ניקיון הפסח, הגיעו לדרגות בלתי הכרחיות ואף מיותרות... עקרת הבית הופכת להיות פקעת עצבים ואינה מסוגלת ליהנות משמחת יום טוב של הפסח ומתקשה להשתתף במצוות ובחובבים בליל הסדר... ומכיוון שעל האישה להגיע לליל הסדר נינוחה וערנית כדי לקיים מצוותיה עם כל שאר בני המשפחה, על כן ברור שביצוע החובות של ערב הפסח, צריך להיות מחושב ביחס לחובות החג עצמו.

אין לבטל מנהגים שהועברו בכלל ישראל מדור לדור, אך ישנם הנהגות שונות שנשים לקחו על עצמן כיום, שאינן המשך למסורת ולמנהגים מדורות עברו, לדוגמא, אם אדם אינו מוכר את החמץ שברשותו, כמובן שהוא חייב לנקות היטב את כל כליו ולבדקם מכל חמץ שנשאר עליהם, או לפסול את החמץ בחומרים חריפים מלהיות ראוי למאכל, כפי תקנת חכמים שחייבו בדיקת חמץ וביעורו, **אבל אם החמץ נמכר, כמו שנוהגים כולם כיום** (רבים אומרים "אנו לא סומכים על המכירה", ולא מוכרים חמץ... אבל גם הם עומדים בתור למכירה....). **אם כן, אין הכרחי כבר קרצוף הסירים המחבתות, הצלחות וכדומה**, אשר ממילא מאוחסנים בארונות סגורים. צריך לדעת כי בחומרות אלו, **יש סכנה גדולה** לגרימת קולות רבות, ולעיתים אף לביטול מצוות היום - חיובים מן התורה ומדרבנן, שהנשים חייבות בהן בפסח כמו האנשים, ובמיוחד בשולחן הסדר

מה הוא ה"חמץ"

ידיעות יסודיות ובסיסיות המתבקשות, לכל הבא לנקות את ביתו לקראת הפסח: מהו חמץ ?

תשובה: כל המכיל את אחד מחמשת מיני דגן: חיטים, שעורים, כוסמין, שיפון ושיבולת שועל.
באנגלית: wheat, barley, spelt, rye and oats **ברוסית:** פְּשֵׁנִיצָה, יִטְצְמִין, פּוֹלְבָה, רוֹז, גְּרִקוֹלְס **בספרדית:** טְרִיגו, סוֹדָה, אֶסְפֵּלְטָה, סֶנְטוֹ, אֶמְנָה **ובהונגרית:** בוז'ה, ערפה, טונקוה בוז'ה, הוידניה, זאָב

כמו כן, כשמופיעים ברשימת הרכיבים, הדברים הבאים – **המזון מכיל חמץ: 1. "עמילנים"** [-סתם, ללא פרוט: "עמילן תירס", "עמילן תפוחי אדמה" וכדומה] **2. "דגנים"** **3. "לתת"** **4. "דקסטרזות"** **5. "גלוטן"**.

דוגמאות לחמץ גמור

סולת, קוסקוס, בורגול, גרנולה, בירה, ויסקי, שקדי מרק, דברי מאפה, מציות, קרקרים, ופלות, בייגל וחטיפים מחמשת מיני דגן, שמרי בירה, ביסלי, ממתקים מלאכותיים (סורביטול, אספרייטים) פרט לסוכרלוז, ויטמין E מקורי, תחליפי קפה, וכן רוב רובם של סוגי הוודקה בעולם ובפרט "וודקה אבסולוט" – **כל אלו הינם חמץ גמור**, כמו כן, **סוכר ענבים** – עשוי מדקסטרזות, היינו, פירוק עמילנים ועלול להיות **חמץ גמור**. אלא אם כן מיוצר מעמילן תירס או תפוחי אדמה. אולם, **"לציטין"** כיום, אינו מופק מחיטה אלא רק מסויה ומרכיבי שמן חמניות על כן **אינו חמץ**, אלא כקטניות, וכמובן אינו נצרך בפסח אלא בהכשר למהדרין. עפ"י פרסומי "העדה החרדית" מזה מספר שנים, כל הכוהל (אלכוהול) הנמכר בבתי המרקחת לחיטוי וכדומה – **אינו עשוי מדגנים**.

מצרכי מזון בהכשר "בד"צ העדה החרדית" שאינם מכילים חמץ כלל כל ימות השנה

אבקות אפיה, אגוזים – כל הסוגים, אורז, אינסטנט פודינג – כל הטעמים, במבה, ג'לי, גריסי פנינה [נאמר לי ע"י רבני מחלקת הכשרות בבד"צ העדה החרדית, שבתהליך הקילוף והשיוף של השעורה להפוך ל"גריסי פנינה" בכל השלבים, אין כלל הימצאות של מים], דבש, דגים טריים, דייסת קורנפלור לתינוקות (מיועדת לאלרגיים לגלוטן), חומץ, חרדל, חילבה (גרגרנית), סוכריות ומקלוני טופי (כל הסוגים), טחינה, יין מיקבי הארץ, שמרים טריים ויבשים, שלגוני קרח, תה. על כן, אין כל צורך, אף למחמירים, להוציאם מהבית ולהשליכם לאשפה, כדאי תמיד לזכור, שקיים בתורתנו איסור "בל תשחית"!!! ולאחר ניקוי חיצוני ניתן לשומרם בארון נעול בפסח. **אין צורך, ואף אינם נכללים במכירת החמץ – מוכרים אך ורק חמץ!**

כמובן שכל מוצר שאין עליו כשרות לפסח למהדרין אין צורכים בפסח, גם אם אינו מכיל חמץ!!!

כיצד נאסר החמץ

חמישה ציונים שונים נאמרו לעניין איסור חמץ בתורה

- א. איסור אכילה** – "כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל" (שמות י"ב, ט"ו) היינו באכילת כזית ובמזיד.
- ב. איסור הנאה** – "ולא יאכל חמץ" (שמות י"ג, י"ג) **דוגמאות:** 1. אסור להאכיל חמץ לבעלי חיים (תרנגולים, כלב, תוכי, דגים) 2. אסור להשתמש בדבק חמץ – דבק שקדים. 3. תמונות נוי המכילות חיטה חנוטה, פסטה. יש להטמין בארון. 4. מניות בחברות המייצרות ויסקי או בירה יש למכור לגוי לפסח. (שו"ת מנחת יצחק ח"א) 5. בעל חנות מכולת אסור לקבל תשלום בפסח על חמץ שמכר לפני החג והחמץ קיים (עובדים זרים) משום חילופי חמץ – שו"ע תנ ושו"ת שבט הקהתי ב, קעד. 6. אסור להריח בפסח בפת של גוי להנאה. שמא יבוא לאוכלו – שו"ע תמ"ג, ב ורמ"א, הגר מעל מאפיה של גויים, אל יריח בריח הפת בכוונה ליהנות – שו"ת מהרש"ם.
- ג. לא יראה** – "ולא יראה לך שאר" (דברים ט"ז, ד) אסור שייראה בפסח חמץ השייך לך (פרט לנמכר לגוי).
- ד. לא ימצא** – "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם" (שמות י"ב, י"ט). **דוגמאות:** 1. אסור שיהיה חמץ שייך לישראל בפסח, אפילו נמצא בתיק בבדיעם ואפילו במקום העבודה, בשולחן או ארונית השייכים לו. 2. פחי אשפה בבית משותף כששכנים שאינם שומרי מצוות או גויים מניחים בהם בפסח חמץ. יש לומר גילוי דעת בערב פסח: "אין אנו מעוניינים שחצרנו תזכה לנו בחמץ שיונח בו בפסח" - עצת הגרש"ז אויערבך והגר"ע יוסף זצ"ל. 3. הרואה חמץ במקום ציבורי או במקום הפקר לא ירימנו, אלא על מנת לבערו, אבל רק על מנת לסלקו לצד שלא יכשלו בו, יש להזיזו במקל או ברגל, שאם ירימנו - יזכה בו ויעבור בלא ימצא (שו"ת הריב"ש ת"א). 4. המתארחים במלון או טסים בחברת טיסה שמגישים חמץ, עליהם להצהיר, בדלפק הקבלה, שהתשלום רק עבור הלינה או הטיסה בלבד ולא עבור הארוחות **ה. מצות עשה: "תשביתו שאור מבתיכם"** (שמות י"ב, ט"ו).

הכשרת המטבח לקראת הפסח

"שיש" – מקורי ["חברוני" או "גרניט"], שאין בו סדקים או חריצים עמוקים, הכשרתו, בניקוי יסודי, ייבוש, ושפיכת מים רותחים, כשהם מבעבעים (בעזרת מיחם של שבת או קומקום, המחברים לזרם החשמל). ויש שלפנים משורת הדין, מהדרים לכסותו לימות הפסח, בחומר פלסטי עבה (P.V.C, גומי, טפט, משטח עץ וכדומה), וזה עדיף מכיסוי מתכתי המעביר חום ובליעות. ואזי, די בניקוי יסודי, מבלי לבצע את ההכשרה הנ"ל. **"שיש קיסר"** [תערובת אבן, מלט, סיד] – עקרונית, אין לו הגעלה, שאינו כלי אבנים (מחצב טבעי): אלא הינו תערובת של חרס, חרסינה, קרמיקה ודבקי אבן שונים, אמנם, לדעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל ("הליכות שלמה, פסח), יש להחשיבו ככלי אדמה, שלדעת המשנ"ב יש לו הגעלה, ועדיף לכסותו כמפורט לעיל. **משטחי עבודה מנירוסטה או מעץ** – הכשרתם בניקוי יסודי, ועירו רותחים מבעבעים – כנ"ל.

אריחי החרסינה והקרמיקה, שבצדי השיש – לא מועילה להם הכשרה, ויש מצפים אותם לפסח, בניר או בכל חומר אחר, עד לגובה של סירים, לשלול מגע חם של כלי פסח או מאכלים חמים עם אריחים הספוגים בחמץ.

כיורי חרסינה – לא מועילה להם הכשרה. ויש לנקותם ולפגום את כל החמץ שנדבק בהם, ומערים עליהם רותחים, ומניחים בהם קערה מיוחדת לפסח, כמו כן, מחליפים או מגעילים, את המסננת שבפתח יציאת המים, ובתום ניקוי הכיורים, מערים רותחים עם חומרים פוגמים לפתח היציאה, כדי לפגום שאריות חמץ שבצנרת המתעקלת, כיון, שכשמערים רותח לכיור בפסח, עלולים הכלים שמתוכם מערים להיאסר, (שו"ע הרב תנ"ב). וכן נוהגים בני ספרד המדקדקים במצוות, להניח קערה לפסח, שלא כבעבר, מפני שכיום, השימוש בכיור, במים רותחים, וזהו "רוב שימוש".

כיורי נירוסטה – לאחר המתנת 24 שעות בלא שימוש ברותחים, מנקים ומייבשים את הכיורים, ומערים עליהם רותחים מעלים בועות – כנ"ל. לעניין שיש מקורי.

ברזי המים – חייבים בהכשרה יסודית, יש לפתוח את הברז כשהמים הזורמים חמים ביותר [מבویلר חשמלי או מ"יונקרס", כיון, שמים מדוד שמש – אינם ראויים להגעה], ובו זמנית, יש לערות על הברז מבחוץ, מים רותחים מכלי ראשון, ולשטוף הכול במים קרים. יש לנקות את הפילטר שבפתח יציאת המים, ויש הכורכים בד או מרכיבים מסננת נוספת לימי הפסח בפתח יציאת המים מן הברז.

כיריים של גז – אשרי הרוכשים כיריים מיוחדות לפסח, או לפחות חצובות [הברזלים עליהם מונחים הסירים], ומבערים מיוחדים לפסח. וישנם, המכסים את כל פני הכיריים בטס מתכת מיוחד לפסח. **המעוניינים להכשיר את הגז** המשמש כל השנה לחמץ: **החצובות** [grate] – הכשרתן בליבון קל בהחזקתן, כ 5-6 שניות בלהבה דלוקה סביב סביב. **המבערים** [burners] – לאחר ניקוי יסודי, בעיקר בחורים, יש להבעירם כ 15 דקות באש (שעורי קנה בשם ד, מ"ג).

המשטח העליון [base of stove] – הכשרתו בעירו רותחים מכלי ראשון, ורצוי לאחר מכן, לצפתו בנייר אלומיניום. **מכסה הכיריים** – עדיף להרחיקו לפסח, ולא, יש לנקותו היטב, ולצפותו. **הכפתורים** – יש לפרקם, להשרותם, ולנקותם היטב, או לצפותם לפסח. **קולט אדים** – בלתי אפשרי להכשירו. יש לנקותו עד מקום שהיד מגעת ולצפותו.

כיריים חשמליות – לאחר המתנת 24 שעות, לנקותם, ולהפעילם בחום המרבי למשך שעה, ומצפים אותן לפסח.

כיריים קרמיות [מצופות בזכוכית או בתערובת: חרסינה, קרמיקה ופורצלן] – לא ניתנות להכשרה, (אף לבני ספרד - כי השימוש באש עצמה) יש לנקותן היטב, ולכסותם לפסח (הליכות שלמה פסח ג, ג). **כיריים "אינדוקציה"** – במקום ה"עיגולים", שם מונחים הסירים – אין צורך בהכשרה. מאידך, ליתר השטח – לא מועילה הגעלה. הפתרון: ציפוי המשטח ב"סיליקון" [או נייר אפייה מסיליקון] תואם אינדוקציה.

תנור אפיה, חשמלי – עדיף לרכוש מיוחד לפסח. מפני שהכשרתו כדין, כמעט אינה אפשרית. באין ברירה, יש לנקות הדפנות והתקרה בחומרים חריפים - פוגמים, ולאחר המתנת 24 שעות, להפעילו כשעה בחום המרבי, ולצפות את צדדי ותקרת התא בנייר אלומיניום קצת עבה. תבניות התנור שהשתמשו בחמץ – לא ניתנות להכשרה.

תנור "פירוליטי" [המנקה עצמו - self-cleaning oven] המגיע לחום של כ 500 C - לאחר המתנת 24 שעות בלא שימוש, יש להפעילו בתוכנית ה"ארוכה", את מחזיקי התבניות והרשת, שאסור להשאיר בעת הפעלת ה"פירוליטי", יש לנקות היטב, ולאחר הכשרת התנור להכניסם למשך חצי שעה לתנור בחום של 250C מעלות, והתנור כשר לפסח (כמובן, בלא התבניות).

"טוסטר אובן", "טוסטר אמקה" וסיר אפיה "סיר פלא" - לא ניתנים להכשרה, כיון שצריכים ליבון קשה.

תנור "מיקרו – גל" (ללא השחמה), המיועד לחימום והפשרה **בלבד**, יש לנקותו ביסודיות, להכניס 2 כוסות מים עם סבון, להפעיל עד שחלל התא יתמלא כולו באדים, והתנור כשר לפסח (הכרעת הגר"מ פיינשטיין צ"ל

ספר הלכות פסח ט"ז הערה קנ"ו). **בני אשכנז** – חייבים להחליף את הצלחת המסתובבת, בכשרה לפסח. ויש המשתמשים בפסח, רק בעטיפת המזון בקופסה או בשקית ניילון אטומה (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל ב"שבות יצחק" דיני מיקרוגל ה, ד).

פלטה של שבת – ניקוי יסודי, כולל בתחתיתה ולאורך החוט החשמלי, הפעלתה בזרם החשמל, לשעתיים, ניתוקה, והנחתה מושענת לאורכה בשיפוע, ושפיכת מים על פניה, ויש שלאחר מכן, מצפים אותה בניר אלומיניום לפסח.

"תמי בר" – הכשרתו בניקוי יסודי, בהרתחתו היטב, ובעירוי רותחין מכלי ראשון על אזור יציאת המים והמגש.

מיחם מים של שבת – יש להשתדל ולנקות מקרקעיתו את כל האבנית, למלאותו במים ככל שניתן, להרתיח היטב, ולאפשר למים לצאת דרך הברז, ובמקביל לערות מבחוץ מרותחים מכלי ראשון, על כל אזור הברז. הנוהגים במשך השנה להניח על גבי המכסה, חלות לחימום, הנוגעות ישירות במכסה, – חובה עליהם, לעשות למכסה "ליבון קל" (כנ"ל בחצובות הגז).

ארונות המטבח – יש לנקותם מבית ומחוץ באופן יסודי בשפשוף ובשטיפה היטב, כולל בחריצים, בסדקים ובצירים. בהתמקדות ב"קרוסלות" ובתחתית הארונות העליונים, שמעל משטחי העבודה, בפרט באזור השימוש במעבד מזון [מיקסר], ואין צריך לומר מעל הכיורים. ולאחר הניקוי, נהוג לפרוס גליונות נייר נקיים, בטרם הנחת מוצרי הפסח.

מדיח כלים – במידה וכל חלקיו ממתכת ופלסטיק בלבד, יש **מקילים** להכשירו, בהמתנת 24 שעות, ניקוי הפילטר (אם אפשרי), הגעלת הרשתות בכלי ראשון או בעירוי רותחים, והפעלת המדיח בחום המרבי חצי שעה, עם חומר פוגם.

מעמד לייבוש כלים – די לו בניקיון יסודי ובשטיפה היטב, ויש המחליפים את הרשתות, למיוחדים לפסח, או מצפים אותם. **מחזיקי סכ"ם** עומדים – חובה להחליפם לפסח.

מעבד מזון [מיקסר]: המהדרים רוכשים מיוחד לפסח. מפני שה**מערבול** ["בלנדר" גביע שבתחתיתו שילוב סכינים קבועים בבסיס] – אם משמש לחמץ, לא ניתן להכשרה לפסח.

המקצפים לעוגות ולערבול בצק – אינם ניתנים להכשרה ["כלי לישה" – "בית שאור"]. **אמנם, המקצפים, הדיסקים** ובכלל זה, **בלנדר יד** למרקים וכדומה – הכשרתם, במים מעלים בועות בכלי ראשון שעל גבי אש או חשמל. **מטחנת בשר** - בשימוש בחמץ ודברים חריפים – לא ניתנת להכשרה.

כיסא תינוק - יש לנקותו היטב, ולערוט רותחים על גבי משטח האכילה. יש מהדרים לצפות את המשטח לפסח.

בקבוק תינוק - הבקבוק עצמו יש לו הגעלה ברותחים, הפיטמה העשויה מגומי - חובה להחליפה לחדשה.

כלים שאין מכשירים לפסח

כלי חרס, חרסינה ופורצלן – אין מועילה להם הגעלה, אמנם, כשבלעו חמץ רק בהשריה, ועמדו 12 חודשים בלא שימוש – כשרים לפסח בלא הגעלה (שו"ע או"ח תנ"א, א וכו"א ויו"ד קל"ה, ט"ז). **כלי לישה** (בית שאור), כגון: נפה, קרש לעריכת בצק, מערוך, מערבלי בצק ומקצפי עוגות ודוגמיות לחיתוך בצק, כלים שבאים במגע ישיר עם קמח או בצק – **אין מכשירים** אותם לפסח, אפילו עמדו 12 חודשים בלא שימוש. **כלים הצריכים ליבון קשה**, וחוששים לקלקולם, כגון: סיר "פלא", תבניות אפיה, כלי טפולן, מערבול ["בלנדר"] המשמש לחמץ, טוסטר, מגררת ["פומפיה"] של חמץ או לפירורי בצק וכדומה – אין מכשירים לפסח. אמנם, אם עמדו 12 חודשים בלא שימוש, ניתן להשתמש בהם, לאחר הגעלת שלש פעמים. **כלי זכוכית: בני אשכנז** – אינם מכשירים לפסח. ובני **ספרד** – מקילים, בהכשרתם על ידי שפשוף ושטיפה היטב. ויש שנהגו לעשות להם השריית 3 ימים במים מתחלפים כל 24 שעות.

כלים מסיליקון דינם זהה לכלי פלסטיק עמידים בחום שמותר להכשירם ע"י מים רותחים. אמנם ישנם פוסקים שאסרו להכשיר כלי פלסטיק בכלל מחשש שהם לא יוכשרו כראות ע"מ שלא יתקלקלו ברותחים, אולם

נראה שאין הכוונה לכלי פלסטיק וסיליקון ששימושם הרגיל הוא בחמים (כמו חימום במיקרוגל, בתנור וכן בקבוק לתינוק. בכלים שכאלו אין חשש שהבעלים יתרשלו בהכשרתם ולכן מותר להכשירם לפי הכלל "כבולעו כך פולטו" (מנחת יצחק ג ס"ז, חלקת יעקב ב קס"ג, אגרות משה ב צב). ויש שאסר להכשיר לפסח כלי פלסטיק וסיליקון (אגרות משה ב צב). ולמעשה, מביאים כלי "סולתם" שידיותיהם מפלסטיק, להכשרה לפסח ואין מוחים הפוסקים.

הערת הגר"ש וואזנר זצ"ל כיום שמחיר הכלים, אינו יקר, במידת האפשר, עדיף לקנות חדשים, מיוחדים לפסח ("מבית לוי", פסח).

קניית לכבוד הפסח

הקניות לפסח, ראוי שתעשנה בחנויות שנוקו מחמץ, והמצרכים מונחים בהם על גבי מדפים נקיים ומצופים. מוצרי מזון הנמכרים בלא עטיפות או בתפזורת, יש להקפיד שהכף והמאזניים יהיו נקיים לפסח, מובן מאליו, שגם העברת המצרכים לבית תתבצע ברכב נקי מחמץ, ואין צריך לומר, שבבית יש **לפנות ולהכין** מקום מבודד ונקי לפסח, בטרם הנחת המוצרים שם. **המזמינים או קונים מוצרי מזון להקפאה: בשר, דגים וירקות מוקפאים**, מחובתם להקדים את ניקיון המקפוא, באופן יסודי ובפירוק כל החלקים הניתנים לפירוק, והתמקדות בגומיות שעל הדלתות, בעזרת מטליות, מגבונים או מברשות עדינות, ולהימנע משימוש בכלים חדים, העלולים לחורר את הגומיות. לאחר הניקוי, מבצעים "בדיקת חמץ" במקפוא, בלא ברכה ובלא הנחת פתיתים, ונהוג לצפות את המדפים והמגירות בנייר או ניילון, כדי שהמוצרים הכשרים לפסח לא יונחו על מקום עליו מונח חמץ כל השנה, אלא במקום הראוי להם.

הערה: תיקים וסלים המשמשים במשך ימות השנה לקניית מוצרי מזון חמץ, חובה לנקותם היטב, מכל פירור של לכלוך בטרם מכניסים לתוכם מוצרים הכשרים לפסח. הידור נאה לייחד תיקים וסלים המיוחדים אך ורק לקניות לפסח. בפסח עצמו, נזהרים שלא להשתמש באריזות ובשקיות ניילון משומשות.

קניית בשר, עופות ודגים

בקניית בשר, יש להיזהר מלומר על בהמה או עוף בין חיים ובין שחוטים: "**בשר זה לפסח**" שנראה כאילו היקדשום לקרבן פסח. אלא יש לומר: "בשר זה ליום טוב או לחג" (שו"ע תס"ט, א ובמשנ"ב שאף לא בשפה זרה). יש שכתבו, שאף בקניית עופות ודגים, גם כן, **לכתחילה** יש להימנע מלומר בשעת קנייתם: "עוף או דג זה לפסח" ויתכן שאף בשאר מוצרי מזון, שאף שאינם ראויים להקרבה, אפשר להקדיש דמיהם לפסח, פרט לחיטים שרוכשים לאפיית המצות, כיון שצריכים שמירה יתירה - מותר לומר: "חיטים אלו לפסח" (כף החיים שם, ח). **בדיעבד**, אמרו "**בשר זה לפסח**" - אין הבשר נאסר לאכילה, אלא אם כן, נאמרו המילים על גדי או על טלה ואין באי אכילתם הפסד מרובה. אבל כשאחרים, כגון מוכר אמרו: "זה לפסח" - אין להחמיר, ש"אין אדם אוסר דבר שאינו שלו" (שו"ע שם ושו"ע הרב שם).

קניית ירקות פירות וביצים

רבים נוהגים לשטוף לפני הפסח את כל ה**ירקות והפירות** שקונים לחג, ובכלל זה, ניקוי האבק מעל בקבוקי היין השמן והשתייה וקופסאות השימורים שנקנו לפסח. ויש שאינם אוכלים בפסח, רק ירקות ופירות הנקלפים. **הנהגה טובה לנקות את הביצים** שקונים לחג, ולנער את תבניות הביצים מחשש שאריות תערובות דגני חמץ המצויים בלולים. **הערת זהירות:** לטענת רופאים, שטיפת ביצים במים, גורמת להחדרת החיידקים שעל גבי הקליפה אל תוך הביצה, על כן, יש להסתפק בקינוח חיצוני ביבש. מזה כמה שנים, בשיתוף פעולה בין "תנובה" ובד"צ העדה החרדית, מוחתמות הביצים בדיו ללא רכיבי חמץ, וניתן לבשל את הביצים בקליפתן. הדבר מצוין בכוכביות או בסימון מיוחד.

הקדמת קניית מצרכי החלב לפני הפסח

אין איסור בשתיית חלב מפרה שאכלה חמץ אפילו תוך מעת לעת (24 שעות) לפני הפסח (ראה תורת חטאת כלל ס"ה, י ומ"ב תנ"א, כ"ח שו"ת אגרות משה או"ח א, קמ"ז ודעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל ב"אשרי האיש" ג, נ"ו). **ומכל מקום**, מערכות הכשרות המהדרות, מציינות על מוצרי החלב הכשרים לפסח המיוצרים לפני הפסח: "**כשר לפסח ערב פסח תשפ"א**" על מנת לאפשר להדר על כל חשש אפילו רחוק של תערובת משהו (אמנם, משהו,

כידוע בטל לפני הפסח). **הערה: הנקת תינוק בימי הפסח:** אישה המניקה את תינוקה, "אין להחמיר לה שלא תאכל חמץ בערב פסח קודם זמן איסורו [כדי שתוכל להניק את בנה] משום שלתינוק בן יומו לא החמירו שלא לשתות מחלב זה" (לשון מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שם).

חומרי וכלי ניקוי כשרים לפסח

אחרי בדיקות יסודיות ומקיפות במעבדות, ע"י מומחי כשרות, שוב, **לקראת פסח תשפ"א**, לא נמצא חמץ כלל, ברשימת הדברים דלהלן, וניתן להשתמש בהם לקראת הפסח ובפסח, **בלא הכשר לפסח:** כל סוגי הכריות (סקוט'ץ) לחול ולשבת, צמר - פלדה ברזליות, ננס, כל סוגי האקונומיקה וחומרי הניקוי לרצפה ולאלמנטים סניטריים, "סנט מוריץ" כל סוגי ספריי מפשירי השומנים השונים וחומרי הברקה לניקוי תנורי אפייה, כלים וכלי כסף. בנוסף, לאחר בדיקה יסודית של ידי"נ הרב יוסף זריצקי שליט"א התברר שכל סוגי הכפפות החד-פעמיות כולל אלו שבתוכן אבקה, **אינן מכילות חמץ**, האבקות שבתוכן, מופקות מעמילן תירס, תפוחי אדמה ולרוב מ"אבקת אבנים" וניתנות לשימוש בפסח.

כלים חד-פעמיים וחומרים שונים

נבדקו כל סוגי הכלים החד פעמיים כולל מקרטון עם אלימינציה צבעונית, ניילון נצמד, נייר אלומיניום, נייר סופג, נייר פרגמנט לאפיה ולכיסוי מדפים, כל סוגי המפיונים לשולחן והמנג'טים למאפים, כל סוגי הממחטות הלחות, קיסמי שיניים, תבניות לאפיה חד – פעמיות, פילטרים, מסנני מים, ואף ספריי לגיהוץ - כולם מיוצרים מחומרים שונים סינטטיים, צמחיים וכימיים **ואין בהם כל חשש שהוא להימצאות חמץ**. **יש לציין:** המוצרים הנ"ל מופיעים על גבי המדפים בהכשרים לפסח, אולי, כעדות על פיקוח בזמן האריזה או השייך, ממגע עם חמץ, או מטעמי מסורת העבר, **וכבר כתב מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל:** בהליכות שלמה עמ' ס"ה הערה 14 "מה שיש שנותנים הכשר לפסח על דברים שאין בהם כל חשש חמץ כלל ועיקר, הרי זה כחוכא וטלולא **ואין לעשות כן**".

כשרות תכשירי האיפור והקוסמטיקה לימות הפסח תשפ"א

יש להקדים שכל צורות ה"אלכו-ג'ל" המצויות בארץ ובעולם - כולן כשרות לשימוש בפסח

התכשירים וחומרי האיפור המצויים כיום, מעורבים בחומרים כימיים הפגומים בטעמם, ונפסלו לאכילת הכלב, והגרי"ש אלישיב זצ"ל בספרו "קובץ תשובות", מ"ט פוסק, ששמן תמרוקים העשוי מ**נבט חיטה**, כיון שנעשה לפני הפסח ונפסל מקודם מאכילת הכלב - **מותר לשימוש בפסח**, והביא משו"ת חזון נחום סי' מ"ו, שאף שיש אפשרות על ידי חומרים כימיים להוציא ממנו הטעם הפוגם, ויהיה ראוי לאכילה - "אעפ"כ אין לנו אלא מה שהוא לפנינו, ובתר השתא אזלינן". **כמו כן**, לדעת רבנו תם (תוספות נידה ל"ב ע"א) לא נאמרה "סיכה כשתייה" לעניין חמץ בפסח, ועפ"י פרסומי בד"צ העדה החרדית, מזה כמה שנים, בארץ נעשה שימוש רק באלכוהול סינטטי. **עם זאת**, הכרעת הרבה מן הפוסקים, שכל חומר, קרם או משחה, ששמים אותם **בפה או על הידיים**, לא ניתן לומר עליהם שנפסלו מאכילת הכלב, שהרי חל לגביהם הכלל של "אחשביה" – דהיינו, בני אדם שמים אותם בפה או על הידיים והם מועשרים בחומרי טעם, דרך הנאה, כמו כן, למעשה, אין הם נפסלים, אפילו לא לאדם, שהרי בלתי נמנע שלא ייבלעו או יבואו במגע עם מאכלים וכלים, (על כן, טעונים אישור משרד הבריאות), על כן, **הכרעת הפוסקים**, שכל הבא במגע עם הפה והידיים – **חייב הכשר למהדרין לפסח**. בכלל זה: משחות שיניים, מי פה, אודמים, וסטיקים ליובש השפתיים.

חברות לייצור מוצרי קוסמטיקה שמוצריהם (אודמים, קרם ידיים) כשרים לפסח תשפ"א

לקראת פסח תשפ"א נבדקו על ידי ידי"נ הרה"ג ר' יוסף זריצקי שליט"א חברות נוספות לייצור תכשירי איפור וקוסמטיקה ונמצאו כל מוצריהם כשרים למהדרין לפסח: "מקסקוור", "ג'נס", "חני וינברג" (פ"ת), וכן קרם ידיים "פנג'אל" ללא חשש חמץ. חברות נוספות שמוצריהן כשרות לפסח: "רבולון" "אולטימה" "הלנה רובנשטיין", "ג'ד" "וישי", "לוריאל" "לנקום", "אלמקיאז" "יוסי ביטון", "סופטאצ", "קרליין". "אסנס" "פופא". "אסתי לאודר" "מאק" "בובי בראון" ו"קליניק". יש לציין, שכל התכשירים והמשחות המכילים **ווזלין או אלווה** – אינם מסוגלים להכיל דגנים ועל כן – **כולם כשרים לפסח**. כל סוגי ה**בושם** וה**דיאודורנטים** מכל חברה - **כשרים לשימוש בפסח**

(אין שימוש כיום באלכוהול חמץ, והמסתייגים משימוש בבושם מטעמי מסורת במשפחתם, מהדרים בדבר שכיום אין לו ביסוס הלכתי. ובדידי הווה עובדא, בנוכחותי, בחוה"מ פסח תש"ע הורה מרן הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל, לבת, שקיבלה במתנה, בפסח, בושם לגוף, ושאלה, האם להשליכו או להצניעו, וענה: "השתמשי בו בלא פקפוק, הכול היום כימי וסינטטי". **יש לציין**, שתכשיר ה"רקוטן" לטיפול בפצעי הפנים – **כשר לפסח**. יש לציין, שכל סוגי קרם לחות לשפתיים: **"לובלו" ו"בליסטיקס"** כשרים לפסח.

הערה: היה שימוש בשפתון כשר לפסח, בימות השנה - יש להסיר שכבה דקה, בעזרת ממחטה חד-פעמית מעל פני השפתון ולוודא שלא נדבקו בו פירורי חמץ, בתיק או בכיס.

כשרות הסיגריות לפסח

בספרי הפוסקים, דנו רבות, אודות עישון בפסח, של סיגריות שמעורבים בטבק, חומרים שאינם כשרים לפסח, בהיות העישון דרך הפה, וחמץ אסור במשהו, בפרט בסוגי סיגריות "בלנדד". ושמעתי מידי"נ הרב יוסף זריצקי שליט"א, שאמר לו מרן הגר"ש ווזנר זצ"ל: "אי אפשר לאסור את הדבר בוודאות". למעשה, כל הסיגריות מתוצרת מפעל **"דובק"** נבדקו על ידו, וקיבלו הכשר לפסח. כמובן, שהשימוש ב"נרגילה" בחומר שאינו כשר לפסח - **חמור הרבה יותר**.

יום חמישי י"ב ניסן - "תענית בכורות" מוקדמת

כל בכור או מי שבנו הבכור עדיין קטן - מתענה **בשנה זו** ביום חמישי י"ב בניסן - יומיים לפני זמנה שביום י"ד ניסן, ע"פ (י"א בשו"ע ת"ע, ב והכרעת הרמ"א שם. וכן כתבו האחרונים חכמי ספרד). ויש שנהגו להחמיר ולהשתתף בסעודת מצוה גם ביום שישי (וכן נוהג הגר"ח קנייבסקי שליט"א) לא מוצאים סעודת מצוה - אין להתענות ביום שישי ולהיכנס לשבת מעונים (ראה מ"ב תי"ז, ד). , ויש שהקילו, בשנה זו, שאב לא יתענה עבור בנו קטן, כיון שיש האומרים שהתענית בשנה כזו - נדחית לגמרי, "אין להטיל חוב במנהג ספק" (היעב"ץ ובכה"ח). וטוב להשתתף בסיום.

הבכורים שאינם מעוניינים להתענות, משתתפים בסעודת סיום כדי להיפטר מתענית, בסעודת הסיום, אין הבכור צריך לאכול כזית, אלא מספיק שיטעם משהו, ודי לאכול תמרים, צימוקים או סוכריות וכדומה (דעת הגרשז"א זצ"ל בספר ועלהו לא יבול עמ' קע"ד). **בכור שהיה אנוס** ולא יכול היה, להצטרף לסיום מסכת, בשעת הדחק, יכול להצטרף לסיום בשמיעה בטלפון ("מעדני שלמה" עמ' ב). **והחש בראשו**, כשאין סעודת מצוה, אינו צריך להתענות, בוודאי לא השנה שי"א "כיוון שנדחה - ידחה", וטוב שיאכל רק מיני תרגימא (משנ"ב ת"ע)

הערה: כיון שיש הנוהגים להשתתף **בשנה כזו**, בסיום הנערך גם ביום שישי מפני שלדעת המאירי והחיד"א - התענית בשנה זו ביום ו', כשיש שני מסיימים, יסיים האחד בחמישי והשני בששי (הגר"מ שטרנבוך שליט"א).

בכור ששכח להתענות בחמישי: יתענה או ישתתף בסעודת מצוה ביום שישי (הגר"ש אלישיב והגר"ש דבליצקי זצ"ל בהגדת "רב פנינים").

בת ואשה בכורה – רצוי להביא להן משיירי סעודת הסיום. שלדעת השו"ע ת"ע: "יש מי שאומר, שאף בכורה נקבה מתענה, שהרי "בתיה בת פרעה (בכורה) ניצלה ממכת בכורות בזכות שמשתה את משה מהיאור". ואף שהוסיף הרמ"א: "ואין נוהגים כן" וכן כתבו החיד"א ובא"ח (א), צו) מכל מקום, ראוי להביא להן.

אור ליום שישי י"ג ניסן - בדיקת חמץ מוקדמת

בדיקת החמץ, אף שהשנה אינה מתקיימת בזמנה המקורי - אור לי"ד ניסן, וכשמקדימים (בשאר שנים) אין מברכים על בדיקה מוקדמת - מפני שאין שורפים את החמץ למחרת, השנה, **בודקים כרגיל עם ברכה**, כי זה הוא זמנה **השנה** (ט"ז). אלא שאין אומרים לאחר הבדיקה את נוסח הביטול, הנאמר כל שנה.

שאלה: מדוע אין בודקים בליל שבת [אור לי"ד כבכל שנה] ויבוא עשה של בדיקת חמץ וידחה איסור טלטול מוקצה, שהרי גם בדרכן אמרינן עשה דוחה לא תעשה (מג"א תמ"ו, ב בשם השל"ה) **? תשובה:** א. כיון שאפשר לבדוק בליל י"ג, אין לומר שהבדיקה תדחה איסור טלטול הנר, והטלטול לפני בדיקה, ועדיין אין העשה

- "לא בעידנא" (אבני שוהם ס"א, ג). ב. איסור הטלטול חמור יותר, בחשש הבערה כיבוי כעשה ולא תעשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה (שדי חמד, מערכת חומץ ומצה ה, י"ד).

השוכח לבדוק באור לחמישי [- חשב, מדוע לבדוק כל כך מוקדם], **אם נזכר ביום שישי** - יבדוק מיד כשנזכר, כדרך שבדקים בלילה, ולאור הנר בחורים ובסדקים (שו"ע תל"ה, א ובא"ח צו, ג) **לא בדק לפני שבת** ונזכר בליל שבת, יש שהתירו לומר לגוי להדליק ולטלטל עבורו את הנר (שו"ת אבני צדק א, נ) אך להלכה, דבר זה **נאסר** בתכלית (שו"ע הרב תל"ה, ג וחוק לישראל) - **אלא**, יבדוק בליל שבת מה שיוכל לאור החשמל, והשאר למחרת לאור החמה, ובחורים והסדקים שצריך נר - יבדוק **במוצאי שבת** ליל הפסח, ואם ביטל את החמץ בשבת, לפני זמן איסורו - אזי לא יבדוק אלא במוצאי יום טוב.

"בדיקת חמץ"

עם צאת הכוכבים – 6:30 [עדיין "שעון החורף"] לאחר ערבית, לאחר שטואטא הבית כולו סופית, ובוצעה "שטיפה גדולה": בודקים את החמץ **לאור נר** שאינו נוטף או כשקשה בנר, עם פנס, והבדיקה עם פנס, חיונית, תחת הריטים ומיטות הסמוכים לארץ, במכונית ובמקומות שמסוכן להיכנס עם שלהבת הנר, ואכן, מכונית, רצוי לבדוק ביום לאור השמש כשהדלתות פתוחות. **אין צריך** לכבות את האור בזמן הבדיקה, אדרבה, צריך תוספת אורה. (כך נהגו החזון איש והסטייפּלר זצ"ל). **בעל שמאחר**, עדיף שתבדוק אשתו בזמן, בשליחותו, בברכה, ותשאיר חדר אחד שיבדוק הוא בברכה.

הערה: משהגיע הזמן אין אוכלים ולא טועמים אפילו לא פירות [גם בבדיקת י"ג - מ"ב ת"ע, ו] אמנם, **הרעב** - עדיף שיטעם פת או מזונות עד שיעור כביצה (56 גרם) ופירות אפילו הרבה, משימהר בבדיקה. **העיף** – טוב שינוח מעט (שו"ת מהרש"ם).

מה וכיצד בודקים

נשאל רבנו מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל: באיזה אופן יש לבדוק את החמץ אור לארבעה עשר, הרי אם צריכים לבדוק כל כיס וכל מקום, הרי שגם בהרבה שעות אי אפשר יהיה להספיק? ואם לאו, מה בודקים בכלל כיום? והרי זה נראה כחוכא וטלולא? **והשיב רבנו**, שסדר הבדיקה כיום הוא, שאם לא בדק מקודם, ודאי שחייב, מעיקר הדין לבדוק כעת לאור הנר את כל הבית, אבל כיוון שהיום מנקים ובודקים הכול קודם ליל ט"ו [הרי כבר מאחסנים דברי פסח במקרר ובמקפיא ובארונות המטבח, כמה ימים לפני הפסח, וכמובן שבודקים אותם כדי לאור הנר או פנס כראוי (בלא ברכה), לפני הכנסת הדברים, [כדלהלן], כל דבר שניתן לנקותו להפכו ולנערו - אינו צריך בדיקת נר]. **לכן, בבדיקה** הולכים ובודקים לאור הנר בכל מקום ומקום, וגם שואלים: האם ניקיתם היטב ארונות אלו? את המדפים והמגירות הללו?, ובזה יוצאים ידי חובה (קובץ קול תורה חוברת מ' ניסן תשנ"ו עמ' כ"ג שבות יצחק פסח עמ' ל"א) **ולעניין הבגדים**, כתב רבנו ב"הגדה של פסח", ענייני בדיקת החמץ: "אם בזמן שניקו את הבגדים בדקו את הכיסים מחמץ לאור היום, אין צורך לבדקם שוב בליל בדיקת חמץ".

הבדיקה בפועל

נהגו שאחר, מהבודק, מניח **10 פתיתי חמץ** שבכל אחד פחות מ"כזית" מחמץ שאינו מתפורר, ועדיף, **לעטוף** הפתיתים **ולרשום היכן הונחו**. **וכיום**, שמנקים הכול ביסודיות יתכן שהנחת הפתיתים, יש לה יסוד מן הדין ולא רק עפ"י הקבלה, כדי שלא תהיה ברכה לבטלה, אף שמעיקר הדין, הברכה על עצם הבדיקה. **הונחו עשרה, ונמצאו רק תשעה** - אפילו לא היה פתית בגודל כזית, חייבים לחזור ולבדוק ("חוט שני" עמ' ס"ב עפ"י דעת החזון איש, וכן דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א). הונחו עשרה, **ונמצאו אחד עשרה** – יש לבדוק את הבית שנית (ראה שו"ע תל"ט, ג).

כל דבר שניתן להפוך ולנער **אינו צריך בדיקת נר** (כיסים, מגירות נשלפות, תיקים) הגהות המהרש"ם **ויש לציין:** "אלו הבודקים בהעברה בעלמא (כגון, רק כדי למצוא את עשרת פתיתי הלחם שהטמינו) – קרוב לומר, שהברכה שעושים על הבדיקה – ברכה לבטלה היא" (דרך פקודיך מצוה ט, הובא בליקוטי מהרי"ח).

חובה להזכיר: כל שלא עשו בדיקת חמץ, כדין, לאור נר או פנס או אור השמש (כשאורה נכנס למטבח) לאחר ניקוי המקרר, המקפיא וארונות המטבח, בטרם הכניסו לתוכם את מוצרי הפסח (לפני ליל הבדיקה, כמובן בלא

ברכה). **חייבים כעת, בליל י"ד בשעת הבדיקה**, לרוקן את המקומות הנ"ל ולבצע בדיקה כדין. שהרי, אין מקום בבית החייב בדיקה כמו המקרר וארונות המטבח !!! עצם הניקוי, אין די בו, ישנו ניקוי, וישנה חובת בדיקה. אמנם בעל ה"נודע ביהודה פוסק, שחדר שכיבדוהו (ניקוהו) ג' ימים רצופים – חזקתו בדוק, אבל מי מנקה מקרר מקפיא או ארונות מטבח ג' ימים רצופים... ? **ואסור** לפי הדין להיות ולהשתמש בפסח במקום שלא נבדק !!! אפילו באים בחול המועד, לדירה שכורה למלון או אכסניה שלא נבדקו, "לא בדק בליל הבדיקה הולך ובדק בברכה עד ערב חג אחרון" (שו"ע תל"ו).

ביטול חמץ

מיד לאחר בדיקת החמץ, נאמר נוסח "ביטול חמץ" (שמא נשכח לבטלו **בשבת**, זמן הביטול השנה וגם שלא לטעות בשנה הבאה ולא נבטל אחר הבדיקה (שו"ע תמד, א ומשנ"ב, א) באמירת "כל חמירא וכו' ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא" – בתרגום: "כל חמץ ושאר, יהא בטל ויהא כעפר הארץ". אבל לא אומרים: "וליהוי הפקר" ורק בביטול של שבת בבוקר, מוסיפים: "וליהוי הפקר" (לוח א"י). **זהירות מיוחדת:** לאחר הבדיקה, להצניע את החמץ שייאכל למחרת ובשבת, ולהיזהר שלא יתפזר (בפרט על ידי הקטנים) ונתחייב בבדיקה חוזרת ! (מ"ב תמ"ד, ג ושו"ע הרב, א ובן איש חי, צו).

מכירת חמץ

היינו: מכירה ע"י רב או שליח בית-דין, בחתימה ובעשיית קנין, אפשרי גם למנות את המוכר דרך הטלפון ולציין הכתובת והמקומות בהם החמץ מרוכז. **יש לדעת:** כל עניין מכירת החמץ נועד לחמץ שנשאר לאחר הפסח, מפני שחמץ שלא נמכר לגוי במשך הפסח אסור באכילה ובהנאה לאחר הפסח אפילו פחות מ"כזית". **אלו שאינם מוכרים מוצר חמץ** (ויסקי, ויטמינים, חמץ וכדומה) **חייבים** לנקות ולבדוק היטב את התנורים והמעבד מזון, הספרים והבגדים כי אי אפשר למכור רק הדבוק בכלים בבגדים וכו' שהרי שום גוי בעולם לא יקנה פירורים או לכלוכי חמץ דבוקים. אלא אם כן, באמת, מוכרים דבר חמץ ממשי, או תערובת חמץ, ואז הפירורים הנ"ל נכללים במכירה. כלשון דרכי חיים ושולם, תקע"ח וספר שער יששכר: "וכן דקדקו אבותינו וזקננו שיהיה משהו חמץ למכור בשטר המכירה לנוכרי, שהרי לא חל מכירה על פירורים כאלו הדבוקים בכלים, שאין בהם שווה פרוטה, ועל זה העצה, למכור איזה דברים בשוים, ואגב, כותבים בשטר המכירה על הפירורים שבין הסדקים בכלים וכיוצא, וחלה המכירה גם עליהם והוויין של הנוכרי".

הערה: בדיקה, ביטול שריפה ומכירת חמץ יכולים להתבצע ע"י אישה או בת גדולה בשליחות הבעל או אבא

המכירה בשנה שערב פסח חל בשבת

יש לדעת, שהמכירה חלה, השנה, כשעה לפני כניסת השבת (שו"ת הר צבי או"ח, קכ"ו בשם הגרי"ח זוננפלד זצ"ל) על כן, בעלי חנויות לממכר מזון מותרים להמשיך ולמכור ביום שישי עד שעה זו, ואין במכירתם משום ביטול ועקירת המכירה שעשו. כמו כן, **יש לדעת**, שבמכירת החמץ השנה, אין כוללים את החמץ שייאכל בשבת (לחם משנה וכו'), ואף שישנם מדקדקים, שהצריכו לכלול במכירה את סעודות שבת, כבר העיד הגאון רבי אברהם דב רזנטל זצ"ל משערי חסד, שהיו מצויים בידו שטרי מכירת חמץ מלפני 150 שנה מווילנה ולא נמצא בשטרות של "ע"פ שחל בשבת" כל רמז למכירת הסעודות, ובערב פסח תשס"ח שמעתי מהגרי"ש אלישיב והגר"ח פ"פ שיינברג זצ"ל שאין בזה כל צורך, והוסיף ראש ישיבה זצ"ל: "אדרבה, אולי יחזור בו הגוי, וניכשל בגזל גוי".

להבהרת ביצוע המכירה השנה, נצטט ממכתבו של מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל:

"בדבר השאלה, איך להתנהג בשנה זו במכירת החמץ, שאם נמכור ביום שישי בשעה החמישית, יש לחוש שמא המוכר קנה חמץ לאחר המכירה לנוכרי, וע"ז לא חלה המכירה, משום דלא בא לעולם וכו' והחנונים שעדיין מוכרים, אולי מכחישים את המכירה, ואולי אפשר להתנות עם הגוי שלא יחול הקניין אלא סמוך לשבת, אבל יש לחוש דהוי "קניין סודר דהדר למריה ולא מהני לאחר זמן" (נדרים מ"ח ע"ב), ואולי לעשות את המכירה לגוי סמוך לשבת, אבל מה עם החמץ הנאכל בשבת שעליו לא תחול המכירה, ונמצא שהמכירה תלויה בברירה?

חושבני, שמכיוון שמבקש מהרב למכור, ומגלה דעתו שרוצה במכירתו, הרי זה מהני מדין זכין לאדם שלא בפניו כמו בפיקדון, שמותר למכור את החמץ וכו' ואפשר לתת לנוכרי סודר ולבקש ממנו שיחזור וייתן לרב את הסודר והוא ישמור על הסודר שיישאר עד כניסת השבת בידו, ולא הדר הסודר כלל למריה ויכול למכור כל החמץ לנוכרי, וכיוון שאפשר שלבסוף הכול יישאר (אולי יתארו אצל אחרים) א"כ אין זה תלוי בברירה וכו' ולא נחשב כקונה בשבת מנוכרי, כיון שאוכל כדרכו, ואינו מזכיר כלל שם מידה וסכום, וגם הואיל והמידה תהיה רק אחר הפסח, אין הנוכרי מקפיד, וגם לא יבוא בשום פעם לידי משא ומתן.

אור ליום שישי י"ג ניסן ערב "שבת הגדול" - המעבר לשעון הקיץ

עוברים בארץ ישראל **לשעון הקיץ**, מזיזים את מחוגי השעון בשעה 2:00 בלילה קדימה [קיץ - קדימה] ל3:00.

למחרת: נץ החמה - 6:33 סוף זמן ק"ש: מג"א - 8:55 גר"א - 9:40 סוף זמן תפילה (הגר"א) - 10:42 חצות היום (והלילה) - 12:45 מנחה גדולה - 1:16 שקיעה - 6:59

תיכנון הבישולים לקראת שבת הגדול

יש להקדים, שאף שנכנסים לשבת, לאחר בדיקת חמץ ושריפתו - **מותר לאכול חמץ בשבת**, ולעניין אכילת **קטניות** בשבת זו [- אורז, שעועית, חמוס, קינואה, כוסמת, תירס, וכדומה] לאלה שאינם אוכלים אותם בפסח: **יש שהתיר** (פמ"ג, תמ"ד), ומכיוון ש"חוק יעקב" נוטה **לאסור** - יש המעדיפים להימנע מאכילתם. אמנם, הגרי"ח זוננפלד צ"ל כתב בקונטרס "ע"פ שחל בשבת": "מי שיש להם כירה של חמץ, אין איסור להטמין לסעודת הבוקר תבשילים של אורז וקטניות בלי תערובת של חמץ כלל".

ההצעה המומלצת: כל המטבח והכלים לבישול ולהגשה, וכל המאכלים כשרים לפסח למהדרין, מבושלים על כיריים מוכשרות לפסח, וכיום, שמצויים כלים חד-פעמיים, מכל הסוגים, מעבירים לתוכם את התבשילים ואוכלים "לכבוד שבת קודש" **המעוניינים לאכול דווקא** בכלים רגילים של חמץ, או כשאינן בידיהם כלים חד-פעמיים, כדי להעביר את התבשילים לכלי חמץ - יש להמתין עד שהאוכל יצטנן - היינו שירד חומו לפחות מ45 מעלות צלזיוס, משום שבחום "שהיד סולדת בו" - ניצוק חיבור" ואדים עולים מכלי החמץ לכלי הפסח ואי אפשר יהיה להשתמש בכלי שממנו עירו, בימי הפסח (רמ"א יו"ד ק"ה, ג). אבל לאחר שהאוכל הצטנן, מותר להעבירו לכלי של חמץ, אפילו בעזרת כף של חמץ (מ"ב תמ"ד, י"ד ושעה"צ, ד) **כמו כן** ניתן להעביר את התבשיל אפילו הוא רותח, לכלי אחר צונן של פסח [- "כלי שני" וממנו לערות אפילו ישירות לכלי החמץ.

טעו והערו תבשיל רותח מה"כלי הראשון" של פסח לכלי חמץ - בדיעבד, הכלי של פסח מותר בשימוש בפסח (רמ"א יו"ד ק"ה, ג א"ר או"ח תמ"ד, ג. ופמ"ג שם). **כלי חמץ שאינו בן יומו** - מותר לכתחילה להערות לתוכו מכלי של פסח (כף החיים תנ"א, רל"ו ושו"ת תשובות והנהגות ב, רי"א).

בסיכום: האוכל כשר לפסח, בושל ונאכל בכלי פסח או כלים חד-פעמיים, ורק לקיום "בציעת ואכילת" לחם משנה" עוברים ל"פינת החמץ", ולאחר קיום אכילת "לחם משנה", מנקים היטב את הידיים, מנערים את הזקנים התלתלים והבגדים [גם של הקטנים] ושבים לשולחן הפיסחי.

יש לציין, רשאים לבשל לצורך שבת תבשילי חמץ שדרכם להיאכל צוננים, ולפני שבת יוציאו מהקדירה של חמץ, וידיחוהו. אך אין לבשל, בכלי חמץ תבשיל שדרכו להידבק בכלי, ויהיה קשה לבערו (הליכות שלמה ח, י). כמו כן, מותר לבשל או לטגן דגים עם פירורי מצה, ואף להכין כופתאות (קניידל'ך) מקמח מצה - שאלו מותרים בכל ערב פסח (א"ר תע"א ומ"ב שם, כ ותמ"ד, ח ושעה"צ, א). ובשבת זו, מותרים כמובן גם לאלו שאינם אוכלים שרויה [כשהוכנו בכלי חמץ] - עד סוף זמן אכילת חמץ, שהרי אוכלים גם חמץ ממש עד שעה זו.

אפשרות נוספת: המתארחים לליל הסדר אצל אחרים ונותר להם חמץ רב, ישתמשו רק בקדירות כלים כוסות וסכו"ם חד-פעמיים, יצפו את הפלטה או הבלע"ך (הטס של שבת), בשכבה כפולה של נייר אלומיניום, כשבין שתי השכבות יבש לחלוטין, ואת כל האוכל הנותר מסעודות שבת - יבערו. ואת הכלים ישליכו - כמפורט להלן.

יום שישי י"ג ניסן - ערב "שבת הגדול"

אין מנהג להשכים ביום זה, יותר מכרגיל, כיון שאין היום סוף זמן אכילת חמץ, אלא מחר (לוח א"י ו"מבית לוי") בתפילת שחרית: **אומרים** "מזמור לתודה" ו"למנצח" (לוח א"י ו"מבית לוי") ומנהג **הספרדים**, שאין אומרים תחנון, ולא למנצח וגו' ביום צרה וגו' (כה"ח קל"א, ט"ז ותכ"ט, מ).

שריפת החמץ

בשנה זו, שמקדימים לשרוף את החמץ (מלבד הנצרך לשבת) "טוב לבער בערב שבת קודם חצות" (שו"ע תמ"ד, ב) ו"היינו בתחילת שעה שישיית" (מ"ב, ט). **ואף שבשאר השנים** כתב המ"ב, "**קודם שעה שישיית**" זה כדי שיישאר זמן לביטול, אבל השנה שהביטול רק למחרת אפשר בתחילת שעה שישיית (מקראי קדש פסח א, מ"ח).

סוף זמן ביעור החמץ

על פי "שעון הקיץ": לשיטת **מגן אברהם - 11:2** ו**לגר"א - 11:43** כדי שלא יבואו לטעות בשנה הבאה (תשפ"ב) לשרוף אחרי חצות ואף שדעת הפוסקים שנכון להימנע, ככל שאפשר, מלהשאיר חמץ - **מותר** לשייר גם לצורך אכילה ביום שישי (ביה"ל ד"ה ומשיירין וכו'). **ואין אומרים** את הביטול לאחר השריפה, כנהוג, שאיך נאמר: "דביערתיה ודלא ביערתיה" והרי משיירים לאכילה בשבת (מ"ב, י) אבל מנערים את הכיסים, ואומרים את התפילה לביעור הייצר הרע (תשובות והנהגות ב, רי"א). ושמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שאף מי שאמר בטעות "כל חמירא וכו'" רשאי לאכול מהחמץ עד למחרת, שהרי זה הפקר בטעות, ובכל אופן זכה מן ההפקר.

אופן השריפה: לכתחילה, יש לשרוף **באש**, בלא חומרי דליקה. כמו כן, אפשרי (במקום שלא ניתן להדליק אש), לפורר לים או בשירותים. נהוג לשרוף עם החמץ את הלולב, פתילות החנוכייה, הפרשות החלה שנשארו. (מ"ח החזון איש זצ"ל שרף את ציפורניו שנטל במשך השנה). ויש להקפיד על הפרדה בין בשר לבין חלב במדורת החמץ. שהרי ישנו איסור לבשל בשר בהמה בחלב, אף בלא אכילתם.

הכנות לקראת "שבת הגדול" וליל הסדר

כתב הגרי"ח זוננפלד זצ"ל ב"הנהגות לערב פסח שחל בשבת": בשנה זו, יקדימו את כל ההכנות שרגילים לעשות בערב פסח, **לערב שבת**, שבשבת אסור להכין, ואם נשהם לליל הסדר, נתמהמה בעריכת הסדר.

הכנת נרות לכבוד שבת ויום טוב

יש המדליקים בכל חג, שני נרות בלבד, ויש שאינם משנים בין יו"ט לבין שבת גם לא בסדר ההדלקה והברכה ולא במספר הנרות. ובפרט כשיום טוב, מיד בצמוד לשבת, שלא יראה שממעטים בכבוד יום טוב.

לפנינו שתי הדלקות הנר, נכין נרות גם כמובן, לקראת הדלקת "שבת הגדול", וגם לקראת ההדלקה בליל הסדר

1. בשמן ופתילות – יש להכין פתילות, גם עבור הדלקת מוצ"ש, שאסור לחתוך פתילה ביו"ט, ומותר להוציא את הפתילות המשומשות, כדי לשים חדשות, שהתירו טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש [אור הנרות] (רמ"א תק"ט, ז והגרע"א תק"א על הט"ז, ז), ועדיף לכתחילה לנער את הפתילות המשומשות, ישירות לתוך פח האשפה, מבלי לטלטלם ביד (שו"ת באר משה ח, קס"ח). וב"פתיל צף" עדיף להשחילו גם עבור יום טוב, מלפני שבת, שיש אוסרים להשחיל ביו"ט אף שהיא השחלה חד פעמית. ופעמים שהנקב שבפקק הצף אינו פתוח לגמרי, ואסור להרחיבו ע"י הכנסת הפתילה החדשה, מחמת קורע ומכה בפטיש (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשערי הוראה קובץ ח, עמ' ק"ח ובספר שש"כ ל"ג, הערה מ"ג בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל).

2. בנרות רגילים - מותר לקראת הדלקת יום טוב (בהגיע צאת הכוכבים) לנקות את שאריות הנר שבפמוט, בכלי שאינו מוקצה, ועדיף ישירות לפח האשפה (שש"כ י"ג הערה ק"מ) אך לא להמיס במים חמים, משום "מוליד". ואסור להדביק את הנרות החדשים. על כן נשתמש בתחתיות או נכין נרות ליום טוב על מגש נוסף.

3. **בנרונים (בכלי מתכת)** – פשוט, מחליפים לקראת הדלקת יום טוב, בחדשים. 4. **בנריות בתוך כוס** - כדי שלא יידבק עיגול המתכת שבתחתית הכוס ויפריע להדלקת יום טוב, יש לטפטף מעט שמן או מים בטרם מניחים את הנרית הראשונה לקראת שבת בכוס, ואם בכל זאת נדבק, יש להוציאו בעזרת כלי שאינו מוקצה.

הערה: לכתחילה **אין להשתמש ביום טוב** בפתילות חדשות שהודלו לקראת שבת (מבלי להדליקן ולכבותן לקראת השבת), מפני שהשימוש בפתילות שהובהבו מהדלקת השבת, נראית כהכנה משבת ליום טוב על כן לקראת הדלקת יום טוב, או להופכן לצידן השני, או להחליפן בפתילות חדשות (מ"ב תק"א, ל"ד).

הכנת מקום האכילה בשבת

מכינים "**פינת חמץ**" לאכילת סעודות "שבת הגדול" כדי שלא יתפזר חמץ בבית הבדוק לפסח, יש קובעים את "**פינת החמץ**" מחוץ לבית, בחצר או בחדר המדרגות [בזהירות משמיעת "קול בנות ונשות השכנים, בזמירות של שבת] ואולי עדיף בפינה בתוך הבית, רצוי בצמוד לכניסת הבית, ובמקום שממנו יראו נרות השבת. רצוי להשתמש בשולחן וכיסאות בלי חריצים וקישוטים מגולפים, פורסים מפה **חד פעמית**, המיועדת לקיפול וזריקה לאחר השימוש (יש פורסים מפה כזו גם על הריצפה תחת כל שטח השולחן והכיסאות - יש להיזהר מהחלקה), **אין לאכול על גבי שטיח**, שניקויו בשבת אסור אפילו ב"שואב אבק" ידני או מברשת - מחשש תלישת סיבים (שו"ת שבט הלוי א, ל"ב). היכולים לאכול בשבת במקום הקבוע לאכילת כל שבת ויום טוב - **תבוא עליהם ברכה**, שמכבדים "שבת הגדול", מכל מקום אין לאכול במקום דחוק משום כבוד השבת (הגר"מ ט"ב"א ארץ ישראל").

הכנת שולחן הסדר

במידת האפשר, כשאוכלים בשבת בחדר אחר, ראוי להכין את שולחן הסדר במקומו, ערוך ומוכן, **כבר לפני שבת**, שהרי בשבת אסור לערוך, ואפילו לא להציב כיסאות סביב השולחן לסדר שיהיה בלילה, משום הכנה משבת ליום טוב (מהר"י וייל, קצ"ג מקו"ח תמ"ד, ז פמ"ג ומ"ב תרס"ז, ה).

לסדר הפסח יש להכין: שולחן יציב, כסאות נוחים, כריות להסיבה. שו"ע תע"ב, ד: "אישה אין צריכה הסבה אא"כ היא חשובה וכל הנשים שלנו חשובות אך לא נהגו להסב" **למעשה:** נשים בנות **ספרד** – נהגו להסב (כף החיים שם, כ"ח) בנות **אשכנז** חייבות בהסיבה, אם הן חשובות, וכן נהגו בפועל אף בזמננו: החיד"א בברכי יוסף שם, מנהגי מרן החתם סופר, ערוך השולחן "דחשובה אף בזה"ז צריכה הסיבה", היעב"ץ בסידורו, ובכף החיים שם, כ"ח: "חשובה בת אשכנז המחמירה להסב תבוא עליה ברכה" וכן נהגו בבית החזון איש והסטייפלר זצ"ל.

ובכסף משנה פ"ז מהלכות חמץ ומצה 4 אפשרויות להגדרת "**אישה חשובה**": (1) בת גדולי הדור אשת חיל יראת ד'. (2) חשובה בפרי ידיה. (3) שאין לה בעל והיא גברת הבית. (4) מי שיש לה עבדים ושפחות ואינה צריכה להתעסק בתיקון המאכלים ועיני הבית

צורת ה"הסיבה": היינו, הטית הראש והגוף לצד שמאל, בהישענות על כרית המונחת על ידית הכיסא, או בסיבוב מסד הכיסא לשמאל והישענות עליו.

הכנת "לחם משנה" לסעודות שבת

[בילקוט "מעם לועז" פרשת בא: "האנשים קוראים אותה שבת של שני הלחם"]

לפנינו ארבע אפשרויות שונות וכולן מוסכמות על ידי גדולי הפוסקים

א. **מכינים חלות או לחמניות** ועדיף אולי **פיתות** או לפות, שאינן מתפוררות כחלה [יש לציין שבפיתה רגילה תקנית הנמכרת בארץ (כ 100 גרם) - כשלושה "**כזיתים**" ומעלה - הבצק הסמיך ביותר מכל סוגי הפת.

הסרת תוויות מעל החלות של שבת: מרן בעל "קהילות יעקב" זצ"ל הקפיד להסיר לפני השבת, בזהירות, את התוויות המודבקות לחלות שמשאירים ללחם משנה, כיון שבשבת יש להסירן עם קצת מהחלה, וחשש לפיזורן של הפירורים, וגם אסור להשליך התוויות עם הדבוק בהן לשירותים, משום איסור מוחק, וכשריד עם התוויות מעט מהחלה, היה חורך אותו מקום מעט באש לפני שבת, להחזיר את החלות להיות "לחם משנה" ללא חסר.

צירוף מצה ללחם משנה: אפשרי אף בסעודה של הבוקר (קובץ אגרות חזון איש א, קפ"ח ו"הליכות שלמה" ח, י"א) מפני שראויה בליל שבת - "אין מוקצה לחצי שבת" (מהרש"ם בדע"ת שם), ואף בערב פסח ביום, מותרת לקטנים שעדיין אינם יודעים מסיפור יציאת מצרים. ומכל מקום, אף לחם שלא ניתן לאכילה, שאינו מצטרף, מכל מקום לחשיבות "לחם משנה" מונח עוד לחם (חוט שני שבת, ד עמ' שס"ט). ואפשר לצרף המצה כשהיא עטופה בניילון (כן נהג מרן הסטייפלער זצ"ל אורחות רבנו, פסח). אבל, מצה המיועדת למצוות מצה של ליל הסדר "מצות מצוה" - אסורות בטלטול בשבת משום מוקצה (פמ"ג א"א, א).

לאחר קיום אכילת "לחם משנה" **עוברים לשולחן שבת ה"פסחי"** לאכילת הסעודה, יש החוזרים לברכת המזון ל"פינת החמץ", מפני שברכת המזון במקום שנאכלה הפת (שו"ע, קע"ח). אמנם, שמעתי מהגר"א נבצל שליט"א בשם הגרש"א זצ"ל, שמחדר לחדר באותו בית אינו נחשב שינוי מקום, כיון שרגילים לעבור תכ"ד סעודה מחדר לחדר, ואכן, העיד נכדו הר"א גולדברג שליט"א שהגרש"ז זצ"ל ברך במקום שסיים מאכלי הפסח. וכבר נפסק שלצורך מצוה, מותר לעשות מעברים אלו (שו"ת מנחת יצחק ו, מ"ח) ובפרט אם חוזרים ואוכלים מעט פת ב"פינת החמץ" (מבית לוי פסח, הערה י"ג). יש מכינים ברכונים אותם יכניסו לאחר השימוש לארון שנמכר (יש המשתמשים ב"ברכונים חד-פעמיים). **כמובן**, כל כניסה מ"פינת החמץ" לתוך המטבח הכשר לפסח תהיה אך ורק לאחר ניקוי הידיים וניעור הבגדים

הערה: מי שיש לו חורים בשיניו וחושש שבאם יאכל חמץ יצטרך לעמול קשה לניקוי שיניו, עם כל זאת, אינו יכול לפטור עצמו מאכילת פת חמץ בשבת, כיון שבעצם האכילה ערבה לו, אלא שמחמת סיבה צדדית אינו רוצה לאכול, לפיכך חייב ולאכול פת לקיים סעודות שבת (הגאון רבי מאיר ברנדסדורפר זצ"ל בשו"ת קנה בשם ג, כ"ח). וראה עוד להלן סוף אות ג.

ב. מכינים "מצה עשירה", היינו שנילושה ביין, שמן זית, דבש, ביצים ושאר מי פירות בלא טיפת מים (בית יוסף תמ"ד ואגרות משה או"ח א, קנ"ה). ואף שלדעת הרמ"א (תמ"ד, א) ופוסקים רבים אף מפוסקי ספרד, בפסח אין אוכלים מצה עשירה מחשש חימוץ, מכל מקום, בסעודת שבת בוודאי יש להקל ולאכולה (שהרי אף חמץ גמור מותר), והנותר, יאוחסן בארון, ומותר באכילה אחרי הפסח (מ"ב תס"ד, ח). והעירני מו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל שיש להיזהר ממגע המצה העשירה עם כלי פסח, ומכל מקום - אינם נאסרים במגע קר יבש.

הערה: האוכלים מצה עשירה נוטלים ידיים ומברכים "המוציא" - "דאכילת עראי של שבת חשיבא כקבע" (! עפ"י "מעשה רב" להגר"א וקיצור שו"ע ע"ז, י"ז וכן פסקו הברכ"י קס"ח, ה והאג"מ שם). ואף שלצאת ידי כל השיטות עדיף לאכול שיעור "קביעות סעודה" כ 230 גרם כ 6-7 מצות בגודל "מצת מכונה"..... אלא שלבני אשכנז מצטרפים גם כל הסלטים והממרחים הנאכלים עם ה"פת" לשיעור קבי"ס (מג"א).

ג. מכינים לפני שבת מצות מבושלות או מטוגנות (ב"כלי ראשון"), ואף לאלה שאינם אוכלים בפסח מצה שרויה - הרי מותר עדיין חמץ עד סוף זמן איסורו) אלא שנחלקו הפוסקים, האם רשאים לאכול מצה מבושלת או מטוגנת בכל יום י"ד ניסן (בכל שנה): **יש אוסרים** - הגר"א (כמובא בשעה"צ תמ"ד, א עפ"י הרמב"ם), חכמת שלמה ובאלך לך שלמה, שכ"ב וכף החיים תע"א, ל"ה). **ויש מתירים** - משנ"ב תע"א, כ בפשיטות [קודם שעה עשירית 3:50], חיי אדם קכ"ט, י"ג חוק יעקב שם ואג"מ א, קנ"ב כיוון שאין יוצאים בה ידי חובה בלילה. ואף שיש שהתירו מצה מבושלת רק בסעודת ליל שבת (מג"א שם, ב והגר"ז שם, ב), במקום הצורך, כשקשה לנקות השיניים, או במוסדות ציבוריים וכדומה - ודאי יש להקל ולאכולה גם ביום (הסכמת הגרי"ש אלישיב זצ"ל ב"סדר פסח כהלכתו").

הערה: הגר"ע יוסף זצ"ל המליץ על אכילת "מצה מבושלת או מטוגנת" בשבת זו, וכן נהג בעצמו, וכן אכל מצה מפוררת שנתבשלה, והורה שברכתה "המוציא". **למעשה:** האוכלים מצה מבושלת או מטוגנת פחות מ"כזית" כ 30 גרם - **מברכים "בורא מיני מזונות"** ביותר מכזית - **"המוציא" ו"ברכת המזון"**.

ד. אכילת מצות: בליל שבת, מעיקר הדין, הנוהגים כל שנה לאכול מצות - עד בוקר י"ד בניסן, מותרים לאכול מצות בסעודת ליל שבת (שו"ע תע"א, י"ב) ולא חוששים שיבוא לאכול בשנים אחרות (הגר"ש דבליצקי זצ"ל). **[היינו - לבני אשכנז - המברכים לדעת רוב רובם של הפוסקים, על המצה כל השנה "המוציא"]**, ויש מחמירים שלא לאכול מצות כבר מליל שבת (מג"א, ו ושו"ת אגרות משה או"ח, קנ"ה והגרי"ש אלישיב זצ"ל). אמנם, מי שאין

לו חמץ ואף לא "מצה עשירה" רק מצות, יקיים סעודה שנייה במצה, שסעודת שבת דאורייתא ודוחה איסור מצה בערב פסח, שמדרבנן, אבל בסעודה ג', שאין חובה בפת, אין לאכול מצה (חת"ס בחידושו לוסוף פסחים).
ויש לציין, שלקטנים שאינם מבינים ביציאת מצרים (עד גיל 5-6) מותר לאכול מצות בשבת כל היום (שו"ע תע"א, ב ושו"ע הרב שם ומשנ"ב, י"ג).

כשאינן חמץ בבית ואף לא מצה עשירה או מצה מבושלת או מטוגנת - יש מתירים מצה רגילה אף בשבת בבוקר (לא המיוחדות לקיום מצוות אכילת הלילה - שהן "מוקצה מחמת מצווה" בשבת) בכמות "מעט יותר מ"כביצה", כשנאכלת קודם זמן אסור אכילת החמץ [מג"א - 10:11 ולגר"א - 10:41] כדי שלא לבטל סעודת שבת. וכדי שעדיין יהיה חידוש באכילת המצה בליל הסדר. יש מקומות, כבתי חולים, בסיסי צה"ל ובתי מלון שכדי למנוע אכילת חמץ, נוהגים כהוראת שעה להגיש כל היום - מצה שאינה של מצווה.

הערה: יש מגאונים ירושלים זצ"ל שהציעו לבתי מלון, בתי חולים ובסיסים של הצבא וכדומה לאכול בשבת זו מצות שנאפו במפורש שלא לשמה, שבמצה כזו, אין יוצאים ידי חובה בליל הסדר (מ"ב ת"ס, ג וכמבואר במרחשת א, י"א וכן התיר בשעת הדחק בספר אז נדברו י"א, ל"ז ובתנאי שעושים בעריכתה לקראת האפייה היכר שלא יאכלוה בליל הפסח). בבית פרטי, אין להכין ולהשתמש במצות כאלו כלל (שו"ת מנחת יצחק ט, ל והערת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, ראה שש"כ ב, נ"ו הערה מ"ז).

הכנת המצות לליל הסדר

חובה במידת הצורך להפריש חלה מן המצות בטרם כניסת השבת להלן מספר כללים בהפרשה:

א. יש לקרב את החבילות זו לזו כשהן פתוחות. אין בכל חבילה שיעור הפרשה, יש להניח לתוך סל אחד או לכסותן במפה (מ"ב תנ"ז, ז ושלמת חיים א, עט) וכן נהג בעל קהילות יעקב זצ"ל לשים את כל החבילות בסדין פרוס, ושם מצה הנוגעת משני צידה במצות שבשתי חבילות – וודאי יש צורך (אורחות רבנו ח"ב עמ' 20).

ב. יש להיזהר שלא לצרף יחד מצות שמורות ושאינן שמורות וכן מצות יד ומכונה לצירוף סל, הואיל ומקפידים שלא לערבם אלו באלו – שו"ע יו"ד שכו, ב. ולדעת הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בהגדת מועדים זמנים) יש להחמיר שלא לצרף אף לא מצות מתנור ראשון עם מצות מתנור שני.

בדיקת המצות מחשש "כפולה"

כללי כפולה א) התקפלה המצה ויש הפסק אויר במקום הקפל – אינה אסורה מדין כפולה. **ב**) אפילו אין הפסק אויר בין הקפל, אבל אינה דבוקה במקום הקפל עדיין לא נאסרה. ויש המחמירים שאפילו רק נוגעים שני צדדי הקפל בלי שום הפסק אויר – אסורה המצה. (קנה בושם בשם שו"ע הרב). **ג**) הכפלים דבוקים באופן שאפשר להפריד ביניהם – אסורה. במצות שלנו אין לחשוש לנפוחה – שהחללים ורובם מחמת חום האש.

הכנת ה"כזיתים" למצות ליל הסדר

יש המכנים את ה"כזיתים" לצורך מצוות הלילה: אכילת מצה, כורך ואפיקומן בשקיות, השנה - מלפני שבת אף שמותר לשקול בשבת ויום טוב לצורך מצוה, כדי שלא להשתהות בהתחלת הסדר. ולכתחילה יש להקנות את מצות המצווה לכל אורח - מ"שלכם" (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

אפיית "מצות מצווה" כנהוג בערב פסח, בשנת תשפ"א

השנה, זמן האפייה, בערב שבת אחרי חצות - **12:45** ואעפ"י שאינו זמן הקרבת הפסח - זכר לשאר השנים. ואין צורך לבטל את הפירורים הנופלים מהבצק כמו בכל שנה - שאינו זמן האיסור (מהרי"ל ולוח א"י). ואין אומרים הלל, כיוון שאינו זמן ההקרבה (שו"ת מנחת אלעזר א, נ"ט). יש לציין שיש שאפו בשנה כזו, בליל הסדר לפני הקידוש (הגאון רבי נתן אדלר ובעל ההפלאה במעדני שמואל ק"י, מ"ב וכמובא במנהגי חתם סופר י. י)

הכנת יינות ומיץ ענבים: עדיף להכין יין בצבע אדום, אא"כ הלבן משובח, מזיגת אדום בלבן בליל יום טוב – מוזגים את הלבן לתוך האדום. לפתוח הפקקים והסגרים לפני החג. בנות ונשים – יכולות לשתות לכתחילה מיץ ענבים, כי אין להן דין שמחת יום טוב ביין המשמח כגברים (הגרצ"פ פרנק זצ"ל). אין לערב במיץ ענבים מים,

כיוון שגם כך, טעמו קלוש (דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל). טוב להניח על השולחן בתחילת הסדר את כל סוגי היינות שבבית – כדי שלא לבוא לידי ספק ברכת הטוב והמטיב.

הכנת הגביעים: מכינים גביע או כוס לכל אחד מהמסובים, כולל בנים ובנות מגיל חינוך (6 – 7), המכילים רביעית: **לגר"ח נאה** – 86 סמ"ק. **לחזון איש** – 150 סמ"ק. כוסות שלימים, שטופים ומודחים. **בני ספרד** – מדיחים בין כוס לכוס. **בני אשכנז** – מוסיפים על הנשאר פרט לקראת "ברך" (סוף הסעודה) שמדיחים הכוס.

הערה: כיון שיש דעות, שיש לשתות לכתחילה את רוב הכוס ממנה שותים – מומלץ שלא להניח כוס גדולה יותר מהשיעור הנצרך.

הכנת החסה למרור: עלי החסה לאחר בדיקתם היטב מתולעים, יש לעטוף במגבת רטובה או להניחם במקרר כדי שלא יכמשו, שבוודאי לכתחילה - אין יוצאים בעלים כמושים (כף החיים תע"ג, פ וצ"ה ומ"ב שם, ל"ז). הכריכה במגבת הרטובה אינה נחשבת כבישה (שו"ת אגרות משה או"ח קפ"ה ושו"ת שבט הלוי א, קע"ו). אך אין להשאירם במים - שדינם ככבוש ואין יוצאים בהם. השאירם במים - מותר להוציאם בשבת אם אוכלים מהם מעט בשבת, ואפשר לומר לגוי שיוציאם בטרם שהו במים 24 שעות (לוח א"י ושדי חמד חו"מ ט"ו, ב).

לא בררו את החסה מלפני שבת: יבדקוה במוצ"ש למול האור, ותולעת שנמצאה, יש להסירה עם מעט מהעלה, ועדיף להשתמש בקלחים. נבדקה החסה לפני שבת, ואוחסנה במקום סגור וקריר - אין צורך לחזור ולבדוקה במוצאי שבת (כף החיים תע"ג, צ"א).

הכנת החזרת (כריין): יש נוהגים בשנה כזו לפורר את החזרת מערב שבת וסוגרים אותה בכלי אטום, שלא תפוג חריפותה, ויש מפוררים במוצ"ש בשינוי, על גבי המפה ולא לתוך קערה, וכן נהגו הגר"א (במעשה רב, י"ב) והחזון איש ובעל "קהילות יעקב" (אורחות רבנו ב, עמ' ע"ד).

הכנת מי מלח: ראוי להכין לפני שבת, לא הוכנו, מכינים ביום טוב בשינוי, בהוספת מעט מלח לפי הצורך לצלוחית שבה כבר המים (חיי אדם, ק"ל).

ביצה: נוהגים להכין גם בשנה זו, ביצה לקערת הסדר, אף על פי, שכשחל ערב פסח בשבת, לא הקריבו קורבן חגיגה בשבת, לא חילקו חכמים בין השנים, שכל עניין הנחת הביצה לזכר בעלמא (ב"ח תע"ג ומשנ"ב שם, כ"ג). וטעמים נוספים להנחת הביצה: ביצה ככל שמתבשלת יותר נעשית יותר קשה, וכך גם ישראל, "וכאשר יענו אותו, כן ירבה וכן ירוץ". כמו כן, כל שנה, בליל אותו היום בשבוע שחל בו ליל הסדר חל גם כן יום תשעה באב, על כן, מניחים ביצה, לזכור החורבן.

צליית ה"זרוע": צולים לפני שבת את ה"זרוע" עם קצת הבשר שעליו עד שיהא ראוי לאכילה, וכן נוהגים לצלות גם את הביצה (שערי תשובה תע"ג, ב). ויש להיזהר שלא לומר: "צלו את הזרוע לפסח" אמרו בטעות - לא נאסר הזרוע. **שכחו לצלות לפני שבת** - צולים במוצאי שבת, ואוכלים ממנו למוחרת ביום טוב.

קיפול מפינוי נייר: בשבת ויום טוב אסור ליצור צורות קיפולים בנייר, השומרים על צורתם, משום "בונה", על כן, מותר לקפל מפינוי נייר לעריכת השולחן לצורה של משולש או לגלגלם כנרות העומדים בכוס, או למושכם באמצעם כשהתחתית מוצבת בכוס, כיוון שבפתיחת המפיון חוזרת צורתו להיות כבתחילה, אבל אסור הקיפול בצורת הנשארות (שו"ת שבט הלוי ה, ל"ו).

משימות שחובה להקדים לפני שבת

- 1. הגעלת כלים: השנה, לאלו שלא הספיקו, מותרת הגעלת כלים כל היום עד כניסת השבת (הגרי"ש אלישיב זצ"ל בשלמי אליעזר, טו"מבית לוי ט"ז, עמ' י"ז בשם הגר"ש וואזנר זצ"ל).**
- 2. ניקוי סופי של הטלפונים הנייחים והניידים (גם בפסח פה-סח).**
- 3. החלפת ראש המטאטא או ניקויו במסרק סמיך.**
- 4. הוצאת השקית מתוך שואב האבק והחלפתה.**
- 5. ניקוי יסודי לרצועות השעונים, הצמידים והטבעות. טבעת עם אבן, שלשו אתה בקביעות בצק, לדעת הגרצ"פ פרנק זצ"ל עדיף להטמינה עם כלי החמץ בארון שנמכר בו החמץ.**

6. הזרמת מים רותחים עם חומר פוגם לפתח יציאת כיורי המטבח והחלפת הרשתות.
 7. ניקוי סופי למחשב וכל ספיחיו, בעזרת שואב וממחטות לחות. יש הרוכשים לעצמם, "מקלדת" מיוחדת לפסח.
 8. מעבר סופי על חדר המדרגות מהכניסה ועד פתח הדירה, כולל ארונות חשמל וטלפון – לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל חובה על כל דייר עד הדירה שלו, אא"כ ממנים שליח שיבדוק בכל הבניין.
 9. נעילת דלתות הארונות המסומנים, בהם מונחים החמץ וכליו הנמכרים, כולל ספרי בישול ואפיה, ספרי טלפון, ויש מוסיפים ברכונים של כל השנה והטמנת המפתח במקום ידוע.

הכשרת "אלמנטים אורתודנטיים" [תותבות גשרים שומרי מקום וקוביות]

יש לדעת, שהשנה, מבוקר יום שישי י"ג ניסן שעה – 9:41. בעלי פלטות, תותבות, גשרים ושומרי מקום, אינם אוכלים ושותים בהם דברי חמץ בחום **"שהיד סולדת בו"**, היינו כ 45C. ובבלל זה, דברי מאפה לוחטים מחום התנור, או עוגיות עם קפה לוחט וכדומה, אכלו בהם **חמץ צונן** ורוצים לשתות משקה מאד חם - יש לשטוף לפני כן את הפה היטב מכל פירורי החמץ.

הכשרת כל האלמנטים הנ"ל תיעשה כבר **ביום שישי לפני שבת**, קיימת **הכשרה פשוטה ומועילה** לכל אלמנט נשלף, לאחר ניקוי יסודי, להכניסו לכלי שיש בו תערובת של שלישי מים (פושרים) ושני שלישי מלח – לחצי שעה. כן דעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בדומה להכשרת חביות הבולעות מיינ נסך.

הערה: בעלי **גומיות** – חובה עליהם להחליפם. לפני הפסח ומאז שהוחלפו, אין לאכול או לשתות, חמץ בחום "היד סולדת בו וחובה לדעת בעלי אלמנטים שאינם נשלפים (קוביות צמודות וגשרים קבועים) בנוסף להנ"ל, עליהם להימנע מאכילה ושתיית חם ביותר- כ 45C במשך הפסח.

בזאת תם מבצע הכנת הבית לפסח תשפ"א

יש המתעדים בצילום את הבית הנקי.... ויש אומרים בשעה זו, את מילותיו של הצדיק רבי לוי יצחק מברדיטצ'וב זי"ע, שהיה אומר בערבי פסחים, בראותו את העמל, הטרחה והיגיעה הרבה, להגיע לפסח כשר, כהלכתו:

"יהי רצון שהמלאכים העולים מקשר"נ – קרצוף, רחיצה, שטיפה ניקוי ימליצו טוב בעדנו"

הכנות חיוניות לקראת כניסת "שבת הגדול"

הנחת מקור אש כגון, נר נשמה (אם לא משאירים אש מכוסה בשבת בכיריים) לצורך מקור של אש להדלקת הנרות במוצאי שבת ליל הסדר ושימוש בה ביום טוב. כיוון "שעון השבת": יש לכוונו ליומיים, היות ובלילה השני - ליל הסדר, נרצה שייכבה האור מאוחר יותר, אמנם, כששכחו, אפשרי להאריך את שעות התאורה, במוצ"ש ליל הסדר, בלחיצה על זיזים שהאור יכבה בשעה מאוחרת יותר (סוף זמן אכילת האפיקומן - 12:45).

עירובי חצרות: יש נוהגים לעשות "עירובי חצרות" לכל השנה בערב פסח, והמנהג שמערבין במצה, שהרי היא ראויה גם ביום י"ד - שבת לקטנים (שו"ע שס"ח, ה דע"ת, תמ"ב ובשו"ת דובב מישרים, קל"ח). והמערבים כל ערב שבת ועירבו בחמץ - העירוב מועיל, ויאכלוהו בשבת שחרית, לפני סוף זמן אכילת חמץ (רמ"א שצ"ד, ב ובשם בעל "אמרי בינה").

טבילה לכבוד החג: בערב שבת, אף מי שאינו רגיל לטבול בכל ערב שבת, רוחצים בחמים וטובלים לכבוד החג **איסוף ה"הגדות של פסח" ומיונם:** שבשבת יש להיזהר מ"ברירה" ואפשרי, רק אם יעינו ויקראו מעט בהגדה. **הערה חשובה:** השנה, אף אלו שאינם שואלים לפני שבת: "עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה? הדליקו את הנר" - בוודאי ראוי שישאלו.

"שבת הגדול" וערב חג הפסח

שימו לב! הדלקת הנרות ב"שעון הקיץ" לקראת שבת פרשת "צו" - "שבת הגדול" י"ד ניסן

בירושלים - 6:19 במרכז - 6:34 בצפון ובדרום - 6:40

ליל "שבת הגדול"

קידוש ונטילת ידיים

ראוי לקדש ולאכול את "הלחם משנה", לצאת ידי סעודת שבת ולקיים - "קידוש במקום סעודה" במקום שממנו רואים את נרות שבת קודש (מהר"ם מרוטנבורג במג"א רע"ג, י"ד ומ"ב שם, ל"ב).

יש להימנע, במידת האפשר, מלקדש או ליטול ידיים **בכוס חד-פעמית** (אולם, כשאינן כוס אחרת, דעת הפוסקים, שבשעת הדחק, או כשטרחה רבה למצוא כוס רגילה, יש לקבוע כוס זו, לשימוש חוזר (עכ"פ באותה סעודה) ואף שלעניין נטילת ידיים צריך כוס "המחזיקה חמים כצונן", יש לסמוך על דברי ה"באור הלכה" קנ"ט ד"ה "כיון שמחזיק", שכלי שדרך שימוש בצונן, אין צריך שיחזיק חמים, והמציאות שרוב הכלים האלו, כיום, מחזיקים חמים. **יש לציין**: שכל הפוסקים מסתייגים מהעצה להכניס כוס בתוך כוס, וכלשונם: "לאוסרים, לא יועיל כלום, ולמתירים אין בזה צורך" **ומהנכון**, לכוון בברכת הקידוש, גם על ה**בקבוק** שבו היין, וימזוג אח"כ גם ממנו לתוך הכוס, או שאחר ששמע ויצא, שישתה מהיין שבבקבוק מלוא לוגמיו. וי"א שיכוון בקידוש גם על הפת, ויטול ידיים לפני הקידוש, ומיד אחר השתייה מהיין, יברך על הפת. מכל מקום, אפשרי גם כן, לקדש בגביע מוכשר לפסח, אם יסירוהו מן השולחן, ולא יבוא במגע עם חמץ. האוכלים **בחצר או בגינה** יזהרו מנטילת ידיים במקום העלול להצמיח.

הערה: יש העוטים בסעודות השבת, על ידיהם כפפות חד-פעמיות למניעת הידבקות חמץ בציפורניהם.

שבת שחרית

משכימים לתפילת שחרית, רבים מתפללים כותיקין - נץ החמה **6:33** ואין מאריכים בתפילה בחזנות ובניגונים (מ"ב תמ"ד, ד) ויש הנמנעים ב"שבת הגדול" הזה, מלומר את ה"יוצרות והפיוטים" שאומרים תמיד (הוראת הגרי"ח זוננפלד זצ"ל ובלוח א"י). ויש שכתבו, שכשם שמקדימים דרשת שבת הגדול לשבת הקודמת - הוא הדין ליוצרות, שאומרים אותם, בשבת הקודמת לאחר תפילת עמידה לפני קדיש תתקבל [- מחשש הפסק - הגר"מ הברשטאם זצ"ל] כיוון שמפורטים בהם דיני הפסח (ליקוטי מהרי"ח ובמהרי"ל בשם אנשי ריינוס, וכן נהג הגה"ק מצאנז ז"ע), ויש שכתבו שאין לשנות המנהג ולאומרם בשבת זו (פמ"ג א"ר וחוק לישראל). ובבן איש חי, שלא להוסיף בעולים לספר התורה. **ההפטרה**: "וערבה לד' וגו'" (מלאכי ג), אף בערב פסח שחל בשבת (לבוש, ת"ל ולוח א"י). וכן נהג החזון איש (אורחות רבנו, פסח). אמנם, לגר"א מפטירים, הפטרת צו (מעשה רב, קע"ו). ועדיף שלא לומר "אנעים זמירות" ו"שיר היחוד" מלאומרם במרוצה.

הערה: בקהילות רבות בהונגריה, נהגו בע"פ שחל בשבת, שלאחר תום תפילת שחרית, הלכו הקהל לביתם, אכלו סעודת שבת [רק בשיעור "כביצה" פת - שו"ע רפ"ו, ג] וסילקו החמץ, וחזרו לקריאת התורה ומוסף, אף במקומות שלא עשו כן, במהלך השנה.

אחר התפילה מזדרזים לקדש ולאכול מיד כדי להספיק שתי סעודות, עד סוף זמן אכילת חמץ - כדלהלן.

אופן קיום "סעודת הבוקר ו"סעודה שלישית"

הצעת המשנה ברורה תמ"ד, י"ד וכן הונהג בארץ ישראל בהנחיית מרן ה"חזון איש" זצ"ל וכמובא בלוח א"י ובסדר ערב פסח שחל בשבת של הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, כמנהג ירושלים מדורות קודמים:

לחלק את סעודת היום לשנים

דהיינו: אוכלים סעודה ראשונה, לאחר ברכת המזון מפסיקים קצת בדברי תורה או בהליכה לטיול קצר, ושוב נוטלים ידיים ואוכלים סעודה נוספת [שלישית].. **וכך לשונו של מרן החזון איש זצ"ל** בפתק שהשאיר במטבח, לקראת ערב פסח שחל בשבת (נדפס באגרות החזון איש ח"א, קפ"ח): **"סעודת ליל שבת**: בשר ודגים בכלי חמץ [-בטרם היו כלים חד-פעמיים]. ולא לערב בתבשילים שום חמץ ולא שום קטניות, רק ירקות או תפוחי אדמה או רוטב נקי. **בבוקר**: מאכלים קרים, חלב, גבינה ביצים [שאינם דומים לחזרת שאסורה ביום י"ד - שו"ע תע"א, ב ואכן במ"ב שמתורת אכילת בצים אף לאחר שעה עשירית], פירות, מיץ (לא אורז) ולברך ברכת המזון

ולהפסיק חצי שעה, ולאכול כזית פת עם מיץ וכיוצא בזה. **אחר תפילת מנחה:** לאכול בשר ודגים ותבשיל של פסח מהקדירה וכל כלי הסעודה של פסח".

הנהגת הגר"ש אלישיב זצ"ל: בסעודה הראשונה אכל רק כביצה פת, על מנת שבסעודה השנייה יהיה תאב לאכול. ברך ברכת המזון, יצא מביתו, וכעבור חצי שעה חזר ונטל ואכל סעודה נוספת (קובץ הליכות והנהגות) **ואמר לי:** שמעלת המתפללים כותיקין בשבת זו, שיכולים לאכול סעודה ראשונה, אפילו דשנה, ולהמתין לפחות כשעה (מבלי הצורך לצאת מביתם) וכשכבר הגיע שעת חצות - **12:45** (שלכתחילה זמן סעודה שלישית עפ"י הגר"א והאריז"ל אחרי חצות היום) אוכלים המאכלים החמים, כדי שלא לאוכלם עם החמץ.

סוף זמן אכילת חמץ

לחומרא – **9:49** המנהג המקובל לשיטת מגן אברהם **10:11** לשיטת הגר"א ושו"ע הרב – **10:41**

ניקוי השיניים

יש לבצע שטיפת הפה: בחומר נוזלי, ומותר להשתמש במברשת עם שיער סינטטי שאינו קשיח (דעת הגרשז"א זצ"ל במנח"ש ב, ל"ה), כמובן בלא משחה בלא שימוש בחוט דנטלי (אפילו נחתך לפני שבת) - מפני שקרוב לוודאי שיגרום לדימום. אפשרי לחצוץ בזירות בקיסם שיניים.

ניקוי תותבות גשרים שומרי מקום ואלמנטים אורתודנטיים

הכשירום כבר לפני שבת (כמפורט לעיל בהכנות לשבת הגדול), בשבת, לאחר סיום אכילת החמץ יש לנקות היטב את הפלטות והגשרים וכו' ולערות עליהם, כשהם יבשים, רותחין (שו"ת מנחת יצחק ח, ל"ז והגר"מ שטרנבוך שליט"א), וביאר מרן הגרשז"א אויערבך זצ"ל, שאף שאין להגעיל כלים בשבת ויו"ט משום תיקון כלי (שעה"צ תק"ט, ל"א), "כיוון שעדיין לא שעת האיסור, אין עושים תיקון, ומה שנעשה, לגרום שבבוא העת לא יצטרכו תיקון" (מנחת שלמה ב, ס).

הערה: הגיע זמן איסור אכילת חמץ באמצע הסעודה, אין צריך לברך שוב על שאר המאכלים שאוכלים, דאכתי סעודה אחת היא (שבות יצחק פסח פ"ט, ד בשם מרן הגרשז"א זצ"ל).

סוף זמן ביעור החמץ הנשאר

סוף זמן ביעור החמץ בשבת, ערב פסח תשפ"א: מג"א לחומרא - **11:01** מג"א - **11:27** גר"א - **11:42**

שמונה אפשרויות שונות לפנינו מה ניתן לעשות בחמץ שנותר

א. פשוט, לאכול בצוותא את כל הכמות שנשארה, כמובן, שמראש יש להכין כמויות לחמניות, פיתות, רוגעלך וכדומה בכמות מבוקרת, בהתאם למספר בני הבית ובהתאם לכושר אכילתם (אם כי, אין בל תשחית לעניין החמץ בערב פסח).

ב. במקומות שמצויים בעלי חיים ש"מזונותיהם עלינו" חיות מחמד או בקיבוצים ומושבים, ניתן לקיים, בשבת זו, באופן הפוך: "ואכלת ושבעת" ולאחר מכן "בשדך לבהמתך".

ג. לפורר את שאריות החמץ בשירותים (אין טוחן אחר טוחן" למנוע סתימות), מורידים את המים פעמיים ושוטפים ידיים היטב בסבון נוזלי - כשר לפסח (מ"ב שם, כ"א וכן נהגו בבית החזון איש זצ"ל).

ד. לסכם מראש עם עובד או עובדת זרה או כל גוי או גויה שיבואו ויזכו בנותר, שמותרת הקנאה לצורך מצווה, אפילו בשבת (שו"ע תמ"ד, ד). ומותר לומר לגוי להוציא את החמץ אפילו דרך רשות הרבים אל ביתו, כיון שאם לא עומד לפוש ברה"ר, אינו אלא איסור דרבנן, ואפילו יפוש, הישראל לא ציווהו ((שש"כ ל הערה קנ"ב וכן הורה בית הלוי).

ה. הכנת קערה עם אקונומיקה (אינה מוקצה), ובשבת משליכים את החמץ לתוכה, אפשרי גם כן, לשפוך כל חומר נוזלי מרוכז, המיועד להדחת רצפות או כלים ולפגום את החמץ.

י. המוכרים ארון שבתוכו חמץ לימי הפסח, יכולים להניח בו את שאריות החמץ, ואף שהמכירה חלה כבר כשעה לפני כניסת השבת, כיון שהמכירה דרבנן "מהני בה ברירה למפרע ויכולים להתנות שלעניין הנותר בשבת המכירה תחול למפרע (עצם התנאה על המכירה, נידונה ברע"א, קנ"ט ורוצה להוכיח מתה"ד המובא במג"א של"ט, ח שכשחל פדיון הבן בשבת, לא ייתן המעות לכוהן מע"ש וכו' דמה עם הברכות והסעודה, משמע שזו הבעיה.. ואכן במהרש"ם בהגהותיו לאו"ח ובדע"ת תמ"ד, א הביא ראייה מהריטב"א יבמות צ"ג דהתורם מע"ש שיחול בשבת, ואז יהיה מן המוקף - שרי. ובאגרות משה, שם שבמכירה גמורה עם תנאי - גם רע"א מודה).

ז. להניח בפח האשפה שבבית - בוודאי **אסור** (בא"ח (א) צ"ו, ג ו"אור לציון ג, י"ד). אך אפשר להקל, במקום שיש עירוב, להשליך בפח **עירוני** שאינו רכוש דיירי הבית, כגון המכונה "צפרדע", כיון שהרשות נתונה לכל אחד להשתמש בו, הרי הוא כהפקר, וגם הוא מטונף, ולא חוששים שמא יבוא לאוכלו (שו"ת מנחת יצחק ד, נ"ו והליכות שלמה פסח ח, כ"ד). ובוודאי אם מפקירים בפני שלושה, בערב שבת, את חלקנו בפח העירוני [צפרדע], אפשר להשליך לתוכו את החמץ לפני שעת איסורו (כך נהג הגרי"י קנייבסקי זצ"ל וכן דעת הגרשז"א והגריש"א זצ"ל).

ח. אין אפשרות לאכול את הנותר, אין בעלי חיים, אין גויים, אין עירוב, אין אקונומיקה, לא מוכרים חמץ גמור, יצניעו את הנשאר במקום מיוחד ולא יגעו בו עד מוצאי יום טוב ואז יבערוהו. כדין המוצא חמץ בשבת ויו"ט שכופה עליו את הכלי, ובחול המועד - מבערו..

ביטול החמץ

מבטלים את החמץ בנוסח "כל חמירא וכו' שאומרים כל שנה אחרי שריפת החמץ (שו"ע תמ"ב, ו ומ"ב, ב). ולדעת הגר"צ אבא שאול זצ"ל, אין להזכיר לשון הפקר בשבת אלא יכוון בליבו להפקיר (אור לציון ג, כ"ז- ט"ז).

אחר ככלות החמץ - פעולות חיוניות ואופן ביצועם בשבת קודש

א. מטאטאים את מקום האכילה, באופן יסודי - רק במקום מרוצף! במטאטא עם שיער רך, לא קש (בפרט לבני אשכנז). אם המטאטא כבר של פסח - אפשר לעוטפו בסמרטוט או להשתמש במגב. אסורה שטיפת חדר שלם, אפילו לא בעזרת מים וחומר נזולי עם מגב (מקל גומי) בלא סמרטוט (מ"ב של"ז, י"ז) אבל שטיפת מקום מסוים שהתלכלך - מותרת. מבצעים ניקוי יסודי של השולחן והכיסאות.

ניעור הבגדים: ביד ולא במברשת.... לבדוק כיסים, מכפלות, שטריימלים, זקנים ופאות ואולי אף פאות הראש של הנשים..... מיטות ועגלות הילדים.... טאטוא חדר המדרגות. הנשים והבנות יכולות לענוד הטבעות הצמידים והשעונים שהוצנעו לאחר ניקויים ביסודיות לפני השבת.

שטיפת הידיים אם לא היו עטויות כפפות חד-פעמיות, וניקוי יסודי של הציפורניים, באופן המותר בשבת.

משעה שישיית - **12:45** החמץ אסור אף **בהנאה ובטלטול** ואם נמצא חלילה, חמץ, מותר רק לצורך מקומו, להעבירו למקום שבו כופים עליו כלי

דברים שאין אוכלים ושותים ביום י"ד ניסן

פרט לקידוש של בוקר: **אין שותים יין ומיץ ענבים** - שו"ע תע"א: "ויין מעט לא ישתה" (מרחיק התיאבון) הרבה - **מותר**. היינו לדעת המשנה ברורה: שתי כוסות של רביעית - 172 סמ"ק. לדעת הגרי"ח זוננפלד זצ"ל השותה את הכמות המותרת, לצאת כל הדעות - עלול להגיע לידי שכרות בליל הסדר. טעימה מעטה - מותרת ורצויה, לבחירת יין או מיץ ענבים הראויים למצווה, והשנה, דווקא אם נהנים מהשתייה כבר בשבת. לעניין שתיית יין בסעודה השלישית, השנה, כדברי הרמב"ם בפ"ל משבת שמצווה לשתות יין בשלשת סעודות שבת, אם שותים פחות מרוב כוס [רביעית - 86 סמ"ק] - אין חשש (ראה מ"ב רצ"א, כ"א ותע"ח, ו)

מרור - רמ"א תע"א, ב: "ויש נוהגים שלא לאכול חזרת [חסה] בערב פסח כדי שיאכל מרור לתיאבון... ובמ"ב שם: "ואין למנהג זה טעם", וכוונתו, שאדרבה, טוב שלא יאכלנו בלילה לתיאבון כי הוא זכר לעינוי. **הלכה למעשה:** כיון שהובא בשם הרשב"א, על כן, לחיבוב מצוות מרור, אין לשנות המנהג.

חרוּסַת – נהגו שלא לאכול, אף שאין חשש שלא יאכלוה לתיאבון.. אולי מחשש שלא יישאר ממנה ללילה.

תפילת מנחה וסדר "קרבת פסח"

יש משתדלים להתפלל תפילת "מנחה גדולה" זמנה - **1:16** כדי למהר לאכול "סעודה שלישית" [למקפידים לאכלה לאחר תפילת מנחה] בטרם תגיע תחילת שעה עשירית - **3:50** שמאז משתדלים למעט באכילה כנ"ל. ואף שהמנהג לאכול דג בשר פירות, ומצה עשירה או מבושלת גם אחרי הגיע שעה עשירית (מ"ב תמ"ד, ח) לכתחילה ראוי לשמור על התיאבון לסעודת החג. במנחה **אין אומרים** "צדקתך צדק וגו' "

אחרי מנחה אומרים "**סדר הקרבת הפסח**" [יש משתדלים להגיע לכותל המערבי] ובלבד שלא יאחרו משום כך זמן סעודה שלישית.

סעודה שלישית

דעת **השולחן ערוך** לקיים סעודה שלישית ב"מצה עשירה" (תמ"ד, א) ובני אשכנז, ורבים מבני ספרד שאינם אוכלים מצה עשירה מסוף זמן אכילת חמץ ובכל הפסח, אין נוטלים ידיים, ואוכלים דג או בשר או פירות [לכתחילה פירות שבעת המינים - של"ה פסחים נר מצוה, י"ט], ורבים אוכלים ב"סעודה שלישית" את התבשילים החמים של השבת [כשרים לפסח, כמובן]. ואף שאכלו כבר בבוקר שתי סעודות, כיוון שיש אומרים, שאין יוצאים ידי חובת סעודה שלישית רק אחרי חצות [ותפילת מנחה] [שו"ע רצ"א, ב והגהות המהרש"ם, ב]. ולאוכלי שרויה מותר לאכול כופתאות [קניידלא'ך] ויש אומרים שאף מותרת אכילת מצה מטוגנת בשמן ["מצה ברייט או חרעמזלא'ך"] [חיי אדם קכ"ט, י"ג מ"ב רצ"א, כ"ה] וזאת, מותר אף לאלו שאינם אוכלים שרויה - כיון שהטיגון בשמן בלבד (שערים מצוינים בהלכה קט"ו, ז). עד תחילת שעה עשירית - **3:50** [שו"ע תע"א ולא כרמ"א שאסר מחצות ראה שעה"צ, א מ"ב תרל"ט, ג וכה"ח תע"א, ה]

אבל **עוגה** שנאפתה מקמח מצה **אסור לאוכלה** בערב פסח [אפילו לאוכלי שרויה] כהסבר הגרש"ז אויערבך זצ"ל בסו"ס "ע"פ שחל בשבת" כיוון שהיא פת הבאה בכיסנין ואם קובעים עליה סעודה [230 גרם] מברכים עליה "המוציא", אף שרובה סוכר וביצים ומיעוטה קמח, מכל מקום אינה דומה למצה כתושה ומבושלת, ויש בה טעם מצה אפויה.

כאמור, מתחילת שעה עשירית - **3:50** מצוה להימנע מכל אכילה, שתמנע אכילת סעודת ליל הסדר לתיאבון

אמירת "הגדה של פסח"

מנהג בני אשכנז לומר במנחה של "שבת הגדולה" (רמ"א ת"ל, א) לפי שהייתה בו תחילת הגאולה והניסים (מ"ב) וגם כדי להבין ההגדה לפני הסדר. והגר"א לא נהג לומר (במעשה רב קע"ז).

שינה בשבת תענוג

ראוי במיוחד, לקיים בשבת זו שינה בשבת תענוג - כדי לקיים את הסדר כהלכתו ובהתלהבות (בן איש חי, חוקת) וכיוון שאסרו הכנה אף בדיבור (שו"ע תט"ז, ב) לכן אין לומר "נלך לישן כדי להיות ערים בלילה" (מג"א ר"צ בשם ספר חסידים), אבל מותר לישן על מנת כן, מבלי לומר במפורש. ואפשר לומר כל הנח וישן וודאי יקיים כל המרבה לספר ביציאת מצרים.

לקראת מוצאי שבת ליל הסדר

ממתינים בסבלנות עד **לצאת הכוכבים**: בירושלים – **7:32** מרכז - **7:34** צפון ודרום - **7:33** (רבנו תם - **8:12**) ולא מכינים דבר משבת ליום טוב, **לא** קוצצים ומכינים סלטים, **לא** מדיחים כלים ולא מכינים את השולחן והכריות להסיבה, ויש אומרים שאף **אין** להוציא מאכלים מהקפאה בטרם צאת הכוכבים. ועל כן המעוניינים יכולים להוציאם לקראת סעודת היום שאין ניכר שמכינים ליום הבא.

לבישת בגדי יום טוב

ראוי שיהיו בגדים מיוחדים, **יפים יותר** משל שבת, ליום טוב (שו"ע תכ"ט עפ"י הירושלמי) יש שכתב ללבשם מיד אחרי תפילת מנחה (הגר"ח"ז גרוסברג זצ"ל בהלכות ע"פ שחל בשבת בשם הבא"ח). ויש שכתבו שיש ללבשם כבר לשבת, שלא יראה במוצ"ש כזלזול בכבוד השבת בפרט בעלי ה"פראקים" (הגר"ש דבליצקי זצ"ל ובמאסף "אוצרות ירושלים"). מכל מקום, אין להחליף בגדים לצורך הלילה אם כבר סמוך ללילה

מוצאי שבת - ליל הסדר

הגיע עת צאת הכוכבים - **7:32** יכולים לומר: "**ברוך המבדיל בין קודש לקודש**" בלא שם ומלכות (מ"ב רצ"ט, ל"ה ושעה"צ, מ"ז) או להתפלל ערבית בהוספת "**ותודיענו וכו'**" ואז מותר להתחיל בהכנות לחג ולעשות כל מלאכה המותרת ביום טוב (מטה אפרים תקצ"ט, י). במוצאי שבת זו **אין אומרים** את המזמורים "לדוד ברוך" ו"אלוקים יחננו" וממילא, אף לא את "בקשת רבי לוי יצחק מברדיטצ'וב זי"ע - "גאט פון אברהם וכו'" כיון שהם ברכה להצלחה במעשה ידנו, ואין מעשה ידנו ביום טוב (פמ"ג רצ"ג מש"ז ובמ"ב שם, א).

הערה: המעוניינים להתרחץ או לטבול לקראת ליל הסדר, ימתינו לצאת השבת, וינהגו כמפורט להן - עמ' 34

מועדים לשמחה – חגים וזמנים לששון - ליל הפסח - מוצ"ש הגדול

תפילת ערבית בנוסח יום טוב, ואמירת הלל שלם, גם **בנות ספרד** מברכות פעם יחידה בשנה על הלל שלם ליל הפסח (גם בתפילה ביחידות). **טעו וקראו הלל בדילוג** – חוזרים וקוראים הלל שלם, ואם ברכו בראשון לא יברכו שוב. **הערה:** אומרים עדיין "משיב הרוח ומוריד הגשם" וכן בשחרית.

אמירת "ותודיענו וכו'": בתפילת עמידה

בתפילת עמידה [שיש להקדימה ככל שאפשר, בהגיע זמנה, כדי שלא ישנו התינוקות - שו"ע תע"ב, א] לפני "ותיתן לנו וכו' " אומרים נוסח "ותודיענו". **שכחו לומר**, וכבר גמרו הברכה - **אין חוזרים**, מפני שמבדילים על הכוס. **לא גמרו הברכה** - חוזרים ואומרים (שו"ע תצ"א, ב משנ"ב, ד וביה"ל רצ"ד, ד"ה אם).

השוכח לומר "ותודיענו" **אסור** במלאכה (המותרת ביו"ט) עד לאחר יקנה"ז, אלא אם כן, אומר "ברוך המבדיל בין קודש לקודש" כנ"ל (שו"ע רצ"ט, י ומ"ב, ל"ו). **השוכח ותודיענו**, וגם **שכח להבדיל** ביקנה"ז [אמר בטעות נוסח קידוש ליל יום טוב רגיל] ושתה מכוס הקידוש - יחזור ויתפלל ערבית ושוב יבדיל על הכוס (שו"ע תע"ג, ה ורצ"ד, ד וביה"ל ד"ה אם וספר שש"כ ס"ב, י"ט). אמנם, לדעת הגר"ב צ"א אבא שאול זצ"ל. **שכחו לומר "ותודיענו" בערבית**, וגם **לא הבדילו על הכוס**, מכל מקום, אין חוזרים ומתפללים ערבית, כיון שהזכרת "ותודיענו" אינה אלא "מרגינתא טבא" ולא נתקנה בנוסח התפילה על ידי אנשי כנסת הגדולה ("אור לציון" חלק ג).

אין אומרים "ויהי נועם וגו' ולא ואתה קדוש וגו' וכן לא "ותיתן לך" (שו"ע רצ"ה, א וסדר הערוך כ"ז, ס"ט) ואין אומרים הפזמון "אליהו הנביא" (מ"ב רצ"ה, ז ומט"א ת"ר, ב).

הדלקת הנרות [בהעברת אש]

יש להניח נרות שידלקו עד סוף הסעודה, כולל אכילת האפיקומן (**12:45**). בדיעבד, עד התחלת "שלחן עורך"

הברכה: "להדליק נר של יום טוב" ובנות **אשכנז** ובן איש חי מברכות, גם כן "**שהחיינו**" ותכוונה, בברכת שהחיינו גם על סילוק החמץ, ניקוי הבית וכו' וכן הוא לגברים בקידוש כלשון הבאר היטב תל"ב: "והא דאין מברכים שהחיינו על בדיקת החמץ לפי שהבדיקה צורך הרגל, סמכינן אזמן דהרגל" [סומכים על ברכת "שהחיינו, הנאמרת בחג], בהדלקת הנרות ובקידוש. **בנות ספרד** לפי הגר"ע יוסף זצ"ל: לא תברכנה שהחיינו על הנרות ותצאנה ב"שהחיינו" של הקידוש. גם המברכות בהדלקה, רשאיות לענות אמן על ה"שהחיינו" בקידוש, ותכוונה על שאר מצוות ה).

טענה בברכת ההדלקה: אמרה בטעות "להדליק נר שבת" – **יצאה** (שיו"ט גם נקרא שבת),

הנחיות הלכתיות לקיים "סדר פסח" כהלכתו בשנה זו

התחלת הסדר - מצוות ליל הסדר יש לקיים בליל ט"ו ניסן, על כן אין לקדש (כוס ראשונה מד' כוסות) לפני הגיע צאת הכוכבים – **7:32** ויש מקפידים שלא לקדש לפני הגיע זמן ר"ת. היינו **8:12** כדי שיהיה לילה לכל הדעות

בגד לבן [קיטל] - נוהגים ללבוש קודם הסדר בגד לבן - משום דרך **חירות** [פא] (ראה תענית כ"ו ע"ב: "ימים טובים... בבגדי לבן..."). שהוא בגד **של שמחה**. ויש אומרים "שלא תזוח עליו דעתו" (ט"ז תע"ב, ג). אבלים, נהגו שלא לובשים, ומכל מקום הלובש - אין מוחים בידו (מ"ב שם, י"ג) ולדעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל יכול אבל ללבוש את הקיטל לכתחילה וכן חתן בשנה הראשונה יכול ללבוש לכתחילה (מפי בנו הג"ר ברוך זצ"ל).

קדש – בליל הסדר, כוס הקידוש – היא הראשונה מארבע הכוסות, הנשים ובני הבית אף שיוצאים בשמיעה מהמקדש, טוב שיגביהו את כוסם כדרך המקדשים, למען יידעו שהכוס, היא הראשונה מארבע הכוסות, וכאילו הם קידשו לעצמם, מדין שומע כעונה. אכן, (בפרט כשאין שומעים היטב את המקדש), יש האומרים את הקידוש מילה במילה מתוך ההגדה ומכוונים שלא לצאת מבעל הבית, ומקדשים כל אחד לעצמו.

יקנה"ז - (יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן-שהחיינו)

שילוב של קידוש עם הבדלה, כשיוצאים משבת ליום טוב

1. אין למלא את הכוס מעבר לשפתה כבכל מוצ"ש לסימן ברכה (רמ"א רצ"ו, א), שהרי עכשיו הוא יו"ט ואסור בהרווחת שכר וא"כ הוא בזיון לקדושת יו"ט (הסבר מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בשש"כ ס"ב, ט), **ואין אומרים פסוקי** "הנה א-ל ישועתי וגו', שבכל מוצ"ש אמירתם לסימן טוב למעשה ידינו (רמ"א שם). ואין להזכיר מעשה ידיו במוצ"ש ליו"ט (שש"כ ס, הערה ס"ד).

2. בליל פסח, אף הנוהגים לקדש בשבת ויום טוב בעמידה כאריז"ל, **מקדשים בישיבה**, משום שכוס הקידוש היא הראשונה מארבע כוסות, שדין שתייתן בהסיבה דרך חירות, "והעמידה היא היפך החירות" (חוק יעקב תע"ג, ד פמ"ג א"א, ב וא"ר, ב. שלא, כביפה ללב ב, א ובסדר היום שאף בליל פסח מקדשים בעמידה ואף ביקנה"ז). ואכן, ברמ"א רע"א, י שבכל שבת טוב לישב בקידוש. כמו כן, הנוהגים לעמוד בשעת ההבדלה בכל מוצאי שבת, אולם, בסדר יקנה"ז, הואיל ואומרים את ההבדלה בתוך הקידוש יש לאומרה מיושב.

הערה: אישה גם כן אומרת יחד עם כל המסובים את ברכות יקנה"ז אף שלכתחילה במוצ"ש ויו"ט אינה מבדילה לעצמה, מכל מקום בליל הסדר לנוהגים שכל אחד אומר בעצמו את נוסח הקידוש עם עורך הסדר, גם אישה אומרת לעצמה (שש"כ ס"ב, הערה כ"ז בשם הגרש"ז זצ"ל) ומכל מקום, לדעת המ"ב (בביה"ל רצ"ו) את ברכת הנר תקשיב מהמקדש.

3. אין מברכים על הבשמים (מ"ב תע"ג, ג ותצ"א, ג). **טעה וברך**, אין הברכה וההרחה הפסק בין הגפן לשתייה.

4. בברכת מאורי האש מעבירים אש לשני גפרורים ארוכים ואפשר לקרב שני נרות שהודלקו ליו"ט ויזהרו שלא יגעו הלהבות זו בזו, מחשש כיבוי וגם מפני שכשיפרידום נראה ככיבוי. (מנהגים שבסוף סידור שו"ע הרב חלק ג-ד) לדעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל צריך עיון אם מותר להדליק נר הבדלה רגיל, ביו"ט, בשביל הידור של אבוקה, שהרי אפשר לברך אף על נר יחידי שעל השולחן. (שהוא לאורה). יש המכינים אבוקה קטנה לצורך המצווה, ומדליקים אותה בהעברת אש לפני הקידוש, לברך עליה, ולאחר מכן, היא כלה מאלה

הערה: אין לברך על נר נשמה שהודלק לע"נ נפטרים (משנ"ב רח"צ, כ"ט) ואין מביטים בציפורניים בעת ברכת הנר, רק מביטים בנר. (תוספות חיים על חיי אדם ק"ל, ט"ז וכמשמעות דברי המשנ"ב רח"צ, ט). ויש להזהיר הקטנים שלא לכבות האור, כדרכם, בכל מוצאי שבת.

5. בברכת ההבדלה, מסיימים: "המבדיל בין קודש לקודש". הטועה, וסיים "בין קודש לחול" אם לא תיקן עצמו תוך כדי דיבור, צריך לחזור ולהבדיל (שו"ת שבט הלוי ח, קי"ח) ומספק לא יברך שוב "בורא פרי הגפן" (שש"כ ס"ב, הערה מ"ז).

6. בברכת **שהחיינו** כנ"ל, הנשים שברכו שהחיינו בהדלקת הנרות - לא תברכנה שוב בקידוש. אבל עונות אמן, שהרי יש מצוות נוספות בלילה זה, שהגיע זמןן רק בלילה (הגרשז"א והגריש"א זצ"ל בשבות יצחק ד, ז אות ג)

7. **כולם** שותים מהכוס כולל הנשים אף שנהגו שלא לשתות מכוס ההבדלה, כשאינן מבדילות לעצמן (משנ"ב רצ"ו, ו), שכוס של יקנה"ז הרי היא לקידוש, והיא הכוס הראשונה מארבע הכוסות **שגם נשים חייבות בשתייתן**, וההבדלה טפילה לקידוש ועל היין "שם" של יין של קידוש. (קצה"ש צ"ז הגרשז"א בהליכות שלמה סדר ליל פסח ט, דבר הלכה, מ"ז וקובץ מבית לוי יו"ט שחל במוצ"ש, ז).

הערה: בני ספרד מברכים ברכת הגפן על כוס ראשונה (קידוש) וכוס שלישית (ברכת המזון) **בני אשכנז** - על כל כוס וכוס. **בני ספרד** שופכים בעשרת המכות מן הכוס לתוך כלי, **בני אשכנז** - מטיפים באצבע ("אצבע אלוקים היא") כמפורט להלן, על כן, לכוס שנייה, אין למזוג יין הקדוש "בקדושת שביעית".

שכחו להבדיל בקידוש

אם נזכרו לפני אכילת הכרפס - מוזגים כוס ומבדילים עליה, ומברכים "בורא מאורי האש". **ואם נזכרו לאחר אכילת הכרפס** - ממשיכים באמירת ההגדה, ואומרים ברכת הנר וההבדלה על כוס שני. **נזכרו באמצע הסעודה** [שולחן ערוך] - מוזגים כוס, מבדילים ואין מברכים "הגפן" [היינו למי שרגיל לשתות יין בתוך הסעודה, אבל מי שאינו רגיל - צריך גם לברך "הגפן"]. **נזכרו בתוך ברכת המזון** - יאמרו הבדלה על הכוס השלישית. **נזכרו** אחר שתיית כוס שלישית - יאמרו הלל והבדלה על הכוס הרביעית. **נזכרו לאחר מכן**, יברכו על כוס חמישית, "הגפן" והבדלה (שו"ע תע"ג, א מ"ב, ה וביה"ל ד"ה עד). **שכחו, ולא נזכרו אלא למחרת**, מבדילים ביום על כוס, מבלי לברך על הנר (שש"כ ס"ב, י"ט)

שתייה בין כוס ראשונה לשנייה - "אם ירצה לשתות כמה כוסות, הרשות בידו, ומכל מקום, ראוי ליהרר שלא לשתות בין כוס ראשונה לשנייה, אם לא לצורך גדול, כדי שלא ישתכר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה" (שולחן ערוך תע"ג, ג). "משמע, שדווקא יין או שאר משקים משכרים אסור, אבל משקה שאינו משכר מותר לשתות בין הכוסות" (מ"ב שם, ט"ז).

אכן, אם מזגו כבר כוס שניה והתחילו בהגדה, נחלקו הדעות בין הראשונים אם רשאים להפסיק בשתייה (ראה באור הלכה שם ד"ה הרשות וכו'). **למעשה**, אנשים חלשים, שהצימאון עלול לגרום שלא יעשו את הסדר כתיקונו, עדיף שישתו משקאות קלים (ויגד משה ט"ו, י"ד), ויש שכתב, שעדיף לשתות מים (או מי סודה) (ערוה"ש שם, ז).

ורחץ - נוטלים כל המסובים את ידיהם, כשם שנוטלים לאכילת פת, אלא בלא ברכה, ויש שכתבו כיון שהוא לטהרה - די בשפיכה אחת לכל יד.

מדוע "ורחץ" בלשון ציווי? מה שאין כן, להלן ב"רחצה"? מבאר מרן הגרשז"א אויערברך זצ"ל, "מפני שנטילת טיבולו במשקה, צריכה חיזוק זירוז".

כרפס - וייקח מהכרפס פחות מכזית" לפי שיש ספק לעניין אם לברך עליו ברכה אחרונה (מ"ב שם, נ"ב). והוא הדין שלא לאכול ירק קטן מ"כזית", שלם, משום שנחשב כ"ברייה" ויתכן שחייב בברכה אחרונה (מקראי קדש ב, מ). אמנם, יש סוברים, שיש לאכול מהכרפס **לפחות כזית**, שאין אכילה בפחות מכזית, ועל פחות מכזית, אין חייבים בנטילה (ראה ביה"ל תע"ג ד"ה פחות וכו' בשם הרשב"ץ), וכדברי הרמב"ם הלכות חו"מ ח, ב ומעשה רב להגר"א ובסידור היעב"ץ שיש לאכול לפחות כזית, וכן נהגו מרן החזון איש והגרי"ז מבריסק זצ"ל.

בכל אופן, אין מברכים ברכה אחרונה על הכרפס - משנ"ב שם נ"ו ושו"ע הרב, י"א. ומשמעות דברי הטור והשו"ע, שאין לאכול את הכרפס **בהסיבה**, וכן נהג מרן הגרשז"א זצ"ל.

יחץ - וייתן חציה (של המצה האמצעית), לאחד מהמסובין, לשומרה לאפיקומן, ונותנים אותה תחת המפה" (שו"ע תע"ו, ו) - בין הכר והכסת (באר היטב, י"ט), דכתיב "ושמרתם את המצות" (עפ"י הגמ' ברכות כ"ב ע"א שבין הכר והכסת דרך שמירה). רבים נוהגים, שהקטנים חוטפים את האפיקומן, עפ"י הגמ' פסחים ק"ט ע"א: "חוטפים אפיקומן בלילי פסחים בשביל התינוקות שלא ישנו", ובשביל לזכור אכילתו, שהקטנים מצפים שיפדוהו מהם (הגדת "ויגד משה").

ונכון להקפיד שלא לומר "גניבת" האפיקומן, אלא "חטיפת האפיקומן", והקפידו על זה ביותר בבית הגר"ח מבריסק ובבית אדמור"י לובוויטץ, "שלא יאמרו בגויים, שהיהודים מחנכים ילדיהם לגנוב, זכר ליציאת מצרים, כנאמר וינצלו וגו'.

מגיד - מצווה לספר ביציאת מצרים ואף לבנים ובנות שהגיעו לגיל חינוך – גיל שש-שבע, מפני שהם גם כן חייבים בכל מצוות הלילה, וכל סיבת השינויים שעושים, כדי לעורר הקטנים לשאול ולקבל תשובות (שו"ע תע"א, י"ד שו"ע הרב שם ומ"ב, מ"ז).

סבא המספר סיפורי יציאת מצרים ונסי הגאולה, מוציא ידי חובת "והגדת לבנך" גם את אביהם (בנו או חתנו), ולדעת ההפלא"ה (לקידושין ל ע"א) הוא הדין גם לעניין מצוות "והודעתם לבניך ולבני בניך", שעדיף שהסבא ילמד ויספר לנכדיו ולנכדותיו, מאשר האב שעל ידי כן הינם מתקרבים יותר למסורת הקבלה מדור לדור. והוא הדין לעניין הנאמר "למען תספר באזני בנך וכן בנך", מכל מקום, נכון שגם האב ישתדל במשך ליל הסדר להגיד ולספר לבניו בעצמו – כי מצוה בו יותר מבשלוחו (תשובות והנהגות א ב, רל"ו ושו"ת בצל החכמה ו, י"ז).

אימא הנמצאת בסדר עם בניה ובנותיה (והאב לא נמצא) – חייבת במצות "והגדת לבנך" כשם שחייב האבא, כיון שהיא חייבת בכל מצוות הלילה (פמ"ג תע"ב א"א, ט"ז והגש"פ חיים לראש).

אבא בן חו"ל שבא לארץ ישראל לפסח, ועורך "סדר שני", ישאל בנו, בן א"י "מה נשתנה וכו'" ויענה האב, וזה עדיף משישאל האב את עצמו (דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל).

מה נשתנה - מעיקר הדין, די שאחד הבנים ישאל את שאלות "מה נשתנה", ועדיף שיהיה לפני בר מצוה, שהרי הוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם?" **וכשאי בן** - שואלת בת, או האישה. והמנהג שכל הבנים [והבנות] שואלים, ואצל מרן הגרשז"א זצ"ל, אחרי שכל הבנים שאלו אחד אחד, חזרו כל המסובים כולל רבנו על שאלות ה"מה נשתנה".

עשרת המכות – מנהג האשכנזים להטיף היין מהכוס בעת אמירת עשרת המכות באצבע, זכר לנאמר "אצבע אלקים היא" (שמות ח, ט"ו) – רמ"א תע"ה, ד. ובהגהות מנהגים – לשפוך בזרת ובמגן אברהם שם, כ"ח – בקמיצה (עפ"י ילקוט שמעוני, וארא, שבקמיצה היכה הקב"ה את מצרים). ויש נוהגים, עפ"י האריז"ל להטות הכוס, ולשפוך היין, שלא באמצעות האצבע, וכן הוא בשו"ע הרב שם, נא ובשערי רחמים בשם הגר"א וכן נוהגים הספרדים, וכן נהג מרן הגרשז"א עפ"י עדות בנו הגר"ב זצ"ל.

הערה: איסטיניס (עדין נפש), ששפרכת היין באצבע, תימנע ממנו את שתיית הנותר בכוס – לא ישפוך באצבע, אלא בהטיית הכוס, משום בל תשחית (שער הציון שם, פ"א).

רחצה - כל אדם כשמגיע ל"רחצה", לפני הנטילה לאכילת המצה, עליו לגעת במקומות המכוסים בגוף, או בנעל, כדי להתחייב בברכה על הנטילה, שהרי ידיו כבר נטולות מ"ורחץ" (ראה באור הלכה סי' תע"ה). ויש לדעת, שמן הדין אין להפסיק בדיבוק מתחילת בציעת המוציא עד אחרי הכורך (שו"ע תע"ה, א). ובביה"ל שם, תמה איך מותר לומר "זכר למקדש כהלל", ואמנם מו"ר הגרשז"א אויערבך זצ"ל היה אומר "זכר למקדש וכו' - אחרי אכילת הכורך.

מוציא מצה - השיעור לקיום מצוות אכילת "כזית מצה" בליל הסדר: הכרעת המ"ב (תפ"א) וכל גדולי אשכנז וספרד: **במצת מכונה** [- גודלה אחד ומשקלה כ 30 גרם] ה"כזית": 27.5 גרם, קצת יותר מ 3/4 מצה. ולדעת שעורי תורה די ב 2/3 מצה. ולחולה ולזקן – שליש מצה כ 9 גרם.

במצת יד [בעובייה ובגודלה הממוצע] : קצת יותר מרוב מצה בינונית כ 27.5 גרם. והחזון איש הנהיג לשער, בהנחת כף היד על המצה לפי היקף כף היד עם האצבעות בלי הבהון. ולחולה ולזקן, די בחצי שיעור זה.

זמן אכילת ה"כזית": נמדד לרוב הדעות – **מתחילת הבליעה** ולא הלעיסה (הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בהגדת קול דודי יד, ז. שו"ת אור לציון ח"ג טו, יג. וכן שמע הגר"מ ויא שליט"א מהגר"ח קנייבסקי שליט"א (תמוז תשע"ד).

משך זמן הבליעה: לכתחילה תוך **4 דקות** (שיעורים של תורה), וכן אכל הגרי"ש אלישיב זצ"ל בנחת ובמתינות תוך 4 דקות [עדות הגר"ע אויערבך שליט"א] וכן העיד הגר"ח קנייבסקי שליט"א שכן אמר החזון איש לאביו הגריי"ק זצ"ל.

יש לציין, של"כזית" מצה שהיא דאורייתא [כזית ראשון] – יש לחוש ולאכול כחצי ביצה, נפח כ **50** סמ"ק. ולמצה שהיא דרבנן [כורך ואפיקומן] די בשליש ביצה, נפח כ **33** סמ"ק.

אופן הבליעה והברכה: הבוצע אוחז בשלשת המצות שבקערה (העליונה והתחתונה השלמות, והאמצעית החצויה מה"יחץ"), מגביהן ומברך **"ברכת המוציא"**, שומט מידיה את המצה התחתונה, כשבידיו נשארות העליונה השלמה והאמצעית החצויה, ואז מברך **"על אכילת מצה"** ונותן לכל אחד מהמסובים משהו ממצה שלמה, להשתתפותם ב"לחם משנה", וכל אחד מהמסובים אוכל ממצות חצויות ("לחם עוני") שמכינים לפני כן, לפני המסובים, בהסיבה ובכוונה לקיום מצות אכילת מצה. [כמפורט לעיל - בנות ספרד צריכות להסב לכתחילה, בנות אשכנז רק אם הן חשובות כנ"ל,

ובכל אופן יש לאכול את ה"כזית" מצה, ישובים בנחת ליד השולחן דרך חירות. **הבוצע, המהדר באכילת שני כזיתים,** די לו ל"כזית" השני בשיעור הקטן, המפורט לעיל. בני **אשכנז** לא מטבילים בסדר את המצה במלח.

מן הראוי לציין דברי מרן החתם סופר בהשמטות לשו"ת סימן קצו :

"מצוות עשה של אכילת מצה משומרת בליל פסח, היא יחידה נשארת לנו מכל מצוות אכילה שבכל התורה, אין לנו פסח וקודשים, רק מצוה אחת משנה לשנה, ואם גם היא לא תעלה בידינו היטב בעיני ד' ? "!!!

מרור - שיעור אכילת "כזית מרור" בליל הסדר שולחן ערוך תפ"ו: נפח כחצי ביצה כ **28** גרם. ולדעת הנודע ביהודה והחזון איש כ **45** גרם, ולחולה או מי שקשה לו די ב **17** גרם. **לדעת רוב הפוסקים: בעלי חסה:** עלה חסה גדול או 2 עלים בינוניים. **בקלחים** [העבים יותר] מספיק מעט פחות. **האוכלים חזרת:** מרוסקת לא דחוסה – בנפח כ $1/6$ כוס **חד פעמית**. **במרוסקת ודחוסה** – בנפח כוסית (יין 30 סמ"ק) חד פעמית. **למעשה** - האוכלים כף גדושה יצאו ידי חובה לכל הדעות.

כתב המשנה ברורה תע"ז, ה בשם השל"ה: "ראיתי מבני עלייה, שהיו מנשקין המצות והמרור, כשם שמנשקין לסוכה, בצאתם ממנה, לחיוב מצווה. ואשרי מי שעובד את ד' בשמחה" וביאר הגר"י הוטנר זצ"ל, מדוע מנשקים המרור ? "שהוא משום קבלת ייסורים באהבה, כנאמר: שמחנו כימות עיניתנו".

שולחן עורך – "לכתחילה יש להסב במשך כל הסעודה" (רמ"א תס"ב, ז), ובדיעבד יוצאים בהסבה בעת אכילת כזית מצה ושתיית ארבע כוסות (מ"בשם, כ"ב). יש נוהגים בתחילת הסעודה לאכול ביצים זכר לאבלות החורבן (ליל הסדר חל באותו לילה שחל באותה שנה ליל תשעה באב), וכדי להסמיך אכילת הביצה לאכילת הכורך, ששניהם "זכר למקדש" (סידור היעב"ץ).

רבים נוהגים להטביל את הביצה במי מלח, ואף שלדעת הרמ"א אין להוסיף בלילה זה שום טבולים פרט לשניים – הכרפס במי מלח והמרור בחרוסת? **א.** אפשר ששני הטבולים במי מלח – כטבול אחד. **ב.** מטבילים הביצה בעזרת מזלג, ואין זה נראה כטבול נוסף. **ג.** שופכים את מי המלח על הביצה ולא מטבילים. הידור לאכול את הביצה שעל הקערה (מ"ב שם, י"א) ויש שמשאירים את הביצה על הקערה, כדי שלא תתבטל הקערה לפני גמר הסדר, ואוכלים אותה בסעודת היום, ועל כן, אין קולפים אותה בלילה.

נוהגים שלא לאכול בשר צלי-אש בליל הסדר, כולל: בשר כבש, שה, בקר ועופות, ואפילו לא צלי-קדר, היינו שנצלה בקדרה ללא שום רוטב (שו"ע תע"ו, א ומשנ"ב), אבל בשר מטוגן בשמן ותבלינים או מעט רוטב – יש מתירים (סידור פסח כהלכתו פרק י הערה 7), ופוסקי ספרד החמירו, שאין להתיר, טיגון כזה, אלא לעת הצורך לשמחת יום טוב (כף החיים, ד). והובא בשם הח"י אדם, שיש אוכלים את הזרוע הצלוי, בסעודת היום שלמחרת.

צפון – שיעור המצה לקיום אפיקומן שהוא מדרבנן, **9** גרם, יש אומרים **7** גרם. ויש מקפידים לאכול שני כזיתים, אחד – זכר לפסח, והשני – זכר למצה שאכלו עם הפסח (משנ"ב תע"ז, ו) נשים, קטנים, חולים וזקנים – די להם בכזית אחד (שו"ע הרב שם).

"ויהא זהיר לאוכלו קודם חצות" (ש"ע תע"ז, א). אמנם, החת"ס והנצי"ב מוולוז'ין לא הקפידו על אכילתו קודם חצות, מפני שלשון הש"ע מורה שאין זו אלא הקפדה וזהירות שלכתחילה (ש"ת מנחת יצחק ט, מ).

רואים שמתקרבת שעת חצות (השנה 12:45), חידוש בעל "אבני נזר" זצ"ל (בש"ת סי' שפ"א), שישינה עצה, לאכול כזית מצה בהסיבה לפני חצות, ולהתנות: אם הלכה כראבע"ז - יהיה כזית זה לאפיקומן, ואם הלכה כר"ע - אין זו אלא אכילת מצה בעלמא, ובסיום הסעודה, יאכלו שוב אפיקומן. ואמר על זה הגרי"ז מבריסק: "נאים הדברים למי שאמרם" ושיבח המנהג, ולדעתו, אף בלא תנאי מפורש, מועילה העצה (ב"הגדה מבית בריסק").

לא נמצא האפיקומן (כגון שנרדם חוטפו, או שהניחוהו תחת מיטה שיטן עליה גדול או שהחביאוהו בשירותים - יש לקחת מצה אחרת לאפיקומן (רמ"א תע"ז, ב), שאין הוא מעכב, לקחת דווקא ממצת ה"יחץ").

השוכח להסב באכילת האפיקומן - לא יחזור לאוכלו, אם קשה עליו האכילה (מ"ב תע"ז, ד), ובמקום אחר כתב: "אסור לחזור ולאכול (מ"ב תע"ב, כ"ב) אמנם, ואם אין קשה, יחזור ויאכלנו בהסיבה (ש"ת מנחת יצחק ט, מ).

ברך - בין כוס שלישית (ברך) לבין כוס רביעית (הלל) - אין לשתות יין או משקאות משכרים, אבל שאר משקים שאינם "חמר מדינה" מותר (מ"ב תע"ט, ה). גם בני אשכנז מדיחים הכוס, לפני מזיגתה לברכת המזון.

"ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים"

בשנה שחל פסח במוצ"ש הופכים את הסדר ואומרים "מן הפסחים ומן הזבחים" כי ה"זבחים" - קרבן חגיגה שהוקרבה עם הפסח, ושלמי הרגל הוקרבו רק למחרת ביום ראשון של החג, וכשחל ע"פ בשבת, כהשנה, אכלו את הפסח במוצ"ש ואת קרבן החגיגה ביום ראשון. אמנם, יש לתמוה, הנאמר בהגדה הוא על העתיד "ונאכל שם וכו'" לאו דווקא בע"פ שחל בשבת? יש אומרים, שהנדפס בהגדות טעות, שלמעשה, במשנה בזבחים י, ו: הנוסח: "מן הזבחים ומן הפסחים" ובמשנה בפסחים קט"ז: "מן הפסחים ומן הזבחים" ובשולי ההגדה נכתב בר"ת במ"ש [-במשנה שם], ו"הבוחר הזעזע"ר" [המעתיק] חשב שפי' הר"ת במוצאי שבת.

כוס של אליהו - אין למזגו בתחילת הסדר, כיוון שיין שפג טעמו (עמד פתוח 4 שעות) נפסל לקידוש ולהבדלה, אלא ימזגוהו לפני אמירת "שפוך חמתך וכו'". בוחרים בכוס גדולה ומכובדת ביותר (סידור היעב"ץ ומנהגי חת"ס), "שהיא כוס ישועה על הגאולה העתידה" (לשון המהר"ל מפראג בהגדת "דברי נגידים") והיא כנגד לשון "והבאתי" (דעת זקנים מבעלי התוס' פרשת בא) ובעל הבית מוזגה בעצמו ("ויגד משה" ל, ב).

המשאירים את כוס של אליהו על השולחן לקידוש של בוקר, יש לכסותו (משום איסור גילוי), כשם שאין לקלוף את הביצה שעל הקערה אם לא תיאכל בלילה, כדי של תיאסר למחרת.

הלל - "אין מטריחים לעמוד באמירת ההלל בליל הסדר שצריך להיות בהסיבה ובדרך חירות" (ב"י סי' תכ"ב). אבל אין לאומרו מוטים על הצד, אלא יושבים באימה ובריאה (באר היטב סוס"י תע"ג) כמו כל ההגדה (מ"ב תע"ג, עא). אסור להפסיק באמצע ההלל שלא לצורך אף שנאמר בלא ברכה, אבל דברי תורה מעניינא דיומא מותר לדרוש בין פסוק לפסוק (ביה"ל תכ"ב, ד עפ"י המאירי לברכות י"ד).

אחר תום הסדר: יש אומרים שיר השירים, ויש הממשיכים לספר ביציאת מצרים, ולהפיג שינה יש המתירים לשתות קפה אפילו עם סוכר. (או"ח בשם מאורי האור וחזון עובדיה ב, ק"פ). שבסתם אחר האפיקומן אין אוכלים ושותים פרט למים וסודה. והמשנ"ב התיר קפה ותה בלי סוכר. אכלו - חוזרים ואוכלים כזית מצה שמורה לשם אפיקומן. הנרדם, והתעורר לפני עלות השחר, לרוב הדעות אין לא כבר איסור האכילה והשתייה שלאחר האפיקומן. (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

קריאת שמע שעל המיטה

לבני אשכנז: פרשה ראשונה של שמע, ברכת המפיל והפסוק "בידך אפקיד רוחי" בלבד. **לבני ספרד:** קריאת שמע כרגיל. יש נוהגים בליל הסדר "ליל שימורים" שלא לנעול הבית אבל, בחשש סכנה - אין סומכים על הנס.

שחרית יום טוב טו בניסן

תפילת יום טוב, הלל נאמר שלם, רק ביום הראשון (ובחול"ל יומיים). אבל בחול המועד – נאמר בדילוג, שלא יהא חוה"מ יותר משביעי של פסח שאין אומרים בו הלל שלם, (מעשי ידי טובעים.. ואתם אומרים שירה?) הלל נאמר כל היום עד השקיעה ("ממזרח שמש ועד מבוא מהולל וגו'). **בנות ספרד** בהלל של יום **אינן** מברכות.

תפילת טל

בתפילת מוסף נאמרת **"תפילת טל"** – כמנהג כל עדה. יש הפותחים ב"תפילת טל" לפני תפילת לחש, וכבר בתפילת לחש בברכת "אתה גיבור" אומרים הציבור: **"מוריד הטל"** במקום "משיב הרוח ומוריד הגשם" ויש האומרים "תפילת טל" בחזרת הש"ץ. **המתפלל ביחידות**, ואינו יודע אם כבר הכריזו בבית הכנסת "מוריד הטל" – לא יזכיר במוסף לא "משיב הרוח" ולא "מוריד הטל".

הטועה ואמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" במקום "מוריד הטל"

- אף אם נזכר "תוך כדי דיבור" - יחזור לראש הברכה (דעת הגרש"ז אויערבך, הגרב"צ אבא שאול והגר"ש ואזנר זצ"ל ראה ספר אישי ישראל כ"ג, הערה ק"ח).
- נזכר באמצע הברכה (- אתה גיבור) לפני חתימת הברכה – חוזר לראש הברכה, ואומר "אתה גיבור וכו'.
- אמר "ברוך אתה ד'" (של "מחיה המתים") – יסיים "למדני חוקיך" ויחזור ל"אתה גיבור" וכו'.
- סיים "מחיה המתים", אפילו לא התחיל "אתה" קדוש – חוזר לראש התפילה (מ"ב קי"ד, כ).
- המסופק אולי אמר בטעות "משיב הרוח ומוריד הגשם": השנה – עד שחרית של יום שישי י"א אייר, אינו חוזר. (שכבר חלפו 90 תפילות וכבר הורגל לשוננו לומר "מוריד הטל" ואין צריך לחזור – מ"ב סי' קיד).

אכילת "מצה שרויה"

ישנם אנשי מעשה, שמחמירים שלא לאכול בפסח, מצה שהושרתה או בושלה במים, מחשש, שמא נשאר על גבי המצה מעט קמח, שלא נילוש ולא נאפה כראוי, וכן נוהגים רוב החסידים (שערי תשובה ת"ס, י מחצית השקל תנ"ח, ד ושולחן הרב תשובה ו). **דעת המתירים** אכילת מצה שרויה: אין לחשוש להישארות קמח - בפרט בימינו, שאופים מצות דקות, ובמאפיות, אין מצוי הקמח באזור האפייה, וכן נהגו הגר"א במעשה רב, פסח, והחתם סופר (מנהגי חת"ס י, כ"ה) ובשו"ת שאילת יעב"ץ י"ב, ס"ה ש"אין למנוע שמחת יום טוב בהעדר מטעמי מצה מבושלת מחמת חשש רחוק"

הכרעת מרן החפץ חיים זצ"ל במשנה ברורה תנ"ח, ד: "ופשוט דכשנאפה קודם פסח, אפילו היה בו משהו חמץ בהקמח, כבר נתערב ונתבטל, ומותר אחר כך לבשל המצות בפסח, דאין חימוץ אחר אפיה. ויש אנשי מעשה שמחמירין על עצמן ואין שורין ואין מבשלים מצות בפסח, מחשש שמא נשאר מעט קמח בתוך המצות מבפנים שלא נילוש יפה ועל ידי השריה, יתחמץ, ועיין בשערי תשובה, **שמצד הדין אין לחוש לזה**, דאחזקי איסורא לא מחזקינן, ובפרט בימינו שנהגין לעשות רקיקין דקים. ומכל מקום, מי שנוהג בחומרא ז, אין מזניחין אותו".

הנהגות הנזהרים מאכילת "מצה שרויה" א. משתדלים שהמצות תהיינה תמיד מכוסות, שלא יפלו פירורי מצות למים או לתבשיל נוזלי, ויש המסירים את המצות מן השולחן בטרם מביאים מרק. **ב.** יש שוטפים את כלי האכילה משאריות המאכלים מיד בסיום האכילה, ואף בשבת ויו"ט, אף שאינם צריכים כבר לאותם כלים לאכילה (שו"ת מנחת יצחק ח, מ"ג). **ג.** רבים מהחסידים קיבלו חומרת שרויה, אפילו לעניין בליעות הכלים, ואינם משתמשים בפסח בכלי שבישלו או אכלו בו בפסח מצה שרויה.

הקלות אף לנזהרים מ"מצה שרויה" א. נגעה מצה במים או במרק או תבשיל, ואוכלים אותה מיג - מותר. שהרי אין שיעור זמן להחמיץ, ולכן, אפשרי להיעזר במהלך אכילת דג עם רוטב, בפרוסת מצה, הניתנת מיד

בפה. ובוודאי, שמותר לשתות מים תוך כדי אכילת מצה, כשהמצה כבר בפה (שערי תשובה, שם ומשמעות דברי המג"א תס"ו, א).

ב. נפל פירור מצה לתבשיל, אפילו למחמירים, אין הדבר אוסר את שאר התבשיל, שעד כדי כך, לא קיבלו להחמיר (שו"ת שבט הקהתי ג, קע"ח) ונמסר בשם החידושי הרי"מ: "משהו חמץ אסרו, משהו מצה לא אסרו".

סוגי נזל ומאכל היוצרים "השריה" למחמירים שלא לאכול "מצה שרויה"

מי פירות - יש מחמירים שלא להשרות מצה בשום מיצי פירות, אפילו טהורים, שמא יעוררו מי הפירות את כוח המים שבמצה, להחמיץ (שו"ע תס"ב, ב סמא דחיי י"ג, ו וכן נהג הגרי"י קניבסקי זצ"ל, אורחות רבנו ב, עמ"נ). **ויש שלא החמירו** כלל להשרות מצה במי פירות, שהרי, בעצמם אינם מחמיצים כלל, ולאחר אפיית המצה, אין בה כלל מים (שו"ע הרב בתשובה, ו שערי תשובה, שם וכן נהג האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל בעל "דברי יציב).

יין - ברוב היינות מעורב מעט מים, פרט ליינות ביתיים - שבלא מגע מים. **שמן -** כמי פירות, שבוודאי לא התערבבו בו מים (שו"ע תס"ד, א ובמ"ב, א).

חלב - אין מעורב בו מים, ודינו כמי פירות (רמ"א תס"ו, ה ועפ"י פרסומי ועדת מהדרין - תנובה). **חמאה -** אפילו למחמירים במי פירות, כשהחמאה קרושה - מותר למורחה על המצה (מ"ב תס"ו, כ"ו ושו"ת שבט הקהתי ד, קל"ב).

גבינות - אין בהם כלל הימצאות מים, פרט ל**גבינת קוטג'** (פרסומי ועדת מהדרין, תנובה). **ביצה -** כמי פירות (שו"ע תס"ד, ד). מכל מקום, ביצה קשה, שאינה רטובה במים, בוודאי ניתן להניחה על המצה, כשם שמותר להניח **אבוקדו** על המצה, אפילו למחמירים במי פירות. **מיונז -** העשוי רק משמן וביצים, כמי פירות. מעורב בחומץ או בדבר שיש בו מים - אין להביאו במגע עם המצה "**כריין**" - מסלק מבושל - אין להניחו על המצה

המתארחים בבית האוכלים שרויה

מן הראוי להכין לאורחים שאינם אוכלים "שרויה" את הבישולים, בכלים נפרדים, ואין בחילוקי המנהגים באותו מקום, משום "לא תתגודדו" (שערי תשובה תס"ו, י). אישה, שבבית הוריה לא אכלה שרויה, ונשאת, ובעלה אוכל "שרויה" - אינה צריכה התרת נדרים, מאחר שזה מנהג משום חומרה שלא מעיקר הדין, ודינה כהולך למקום שנהגו היתר בדבר מסוים, שאינו צריך התרה (הגר"מ שטרנבוך שליט"א תשובות והנהגות א, ד"ש).

הלכות יום טוב

א. צורך אוכל נפש

התירו לעשות מלאכות לצורך האכילה ביום טוב עצמו [לא ליום טוב השני בחו"ל, או בראש השנה ליום השני, ורק מיו"ט לשבת התירו ע"י עירובי תבשילין], כנפסק בשו"ע תק"ו עפ"י הירושלמי, היינו המלאכות שמלישה ואילך [כגון: הכנת טחינה, אינסטנט פודינג, דייסות, גלי, קצפת ריץ' וכדומה], אבל אסרו מלאכות שנעשות לימים רבים, כגון: קצירה, קטיפת פירות, תלישת ירקות מהקרקע, סחיטה, ניפוי קמח, והתירו טחינה ובורר בתנאים מסוימים כדלהלן.

קילוף וחיתוך - התירו לקלוף ירקות ופירות אפילו במקלף [ידיני], מותר לקצוץ ירק דק דק, אבל אסור לעשות צורות מיוחדות בירק או בפרי, אפילו ביו"ט [גמבה בצורת שופר, לוחות הברית - **בשבועות** צפרדע - בפסח. כמו כן גם ביום טוב כשרוצים למלוח יותר משתי חתיכות ירק, יש להקדים ולשפוך שמן לימון או חומץ [שזו פעולה שלימים רבים - כבישה והחמצת ירקות]. ובכלל זה, העירני מו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל שאסור לפזר סוכר על כל פרי, שרגילים לעבדו ולשווקו כקונפיטורה או בשימורים כגון, על תותי - שדה (בדוקים!). אבל מותר פיזור סוכר על חצי אשכולית (זהו רק פרי אחד).

טחינה - כל שאפשר לטחון מערב יו"ט והדבר לא יתקלקל או יפוג טעמו, יש להקדים את טחינתו לערב יו"ט [כגון גזר חי כרוב וכדומה], אבל כל שייפוג טעמו אם ייטחון לפני החג [כגון בצל, שום, בננות, תפוחי עץ, חזרת וכדומה, מותר לטחון ביום טוב אף בעזרת כלי המיוחד לכך [קוצץ ידני, מגררת ("פומפיה") כותש שום או מועך פיר"ה]. **כמו כן**, אף בדברים שיכלו להכין מעיו"ט ושכחו או לא הספיקו וצריך להם, מותר לטחונם בשינוי, על

גבי מפה ולא לתוך קערה, או להחזיק המגררת בשיפוע שלא כשימוש הרגיל. דברים שאינם גידולי קרקע [ביצים, טונה ודגים, עוף או בשר וכדומה], מותר לטחנם ביום טוב בכל כלי לכתחילה, במעט שינוי מכרגיל.

ברירה – ביום טוב כשיש קצת פסולת בין האוכל (כמה קליפות יחידות של ביצים או אגוזים בין הביצים או האגוזים) – מותר להוציא הפסולת, כל שהדבר ימהר יותר את האכילה. על כן מוציאים קצת עצמות מדגים או עוף, אבל גם ביו"ט "עוף הפורח שטבע בכוס", צריך להוציאו עם קצת מהמשקה, כדרך שמותר בשבת..

בישול – מותר לבשל לאפות לצלות ולטגן על אש דלוקה או שהדליקה ביו"ט על ידי העברת אש, מאש שכבר דולקת (מבלי לכבות הגפרור, ומותר להעביר באיזה צד של הגפרור שרוצים). רצוי להרחיק לפני יו"ט מן השטח את ה"מצת החשמלי". ותמיד כדאי להעביר אש להדליק שלהבת, כשהכפתור במצב נמוך! **הערה:** בשעת הצורך מותר להעביר אש, כשאינ ברירה, אפילו מאש שהודלקה חלילה, באיסור, "מפני שעמוד ראשון כבר הלך לו". האש כאילו, מתחדשת בכל שנייה, ואין כאן הנאה ממעשה יו"ט - ההדלקה הראשונה.

מותר להגדיל להבה אבל אסור להנמיכה, אלא אם כן, כשהלהבה הגבוהה במשך הבישול, עלולה לגרום לשריפת האוכל או לחריכתו, אך לא כאשר רק קצת ייחרך או יישרף, או קצת יתאדו המים.

כשיש צורך להנמיך, ויש אפשרות להעביר אש ללהבה יותר קטנה: לדעת המשנה ברורה והגרש"ז אויערבך זצ"ל עדיף להדליק את הלהבה הנוספת מלהנמיך את הגבוהה! מאידך לדעת הגר"מ פיינשטיין (אגר"מ או"ח א,קטו ולדעת הגר"ע יוסף זצ"ל הובא בשש"כ יג,י) מותר להנמיך הגבוהה!

הדלקת להבה ביום טוב בכיריים עם חיישן בטיחות – בכיריים של גז, מחויבים כיום על פי התקן, להתקין ססתום בטחון, שמטרתו לכבות את ברז הגז, אם משום מה, הלהבה כבתה. וזהו מעשהו: כידוע, המדליק להבת גז, לוחץ פנימה את הכפתור הקבוע בפאנל הכיריים, ומאפשר זרימת גז לראש המבער. זרימת הגז מתאפשרת ע"י פתיחת ססתום קפיצי בדחיפת האדם, בצידוד החדיש, מותקן חיישן חום דו-מתכתי ליד הלהבה, ויש לו תכונה פיסיקאלית לייצר זרם חשמלי זעיר, כתוצאה מחימום שתי מתכות השונות זו מזו, זרם חשמל זעיר זה, דיו להחזיק את השסתום במצב "פתוח" כנגד הקפיץ השואף לסגרו בכל עת. אם הלהבה כבתה, החיישן מתחיל להתקרר ולאחר כ 5 שניות (!) החיישן מפסיק לייצר חשמל, או אז, נסגר השסתום בכוח קפיץ רגיל, בהעדר זרם חשמלי שדיו להחזיקו פתוח. **השאלה המתבקשת:** האם ישנה כאן בעיה הלכתית בעצם הבערת הלהבה, שכן באותה הפעולה, האדם מחמם חיישן, המייצר כוח חשמלי זעיר המחזיק את השסתום פתוח? היש כאן, איסור "בונה", "מכה בפטיש" או "מוליד זרם" שדנו בהם בהפעלת כל מכשיר חשמלי.

לקראת חגי תשרי תשע"א העלה ראש מכון "צומת" הרב ישראל רוזן זצ"ל את השאלה בפני ארבעה מגדולי הפוסקים: הרה"ג רבי יהושע נויברט זצ"ל הרה"ג רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל ויבדלח"ט הרה"ג רבי אשר וייס והגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א וכולם פסקו **להתיר**, מהנימוקים הבאים:

א. המדליק את הלהבה מתכוון להבערה ולבישול. חימום החיישן ויצירת הכוח החשמלי היא תוצאת לוואי, היכולה להיחשב לכל היותר "פסיק רישא" (בדרבנן?) דניחא ליה. **ב.** יצירת הכוח החשמלי היא בדרך ה"גרמא", מנקודת המבט של פעולת האדם. כתוצאה מהתחממות שתי המתכות השונות היוצרות את הכוח החשמלי הזעיר, וגם אם "אשו משום חציו" היינו האש עצמה, אך התחממות המתכות ויצירת החשמל הנגרר מכך, אינם "חציו" אלא "גרמא". **ג.** לדעות רבות, אין איסור "בונה" ו"מכה בפטיש" במעגל חשמלי אלא "מוליד" בלבד, ולענין מוליד אין איסור כשנעשה ממילא, ומותר לכתחילה, כעין מה ששנינו (שבת נ"א ע"ב) "אין מרזקין לא את השלג ולא את הברד בשבת בשביל שיזובו מימיו, אבל נותן הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה ואינו חושש", שאינו מוליד מים במישרין. **ד.** חזי לאיצטרופי להיתרא, שבעיקר, המדובר בצורך ועונג יום טוב, ואוכל נפש, ובפרט כאמור, כשאינ מנוס על פי החוק והתקן משימוש בהתקן בטיחותי זה. אף שבנימוק זה בלבד, אין להתיר "מכה בפטיש" גמור.

כיבוי – אסור אפילו בסגירת ברז הגז הראשי שבחצר! היתירו רק גרם כיבוי על ידי הנחת כלי עם מים (עם קצת קפה, תה וכדומה) וממתינים עד שיגלוש, ואז סוגרים את הכפתור בשינוי, וצריך לשתות קצת מן המתבשל.

המשתמשים ב"חגז" יחברוהו לכפתור הגז שבכיריים לפני שמדליקים את הלהבה, כי כשכבר האש דולקת, החיבור של ה"חגז" כמוהו כ"גרם כיבוי באש עצמה" שאסור למ"ב, לכתחילה, אף לאשכנזים. **על כן, עפ"י** הדין שלפנינו, שאסור גרם כיבוי בנר עצמו, על כן אף שביום טוב מותר ללחוץ על לחצנים של "שעון שבת" שהאור יידלק מוקדם יותר, אך אסור כדי שייכבה מוקדם יותר – "גרם כיבוי בנר"!

שימוש בתנור חשמלי מותר ביום טוב, רק אם הופעל מלפני יום טוב או על ידי שעון שבת, בתנאי שהתנור במצב "שבת" שאין שום השפעה לפתיחת הדלת או סגירתה על הבערה כיבוי או תאורה בזמן השימוש.

הערה: המכשירים החשמליים חובה שיהיו ביו"ט במצב סטטי. כל שינוי בפיקוד: הבערה, כיבוי, בונה וסותר.

ב. הוצאה מרשות לרשות

מותרת בין לצרכי אכילה, לצורך מצוה או כלים לשימוש בהם היום, וכן מוציאים קטן לרשות הרבים כדי לטייל עמו (שמחה להורים ושמחה לילד) וכן מותר בעגלה (אך יש אומרים שיש לרוקן מהעגלה כל מה שלא צריך ליו"ט). **שולחן ערוך תקי"ח ומשנה ברורה:** "אף על פי שהותרה הוצאה לצורך, מכל מקום לא יישא אדם משאות גדולים כדרך שבחול, אלא ישנה, כגון יין לא בסל או בקופה אלא על כתפו אחד או שנים שמוכח שהוא לצורך יום טוב. אא"כ לצורך אורחים. וכל האיסור במקום הילוך רבים, אבל מזווית לזווית או מבית לבית באותה חצר - מותר, שלא להרבות בהילוך.

ג. מוקצה

חששו חכמים, כיון שיום טוב נראה בעיני בני אדם קל יותר בהלכותיו מיום השבת, והחמירו בכמה נושאים בהלכות מוקצה, יותר מאשר בשבת: שולחן ערוך סי' תצ"ה ומשנה ברורה א. כל דבר שאמנם ראוי למאכל בהמה, (במקום שמצויות בהמות), שבשבת אינו מוקצה ומותר בטלטול, ביום טוב אם הקליפות או הגרעינים וכן מאכל שהתקלקל ביום טוב כל שאינם ראויים למאכל אדם הינם מוקצה ואסורים בטלטול. ב. התירו טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש, כגון שיירי גחלים או נרות כדי לבשל או להדליק בהעברת אש, הסרת אבן שעל גבי חבית לשתות מהחבית, אבל אסרו לאכול מוקצה או להשתמש בו, כגון: ביצה שנולדה ביום טוב, שארית שמן שבנר שהודלק לכבוד יום טוב, כמו כן, אסרו להשתמש באבן (מוקצה מחמת גופו) לפצח בה אגוז. וחמץ שנמצא ביום טוב של פסח, אסור לטלטלו אפילו כדי לבערו.

רחיצה ביום טוב

הזקוק לרחיצת הגוף - אף שביו"ט ניתן להשתמש במכשירים לחימום מים הפועלים מעצמם (בוילר חשמלי מופעל בשעון שבת, דוד שמש) פרט למכשיר "יונקרס" מחמם-מהיר ע"י להבת גז, המופעל עם פתיחת ברז המים החמים, שלפני כל שבת ויו"ט חובה לנתקו. **מכל מקום**, גם ביום טוב אין לרחוץ את רוב הגוף בבת אחת (ובשימוש בידית ה"טוש" במקלחת, נחשב תמיד כמיעוט הגוף - דעת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל) וכמובן, שאין להשתמש אלא בסבון נוזלי **ולהיזהר מסחיטת שיער**. היינו, שמותר רק ל"טפח", דהיינו, להצמיד את המגבת לשיער, והמים היוצאים, נספגים מיד במגבת, ולדברי "בן איש חי", יש לכרוך את המגבת סביב השער כטורבן. ובכל אופן, אין למשוך את המים מן השער כלפי חוץ [יש לגברים להיזהר בכך גם כן, בשיער הזקן והפאות, בכל שבת ויו"ט]. ויש להיזהר שלא לבוא לידי סחיטת המגבת, או תלייתה לייבוש במקום ובדרך שתולים ביום חול.

ניקוי הבית ביום טוב (בפרט לאחר ליל הסדר) - אסור להדיח ריצפת חדר שלם בשבת ויו"ט, אף לא בשפיכת מים וחומר נוזלי (בלא סמרטוט) וגריפתם במגב. אכן, אם ישנו **כתם מקומי** - מותר לנקות באותו מקום בלבד כנ"ל. ובור ניקוז שברצפה שיש לו מכסה אין לפתחו אלא כשיש לו בית אחיזה. (שו"ע ש"ח, י). פתח הבור מרושת - גורפים כרגיל

ערבית מוצאי חג ראשון - ליל ט"ז ניסן

בכל תפילות חול המועד אומרים **"יעלה ויבוא"**. השוכח "יעלה ויבוא": נזכר לפני עקירת רגליים - **חוזר לרצה**. סיים התפילה - **חוזר ומתפלל**, בכל תפילות היום. סמוך לערבית נכון להודיע בחשאי להפסיק בשאלת הגשמים

בני ספרד – אומרים נוסח **ברכנו וכו'** **ובני אשכנז** – **"ותן ברכה"**. הטועה וביקש גשם בברכת השנים ואמר "יהיו לרצון אמרי פי" (השני) - **חוזר ומתפלל**.

הטועה ואמר "ברך עלינו וכו' ותן טל ומטר"

- נזכר לפני סיום הברכה: " מברך השנים" - אפילו נזכר תכ"ד, חוזר ואומרה כראוי. **בדיעבד**, אפילו עבר תכ"ד ואמר "ותן ברכה" - יצא (ביה"ל קי"ז ד"ה אם שאל וכו').
 - נזכר לפני עקירת רגליו - "יהיו לרצון אמרי פי וגו'" (השני) - חוזר לברכת השנים, ומתחיל שוב: ברכנו וכו' או לבני אשכנז ברך וכו'.
 - נזכר לאחר שעקר רגליו, היינו לאחר אמירת "יהיו לרצון אמרי פי וגו' (השני) - חוזר ומתפלל תפילת עמידה.
- איש** – המזכיר או שואל בטעות את הגשמים, וכבר סיים תפילתו, כנ"ל - אם אפשר יחפש לעצמו מנין נוסף, או אם יספיק יתפלל שוב עם חזרת הש"ץ, לדעת מרן החתם סופר והחזון איש ועוד, "הרי זו כתפילה בציבור אמיתית". **אישה** – הטועה בקיץ, אפילו בתפילת ערבית, אף שאין מחייבים אישה לחזור ולהתפלל עבור טעות שבתפילת ערבית, שהרי לגביה היא תפילת רשות, אבל בימות הקיץ **חייבת** לחזור ולהתפלל, לתקן את שקלקלה (דעת הגרי"ש אלישיב והגר"ע יוסף זצ"ל). **המסופק בברכת השנים האם ביקש גשם** - אחרי מנחה של ט"ו באייר, חזקה שאמר נכון ואינו חוזר (מ"ב וביה"ל קי"ז ד"ה עד).

ספירת העומר

אכילה לפני הספירה

משהגיעה חצי שעה הסמוכה לזמן הספירה [חצי שעה לפני צאת הכוכבים, כעשר דקות לפני השקיעה – קצוה"ש צ"ג, ב], יש להחמיר שלא לאכול בטרם ספרו. מי שיש לו מנין קבוע לערבית או שממנה "שומר" שיזכיר לו לספור – מותר לאכול. ואף בהגיע הזמן, יש מתירים כשיש מנין קבוע או "שומר" שאין מסתבר שספירת העומר שלרוב הפוסקים בזמן הזה מדרבנן, תהיה חמורה יותר מקריאת שמע דאורייתא (שו"ת אגרות משה ד, צ"ט ואז נדברו ו, נ"ב) **אמנם**, דעת מרן הגר"שז אויערבך זצ"ל, שכשכבר הגיע זמן הספירה - נוהגים שלא לאכול, ואין סומכים על "שומר", **ומי שאינו עומד להתפלל כעת ערבית, ורוצה לאכול, יספור ביחידות לפני ערבית** (הליכות שלמה ח"א תפילה ט"ז, ט"ז). **ויזכור שלא לספור עם הציבור, כהרגלו, שנית.**

ספירה מיד בתחילת הלילה

ג. כל משך ימי הספירה, **יש להקדים ככל שאפשר**, ולספור בתחילת הלילה, לאחר צאת הכוכבים ותפילת ערבית (ראה מ"בתפ"ט, ב ושם ל"ו סידור היעב"ץ שו"ע הרב, ג חיי אדם קל"א, ב) המדקדקים בכל ענייני דאורייתא ודרבנן בזמן רבנו תם, המתפלל ערבית בציבור לפני זמן ר"ת – **יספור איתם** (שו"ת מנחת יצחק ט, נ"ה י, מ"ב ו, מ"ה). "המדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות" (שו"ע תפ"ט, ב). "מכל מקום אם ברך בביה"ש- יצא אבל, כיון שבא"ר מפקפק בזה, נכון לחזור ולספור בצה"כ, בלי ברכה" (מ"ב, ט"ו).

בנות ונשים במצות הספירה

א. כתב ספר החינוך מצוה שכו: **"ונוהגת מצות ספירת העומר וכו' בזכרים"** – שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. למעשה: **בנות ספרד**: אסורות לברך על הספירה "ואם רצו לספור בלי ברכה רשאיות, ועפ"י הסוד טוב שלא תספורנה כלל" (ילקוט יוסף ה, ח). כדברי שו"ת רב פעלים ח"א: "אין לנשים שייכות לקיום מצות הספירה מפני שהיא תיקון לחטא העגל שלא חטאו בו". אמנם, בכף החיים, שם: "אם אפשר תשמענה הברכה מן הגברים" בת ספרד שהתחילה לברך – תפסיק מיד! (כן הורני הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל).

בנות אשכנז: כתב משנ"ב תפ"ט, ג – "ונשים פטורות וכו'" וכתב המג"א מיהו כבר קיבלו על עצמן חובה, וכמדומה, שבמדינותינו לא נהגו נשים כלל לספור, וכתב בספר שולחן שלמה שעל כל פנים, לא יברכו, שהרי קרוב לוודאי שישכחו יום אחד וכו'.

למעשה, דעת הפוסקים, שכל בת אשכנז שיש לה לוח מסודר וכן המתפללת ערבית בקביעות, או חברות המזכירות זו את זו - **רשאי לברך ולספור**. ולדברי הגרש"א זצ"ל: "יותר מסתבר שהן תזכרנה, לברך ולספור, יותר מאנשים שמתפללים ערבית ביחידות" ("ועלהו לא יבול א, עמ' ק"פ) בכל אופן **אינה מוציאה** בברכתה, ידי חובה, את **האיש**, ואף לא **קטן**, כיון שהוא חייב מדרבנן, משום חינוך, ומעיקר הדין, פטורה אפילו מדרבנן (הליכות ביתה ט"ו הערה צ"א).

הספירה בפועל

יש נוהגים להקדים לספירה, אמירת: "הנני מוכן ומזומן וכו'", ולדעת הגרש"א זצ"ל אויערבך זצ"ל יכולים לומר "לקיים מצות עשה של ספירת העומר", אף שלדעת השו"ע בזמן הזה, אין המצוה מן התורה, אין בזה חשש "בל תוסיף", כי עיקר הכוונה, שסופר לשם קיום מצוה, ולשון "מצות עשה" [אף שיש שהסתייגו מאמירתו - הגרע"א ועוד] - מתאים גם למצוה מדרבנן, והכוונה באמירת "כמו שכתוב בתורה" - שחכמים תיקנו, כמו שכתוב בתורה, משום זכר למקדש. האומר "הנני מוכן וכו'", **רשאי לומר גם אם הציבור אינו אומר**, אף שיסיים אמירתו לאחר ספירתם, אינו מפסיד בכך, את מעלת הספירה בציבור, כיון שהוא עכ"פ באותו מעמד ("הליכות שלמה ח"א תפילה ט"ז, י"ט ובדבר הלכה, מ"ד).

מנהג כל ישראל, שכל אחד מברך וסופר לעצמו, על כן, כששומעים את הספירה מהש"ץ או מאחר, יש להתכוון לכתחילה, שלא לצאת מהם (שו"ע הרב תפ"ט, י"ב), ואף שיש שהזהירו, כי רק בדוחק רב ניתן להצדיק את הנוהגים שאינם מכוונים ב**פירוש** שלא לצאת, מפני שמצוות דרבנן, אין צריכות כוונה (ראה ספר פסקי תשובות תפ"ט, ח), דעת מרן הגרש"א זצ"ל אויערבך זצ"ל שכיון שנהוג שכולם מברכים לעצמם, הרי זה, **כסתמא שמכוונים להדיא**, שלא לצאת בברכת הש"ץ (שיח הלכה ח, ל). **"בעומר" או "לעומר"**: "ביום הראשון אומר, יום אחד **בעומר**" (שולחן ערוך תפ"ט, א) "וברוב פוסקים, הנוסח **לעומר**" (משנה ברורה) ומרן הגרש"א זצ"ל אויערבך זצ"ל (ועוד מגדולי ישראל), נהגו לחזור על הספירה פעמיים, פעם **"לעומר"** ופעם **"בעומר"**, אבל לא הייתה זו הוראה לרבים (שלמי מועד עמ' ת"מ).

טעות ושכחה הסופר בטעות **ימים בלבד** ולא הזכיר שבועות - **יצא בדיעבד**, וחוזר וסופר כראוי בלא ברכה. **ספר שבועות בלבד** בסיום שבוע, ולא מנה הימים - לכל הדעות **לא יצא**. אבל שלא בסופם, כגון שאמר: "היום שבוע ויומיים - **יצא**"

הנזכר בין השמשות **ששכח** לספור אמש, יספור בלא ברכה את ספירת אמש, וימשיך לספור בימים הבאים עם ברכה (שו"ת בית שלמה ס"ו, ק"ב שו"ת שואל ומשיב (ד) ג, קכ"ז שו"ת מנחת יצחק ט, נ"ז) ויזהר מכאן ואילך שלא לספור אלא לאחר צאת הכוכבים, שלא יהיה כתרתי דסתרי (שו"ת יביע אומר ד, מ"ג).

המסופק אם ספר אמש, ולא ספר בלא ברכה ביום שלמחרת, כדן - מכל מקום רשאי להמשיך ולספור בברכה, מטעם ספק ספיקא, ספק אם אולי ספר, ואפילו לא, שמא הלכה כסוברים שספירת כל יום - מצוה בפני עצמה.

הלכות חול המועד

שולחן ערוך תקכ"ט: "ימים שבין ראשון לשביעי של פסח וכו' הם הנקראים **חולו של מועד** וכו' וחיובים בשמחה, כנאמר: ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו' (דברים ט"ז, י"ט) ושמחה זו מצות עשה מן התורה".

הבגדים חייבים לכבד חולו של מועד בכסות נקיה ולא ינהג כמנהג של חול, לבאה"ט בשם המהרי"ל והחיי אדם קו, א - יש ללבוש בגדי שבת ויום טוב. אמנם, במשנ"ב תקכ"ט ובתרט"ד, ט - עכ"פ שיהיו חגיגיים יותר משל יום חול (גם בטיולים ומסלולים), ובמשנה אבות ג, יא: "המבזה את המועדות, אין לו חלק בעולם הבא" ובבאר היטב שם, דהיינו: שמתנהג ומתלבש בהם כבימות החול. "ותהיה מפה פרוסה על השולחן כל ימי החג - ערוה"ש וכף החיים שם.

תפירה רקמה וסריגה - אסורים. תיקון (כפתור שנתלש, מכפלת שנשרה או קרע) - כשזקוקים לבגד במועד, מותרים (אפילו יש בגד אחר). ובת ואישה תתפורנה בשינוי ("כשיני הכלב", תפר יוצא ותפר נכנס, תפירה לא סימטרית), שלא תהיה "מלאכת אומן".

כיבוס – מן הדין אסור, אפילו לצורך יו"ט אחרון, ואפילו לא ע"י נוכרי. **כיבוס המותר**: בגדי קטנים וזקנים או סיעודיים המלכלכים תדיר, ואפילו במכונה, ומותר לתלות בגדי הקטנים בפרהסיה (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל). הערת הגר"מ פיינשטיין זצ"ל: עבור קטנים המלכלכים מותר לכבס, אפילו רוצים בגד נאה יותר, והנוסעים, אינם צריכים לקחת מביתם הרבה בגדים לצורך הקטנים כשיש בזה טורח, כדי שלא יצטרכו לכבס. לגדולים: כשנגמר כל המלאי, מותר גרביים, וכנראה גם לבנים, מטפחות הידיים ומגבות מטבח – לפי הצורך בדיוק, ולתלות בצנעה.

ניקוי כתם: מותר, לא בניקוי כללי, בהשריה במים ומעט סבון, בפרט בכתם שאם לא ינוקה, קשה יהיה בכלל לנקותו. **גיהוץ** – בבגד שרוצים ללבוש במועד והוא מקומט, מותר לגהץ באופן שטחי רק לפשוט הקמטים, (בלא שימוש באדים – שמענו מהגח"פ שיינברג זצ"ל).

תספורת וגילוח: אסורים. יש מתירים חלאק'ה בזמנה. קציצת ציפורניים: לבני ספרד - מותר כרגיל. לבני אשכנז - רק אם קצצו לפני המועד, אא"כ היו טרודים הרבה ושכחו. ובכל אופן, מותר בשינוי, ביד או בפה, או לצורך מצווה.

קניות בגדים כלים ונעליים: מותרים לצורך המועד (אפילו כדי לתת מתנה), או כשזה "דבר האבד", היינו מכירה זולה עכשווית או כשלא ימצא אחר המועד. **וכן כשנמצאים רק במועד, במקום שהדבר מצוי לקניה.**

כתיבה: אסורה. אא"כ לצורך מצוה (פרסום שעורים, השבת אבדה וכדומה), או ל"דבר האבד" (רשימה לקניות, מספר טלפון גורלי, מרשם רפואי וכדומה) וזה מותר בלא שינוי. ושמעתי מהגר"ק כהנא זצ"ל שראה בכיס מרן החזו"א בחול המועד עט, ולשאלתו ענה מרן: "אם אשמע על חולה ר"ל או יולדת שצריך להתפלל לשלומם שאוכל מיד לרשום השם".

שימוש במחשב (חסום) שנבדק לפסח: אסור להוציא במדפסת, אא"כ לצרכי מצוה או רבים או דבר אבד, הקלדת חומר רק לשמירה זמנית (בדיסק-און-קי), ולא לתוך החומרה (הארד דיסק), משום שזה כבונה (דעת הגר"ש"ז אויערבך והגר"ש ואזנר זצ"ל). שליחת דואר אלקטרוני – מותרת (אותיות פורחות באוויר). **ציור ומלאכות**: מותרים רק לילדים עד גיל שמונה, ובפרט, אם מחמת השעמום, עלולים להשתובב חסרי מעש.

מלאכות המותרות במועד

א. צרכי המועד - במעשה הדיוט, מותרת נגינה, וכשפקע מיתר, מותר לתקן במעשה הדיוט לא ע"י תקן מקצועי. **צילום והקלטה** - מותרים (מבלי לפתח התמונה). **תיקון תקר** (פנצ'ר) – מותר לצורך המועד, אבל לא תיקון הגלגל החילופי ה"ספר" (מעשה אומן). אין לתקן אופניים, אלא אם נחוצים לצורך קניית אוכל. **ב. צרכי רבים** – תיקון כבישים חשמל מים, מעלית בבניין רב קומות **ג. צרכי אוכל נפש** – כולל תיקון מקרר, כיריים. **ד. דבר אבד** – כשייגרם הפסד (אפילו ספק הפסד), השקיית עציץ וגינה בימי שרב. **ה. פועל שאין לו מה שיאכל** (אפילו זקוק לשלם חובות ואם לא יעבוד, יחסר לו להוצאות החג). אמנם, יתכן שלעניין חוה"מ פסח, כיון שיש לו כבר מצות (מחלוקת קימחא דפיסחא) אינו בגדר "פועל שאין לו מה שיאכל" (ראה שער הציון תקמ"ב, א עפ"י המג"א).

כל צרכי בריאות הגוף וצרכיו – מותרים, כגון טיפולים רפואיים, בדיקות חיוניות, אך לא לכוון למועד, רק משום שכעת יש זמן פנוי. מותר חיתוך נייר טואלט, צרכי הגוף. ניקוי הבית, כל הנוגע להיגיינה. שמרטפות [בייבי סיטינג] – מותרת, ככל צרכי הגוף אבל כיון שאסור ליהנות משכר עבודת המועד - יש להשתמש בחלק מהתשלום להוצאות החג.

עליה לרגל בזמן הזה

שו"ת הרשב"ץ ח"ג, כא: "גם בזמן הזה קיימת כעין מצות עליה לרגל, שאף לאחר החורבן, מכל מקום, קדושת המקדש וירושלים קיימת לעולם, ואף לאחר החורבן היו עולים ממצרים ושאר ארצות לחונן מקום מקדשינו.

רמז לדבר, במדרש שיר השירים פרק א': "עיניך כיונים" - מה יונה זו אע"פ שאתה נוטל גוזלה מתחתיה – אינה מנחת שובכה לעולם כך ישראל אע"פ שחרב בית המקדש, לא בטלו ג' רגלים בשנה. על כן, יש

המשתדלים לבוא אל פני שריד בית מקדשנו ואומרים: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו וכו'" ו"אבינו אב הרחמן בנה ביתך כבתחילה וכו' והעלינו לתוכה ושמחינו בבניינה וכו', ואומרים שיר המעלות וגו' עומדות היו רגלינו וגו'.

הערה לקצרי רוח: המעוניינים להתחיל להחזיר את כלי הפסח אל הארונות, בסוף חול המועד, במידה והדבר נעשה בתוך הבית, אעפ"י שיש בזה טרחה – הדבר מותר (שו"ת אבני ישפה א, ק"ו עפ"י שו"ע תקל"ה, א ומ"ב ד).

שבת - שביעי של פסח - כ"א ניסן

הדלקת הנרות: ירושלים – 6:24 אזור המרכז – 6:39 הצפון – 6:32 ובדרום – 6:43

מברכים בהדלקה: "**להדליק נר של שבת ויום טוב**" ואין מברכים שהחיינו לא בהדלקת הנר ולא בקידוש. ויש להכין נר נשמה לעילוי נשמות הנפטרים ר"ל שבשביעי של פסח מזכירים נשמות, מי שלא הספיקו להדליק לפני כניסת החג, יעבירו אש וידליקוהו קרוב למקום האכילה, ואם נזכרו רק ביום - ידליקוהו בבית הכנסת, שאין מעבירים אש להדלקה ביום טוב, אלא לצורך מאור חימום או בישול.

בקבלת שבת: יש שאינם אומרים לכו נרננה וגו' רק "מזמור שיר ליום השבת וגו' " (של"ה ומט"א תר"א, י"א) ואין אומרים "במה מדליקין" (שו"ע ע"ר, ב). ויש אומרים "מזמור לדוד וגו' וחלק מ"לכה דודי" (נוסח ספרד).

בציעת המוציא - ביום טוב שחל בשבת, ב"באר היטב" תע"ה, ב שיבצע על העליונה אפילו חל בשבת.. והוא במ"ב דרשו על ס' רע"ד ד בשם, הגר"ש אלישיב זצ"ל שאין מכאן ראייה לכל יום טוב שחל בשבת.

בשחרית: אשכנזים: קוראים **שיר השירים** (שמפורש בו יציאת מצרים (מ"ב ת"צ, י"ז). ואומרים קדיש (ביה"ל קל"ב). מוציאים שני ספרי תורה: **בראשון** קוראים ז' קרואים בפרשת בשלח (שמות י"ג, י"ז) עד "כי אני ד' רופאך", "חצי קדיש" ובספר השני - מפטיר "והקרבתם וגו'". ספרדים כופלים "חצי קדיש". ההפטר: "וידבר דוד וגו' (שמואל ב, כ"ב)

בני אשכנז אומרים הזכרת נשמות - **יזכור (בא"י)** - "נהגו לנדור צדקות בעד המתים ומזכירים נשמותיהם, שהמתים יש להם כפרה על ידי צדקה (שו"ע תרכא, ו). ובעל "תרומת הדשן", נהג להעביר את הכסף לצדקה מיד למחרת המועד. ויש שנותנים לצדקה עוד בערב המועד, ובשעת הזכרת הנשמות, אומרים: "בעבור שנדרתי ונתתי לצדקה לעילוי נשמתם" ויכולים לומר תפילת יזכור וכו' גם ביחידות, אף שלא נמצאים בציבור – גשר החיים ח"א פרק לא אות ב. שיר של יום - צ"ב.

במנחה קוראים בפרשת "שמיני" ואין אומרים צדקתך וגו' והשנה כל עם ישראל אוכלים סעודה שלישית כמנהג הגר"א גם כשחל יום שביעי של פסח בחול, משום חביבות אכילת מצה, שעומד זמנה לעבור. ובחב"ד קוראים אותה "סעודת משיח". במוצאי שבת **אומרים** בא"י והי נועם וגו'

מוצאי שבת ויום טוב: ירושלים - 7:37 במרכז ובצפון - 7:39 ובדרום - 7:38 רבנו תם - 8:17

לחוגגים את ה"מימונה" מקילים בנגינה ובשמיעת זמר, אף שכבר "ימי הספירה", אך "אסרו חג הוא". וברכת ה"מופלטה" (כשעשויה מבצק פשוט ונאפת במחבת כמעט ללא שמן, ורק לאחר האפייה מורחים עליה דבש וכדומה - "המוציא לחם מן הארץ").

עצה טובה: בתום חג הפסח, רצוי לערוך רישום מפורט של כמויות המאכלים שצרכו בפסח, כגון: יין, מצות, ביצים וכדומה, כהערכות לקראת השנה הבאה עלינו לטובה – **תשפ"ב** (בתוספת מצות לעוד יום, כי שביעי של פסח יחול בערב שבת). כמו כן, יש לציין, אלו כלים חסרים לכלי הפסח, על מנת להשלים בהקדם את החסר, לקראת הפסחים הבאים עלינו לטובה

"חל סדר פסח תשפ"א כהלכתו"

פונים אנו לבורא עולם בתחינה: "די לנו בסדר פסח כולו 'זכר' לפסח 'זכר' לחגיגה. הלוואי ונזכה מהרה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים בירושלים הבנויה!"

יום ראשון כ"ב ניסן - אסרו חג

1. אין אומרים וידוי ולא תחנון עד י"ב בסיון 2. אין מתענים בו אפילו לא חתן ביום חופתו – שו"ע תצד ג ומג"א.
 3. יש נוהגים בארץ ישראל להמשיך ללבוש בגדי יו"ט עד חצות היום (12:42) ויש אף הממעטים במלאכה, וכן נהגו בני הישוב הישן בירושלים ת"ו. 4. נוהגים להרבות קצת באכילה, ונחשב כאילו בנו מזבח והקריבו קורבנות – שו"ע תכ"ט

חמץ שעבר עליו הפסח

כל חמץ בגודל כל שהוא שלא היה **מכור לגוי בפסח** או לא הוצא לגמרי מרשות ישראל והופקר לפני הפסח – אע"פ שנאמר עליו "ביטול" – **נאסר** אחר הפסח באכילה ובהנאה, לו ולכל העולם, אפילו בכמות של פחות מכזית **מי שביטל את החמץ ונאנס ולא הספיק למכרו, או הבודק ולא מצא ואחר הפסח מצאו** – אם המדובר בהפסד מרובה, (כמה בקבוקי ויסקי, וודקה או בירה, או כמות גדולה של דגנים או קמח המיוחדים לאסורים בגלוטן וכן כמויות ויטמינים שזקוקים להם ומכילים חמץ) יש להתירם בהנאה כגון למכרם לגוי (הכרעת המשנ"ב תמ"ח, כה ושעה"צ, ד). **תרופות המכילות חמץ**, אף שלא נמכרו לגוי לקראת הפסח – מותרים. גם עבור חולה שאין בו סכנה (שו"ע תס"ו, א).

הלכה למעשה: א. אין לקנות אחרי הפסח אלא רק בחנות שיש בה אישור המעיד על מכירת חמץ ע"י רב, אב"ד או גוף כשרות למהדרין. ומצוין, שהאישור מתייחס לשנת **תשפ"א**. ב. כדי לא להיכשל ח"ו בחמץ שעבר עליו הפסח, שלא נמכר לגוי, או לחוששים שלא מועילה "מכירת חמץ" לחמץ ודאי, ניתן לזהות כל מוצר, האם יצא מקו הייצור **אחרי פסח תש"פ**. בעזרת הקוד המופיע על כל מוצר מזון .

ה"קוד" לקניית מוצרי חמץ לאחר הפסח

הקוד השנה **תשפ"א: 1094** – המספר הראשון משמאל 1 מצוין את השנה האזרחית – **2021**. שלשת הספרות הימניות מציינות את מספר הימים באותה שנה מאז הראשון בינואר למנינם. כיון שיום אחרי פסח השנה תשפ"א, יום ראשון כ"ב ניסן היה בתאריך **4/4** ויום זה היה היום ה **94** מתחילת השנה הלוועזית – הראשון לינואר **2021** (למנינם) אם כן, כל מוצר שתאריך ייצורו מיום **4/4** והלאה - יוצר אחרי הפסח – והקוד שעליו **1094** ומעלה.

תזכורת: ישנם מוצרי מזון שבהכשר בד"צ העדה החרדית שאינם מכילים חמץ **כלל כל השנה**, ולכן אף המחמירים לעצמם, שלא לצורך מזון שנמכר אפילו בחנויות, ואינם סומכים על מכירה שנעשתה אפילו על ידי "העדה החרדית" – **רשאים לקנות אותם אחרי פסח**, כיון שכל השנה, **אינם מכילים חמץ**: אבקות אפיה, אורז, אינסטנט פודינג – כל הטעמים, במבה, ג'לי, גריסי פנינה, דבש, דגים טריים, דייסת קורנפלור לתינוקות, חומץ, חרדל, חילבה (גרגרנית), טופי (כל הסוגים), טחינה, יין מיקבי הארץ, מיונז, מרגרינה, סוכר וניל, סילאן, קטשופ, קפה נמס (אבקה ומגורען), קצפת ריץ', ריבות, שוקולית, שמרים טריים ויבשים, שלגוני קרח ותה.

מנהג "חלת המפתח"

"יש נוהגים בשבת שלאחר הפסח שמברכים בו אייר, אוכלים בו לחם משנה שעושים בו צורת מפתח, או שעושים צורת מפתח בשומשומין שמפזרים עליו, זכר למן, שהתחיל לרדת באייר ולרמז על מפתח פרנסה שבידי הקב"ה, ולהזכיר, כי ד' הטוב יפתח לנו את אוצרו הטוב, ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים יפתח" – ליקוטי מהרי"ח, טעמי המנהגים ו"אוהב ישראל" בליקוטים.

משמעויות נוספות מיוחדות ל"מפתח"

א. משמעות מפתח - - ראשית, "**אסרו חג בעבותים**", עברנו כולנו חוויות מרגשות ורגעים גדולים של ביטויי אמונה קיום מצוות רבות בס"ד, ועלינו לאוצרם ולנעלם בתוכנו במפתח, על מנת שיישאר וילוונו לקראת הימים הבעל"ט.

ב. מפתח מסמל גם כן את **העלייה משער לשער**, לתקן מ"ט שערי טומאה ולהפכם לשערי קדושה, הלוואי ונזכה לפתוח שער אחר שער להגיע אל תכלית יציאת מצרים - תעבדון את האלוקים על ההר ההוא.

ג. מפתח - מסמל פרנסה, לכל בית מפתח משלו, כל בית צריך לחיות בידיעה תמידית, כי הקב"ה זן ומפרנס כל אחד, ומשביע לכל חי רצון, כפי המגיע לו, במפתח האישי שלו. לא ניתן במפתח שלנו לפתוח את השער של שכנו ולא הם במפתחם את שלנו - נשמח כל אחד במה שחננו ד'.

ולסיום, מפתח אחד פותח כידוע כל דלת - מפתח אפס! אם נזכור שבלעדיו יתברך אין בנו לא בינה ולא תבונה ולא כוחות משלנו - רק מה שיחוננו הבורא, שאין עוד מלבדו.

שבת פרשת "שמיני" - כ"ח ניסן - "שבת מברכים" חודש אייר

ההפטרה: "ויוסף עוד דוד וגו'" (שמואל ב, ו) מולד חודש אייר: ביום שני, בשעה 7, 47 דקות 6 חלקים

ראש חודש "אייר" יהיה ביום השני וביום השלישי

אומרים "אב הרחמים" (פרט לדעת הגר"א) ואין אומרים "צדקתך צדק וגו' "

פרקי אבות

מנהג קדום, מימות חז"ל, הובא על ידי רבי סעדיה גאון ורב שר שלום גאון, ללמוד פרקי מסכת אבות בשבתות הקיץ לאחר תפילת המנחה – כל שבת פרק אחד. והוסיפו פרק ששי, הנקרא "קנין תורה" שאינו משנה אלא ברייתא ["שנו חכמים בלשון המשנה"], **בני ספרד** נוהגים לאומרם בין פסח לעצרת [-ששה פרקים בשש שבתות], לפי ש"דרך ארץ קדמה לתורה", וכדברי החסיד רבנו יונה בהקדמתו לאבות: "יען, התורה לא תשכון כי אם באדם הריקן ממידות הרעות ומלא במידות החשובות" **ובני אשכנז** נוהגים להמשיך באמירת פרקי אבות עד ראש השנה. וכן נוהגים כיום גם בני ספרד שהרב דורש בפרקי אבות בבית הכנסת, בשעת מנחה של שבת. וכתב ה"אברבנל" בהקדמתו לביאורו "נחלת אבות": פרקי אבות - שולחן ערוך להנהגות והליכות בין אדם למקום, בין אדם לחברו ובין אדם לעצמו.

מוצאי שבת: ירושלים - 7:42 מרכז וצפון - 7:44 ודרום - 7:43 רבנו תם - 8:21

יום ראשון כ"ט ניסן ערב ראש חודש אייר

אין נוהגים לומר סדר "ערב יום כפור קטן" ואין מתענים (מ"ב תכ"ט, י וכה"ח, ט"ז בשם החיד"א). ויש מתענים (הגר"ח פלאג'י ובא"ח)

שבת פרשת "תזריע-מצורע" - ה' אייר

הדלקת הנרות: ירושלים - 6:33 מרכז - 6:49 צפון - 6:42 ודרום - 6:53

ההפטרה: "וארבעה אנשים וגו'" (מלכים ב-ז, ג) אשכנזים: מברכים למתענים בה"ב. **אבות**, ב.

מנהג האשכנזים שהש"ץ אחרי אמירת אשרי שלפני מוסף (בלוח א"י - לפני אשרי) בעוד ספר התורה בידו, מברך "מי שברך" למי שיקבל עליו להתענו בה"ב. היתה ברית או שכחו - מברכים במנחה. העונה אמן ובדעתו להתענות - אינו צריך קבלת תענית במנחה שלפניה אך אינו מחויב להתענות. לא ענה אמן- יקבל על עצמו את התענית במנחה שלפניה (שו"ע תקס"ב, ה ומ"ב).

מוצאי שבת: ירושלים - 7:47 מרכז - 7:49 צפון - 7:50 ודרום - 7:48 ר"ת 8:26 .

מנהגי הספירה

הקדמה

"שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לרבי עקיבא, וכולם מתו בין פסח לעצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה" (גמרא יבמות ס"ב ע"ב). ולכן נוהגים בימים אלו מקצת דיני אבלות (שולחן ערוך תצ"ג, א). **השאלה:** באלו ימים מתו? ואם כן, מתי נוהגים במקצת מדיני אבלות?

המנהג המקובל בארץ ישראל

תלמידי ר"ע מתו במשך שלשים וארבעה הימים, שבין יום שני של פסח עד ל"ג בעומר (הובא בביאור הלכה שם, עפ"י המדרש). ולדעת השולחן ערוך (תצ"ג, ב), אין להקל אפילו לא בר"ח אייר ולא בל"ג בעומר, אלא מיום ל"ד בעומר לאחר נץ החמה, מדין "מקצת היום ככולו" (דעת השולחן ערוך תצ"ג ב-ג) מאידך, לשיטת הרמ"א שם, אפשר להקל בבוקר ל"ג בעומר, ולעניין נישואין כבר מליל ל"ג בעומר, כדלהלן.

מנהג המקובל בחלק מקהילות אשכנז בחוץ לארץ

התלמידים מתו במשך **כל הימים שבין פסח לעצרת**, חוץ מבט"ז ימים, שאין אומרים בהם תחנון: 7 ימי הפסח עם אסרו חג או בחו"ל יום טוב שני) 6 שבתות, 2 ימי ר"ח אייר ויום 1 ר"ח סיון, שהם ס"ה – 33 ימים (דעת התוספות). אלא שיש אומרים, נהגו לנכות ט"ז ימים מיום ב דפסח עד ב דר"ח אייר (ב"ח ומג"א, ה) ולדעה זו, מקילים ביום ל"ג בעומר בבוקר, אבל מל"ד שוב אסור עד שבועות ואפילו ב"ח סיון (רמ"א ומג"א) ובערב שבועות מקילים מדין "מקצת היום ככולו".

ויש אומרים, שנהגים איסור מא' דר"ח אייר עד ג סיון בבוקר, דהיינו שמקילים בשלשת ימי הגבלה, וביום א של ימי ההגבלה מהבוקר, וכדי להשלים ל"ג ימי אבלות מוסיפים שני ימי ר"ח אייר (מג"א, ה), ובכל זאת מקילים בל"ג בעומר עצמו מהבוקר (חיי אדם הובא במ"ב).

מנהג האריז"ל

מנהגי האבלות אינם רק משום פטירת תלמידי ר"ע, אלא על פי **הקבלה** ולתקן חטא העגל (שו"ת אור לציון ג, י"ז), שלא להסתפר **כל ימי הספירה** עד ערב חג שבועות (פרי עץ חיים ספה"ע, ז) ויש אומרים עד מ"ח לחומר (שו"ת מנת אלעזר ג, ס"ה). והמדקדקים נוהגים כן (ארחות רבנו ב, עמ' צ"ה), אפילו כשיש להם ברית מילה (שערי תשובה, ח). י"א שמנהג האריז"ל גם לעניין נישואין (שו"ת דברי יואל א, כ"ו) ויש אומרים שאף לאריז"ל מותר לערוך נישואין בל"ג בעומר (שו"ת מנחת אלעזר ד, ס).

קביעת מנהג

בזמננו, שבכל מקום, רבנים שונים, בתי כנסיות בנוסחים שונים וקהילות נפרדות במנהגיהם, אף שכתב הרמ"א (שם, ג) שבעיר אחת לא ינהגו אלא אותו מנהג, משום איסור "לא תתגודדו", כיום אין האיסור אלא בעיר שכולם כפופים לרב אחד, ובית כנסת אחד לכל בני הקהילה (שו"ת אגרות משה א, קצ"ט). **במקום שאין מנהג קבוע** – רשאי כל אדם לנהוג שנה אחת כמנהג מסוים, ובשנה האחרת כמנהג השני (שו"ת חת"ס, קמ"ב ושו"ת מנחת יצחק ד, פ"ד).

פרוט מנהגי האבלות הנהוגים בימים אלו

איסור עשיית מלאכה משקיעת החמה, 8-10 דקות

שו"ע תצ"ג, ד: "נהגו הנשים [גם האנשים בכלל, אלא שאין דרכם לעסוק במלאכותיהם בשעות הערב] שלא לעשות מלאכה מפסח עד עצרת משקיעת החמה ואילך" ובמ"ב שני טעמים לדבר: א. נאמר "שבע שבתות" מלשון שביתה. ב. בשעה זו נקברו כל ערב תלמידי ר"ע ר"ל והעם נמנעו אז מעשיית מלאכה. וכהכרעת שער הציון, שם: "נהגו עד ל"ג בעומר" שלא לעשות מלאכה כבדה (תפירה, כיבוס וכדומה) מהשקיעה במשך זמן קבורה 8-10 דקות ובכף החיים, שם, שאין למחות במי שאינה מקפידה, משום שהמנהג רק מספר דקות, קשה להקפיד בקיומו.

איסור תספורת וגילוח

שו"ע תצ"ג, ב: נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג בעומר וכו' ואין להסתפר (לספרדים) עד ל"ד בבוקר. ברמ"א (לאשכנזים): במדינותינו מסתפרין כבר ביום ל"ג בעומר ומרבים בו בשמחה. ומנהג חסידים על פי האריז"ל והקבלה, שאין מסתפרים כל ימי הספירה עד ערב חג שבועות, ויכול אדם לנהוג שנה אחת כמנהג אחד ושנה אחרת כמנהג אחר (שו"ת חתם סופר, קמ"ב ושו"ת מנחת יצחק ד, פ"ד)

בנות ונשים: בשו"ת אגרות משה יו"ד ב, קל"ז: "ראוי להן להחמיר ולא להסתפר, אם אינו נחוץ כל כך", דוגמה לנחיצות, כשהשיער עלול לצאת מתחת כיסוין וכו'. או לפגישת שידוכין. כמו כן, לצורך מצוה מותרת הסרת שיער בכל הגוף. **מריטת גבות** - אינה נחשבת לתספורת אף כשהדבר נעשה לייפוי (ספר בין פסח לשבועות ט, י"א). **קטנים** - מותרים להסתפר, אך אם אין צורך, יש להימנע עד ל"ג בעומר. מותר לספר

לספר את מי שנוהג להסתפר על פי מנהגו (הליכות שלמה, ניסן י"א דבר הלכה, ל"ה), שאין האיסור משום אבלות לספר, אלא למסתפר **קציצת ציפורניים** - מותרת כל ימי הספירה.

איסור נישואין

שו"ע תצ"ג, א : נוהגים שלא לשאת אישה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר - השנה: יום שישי י"ח אייר. **בני אשכנז**: נישאים ביום ל"ג בעומר עצמו השנה, אור ליום שישי, מלאחר צאת הכוכבים - **7:56** ולמחרת יום שישי, לפני שקיעת החמה - **7:23** ולכתחילה, אף ליטול לסעודה לפני השקיעה ואח"כ נהגו להמשיך באיסור עד ראש חודש סיון (שיש קהילות אשכנז שנישאים במשך ניסן עד ר"ח אייר).

בני ספרד: נישאים רק מיום ל"ד בעומר (מוצאי ל"ג בעומר) ואילך. השנה: ליל שבת, לא מעשי! שידוכים, הנקראים כיום "אירוסין" - מותרים אפילו בשירה ונגינה בלא ריקודים. **הערה**: אחרי ל"ג בעומר רשאים בני אשכנז להשתתף ולשמוח בנישואי בני ספרד. וכן היה משתתף מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בנישואי בני ספרד לאחר ל"ג בעומר, אולם סירב בימים אלו לערוך את החופה והקידושין.

קניית בגדים, חפצים ורהיטים

אין איסור לתפור או לקנות בגדים חדשים בימי הספירה (שדי חמד, פאת השולחן, כף החיים תצ"ג, ד בשם המאמר מרדכי וכן הכרעת מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל בספר "ועלהו לא יבול" א, עמ' קפ"ב, וכן כתב הגאון רבי בצ"א אבא שאול זצ"ל ב"אור לציון ג, י"ז-ב: "אין שום מנהג לאסור לקנות או ללבוש בגדים חדשים בימי הספירה ואף לקנות דברים גדולים וחשובים, ואין שום מנהגי אבלות בימי הספירה אלא בנישואין ותספורת בלבד".

קניה והעברת דירה

יש שכתב, שלכתחילה אין לעבור דירה אלא בל"ג בעומר או מראש חודש סיון ואילך, ובמקום צורך גדול, אפשר להקל עד ראש חודש אייר (הגר"ש וזנר זצ"ל שו"ת שבת הלוי י, קל"ה). אבל, הצריך, מותר לקנות דירה ובפרט בארץ ישראל שיש בזה משום מצות ישוב א"י (בקובץ מבית לוי ענייני ניסן עמ' פ"ח). אכן, דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל וידל"ח הגר"ח קנייבסקי שליט"א שאין שום איסור לעבור דירה בימי הספירה, ובוודאי בארץ ישראל, ואף מותר לסייד את הדירה קודם שנכנסים אליה. והוסיף הגר"ח ק"ש שליט"א בשם אביו זצ"ל: העולם טועים, ומדמים מנהגי הספירה למנהגי אבלות בין המצרים" (הלכות חג בחג ספיה"ע ז, ו הערה 26).

ברכת שהחיינו

מנהג בני אשכנז: כמובא במ"ב "אם נזדמן לו איזה עניין שצריך לברך שהחיינו - יברך" ומבאר הגר"ח קנייבסקי שליט"א דהיינו אפילו לכתחילה (בספר "בין פסח לשבועות ט"ז הערה א), וכן דעת הגאון רב"צ אבא שאול זצ"ל (ב"אור לציון ג, י"ז-ב), שאף לכתחילה מברכים שהחיינו בימי הספירה וכן פסק מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל (בספר "ביצחק יקרא") **לפוסקי ספרד**: על פרי חדש מברך אף בחול, על בגד חדש - הממתין, לשבת תבוא עליו ברכה.

ריקוד, ניגון ושמיעת מוזיקה

"ריקודים ומחולות, בוודאי יש להיזהר בימי הספירה" - "מ"ב בתצ"ג, ג. ויש לציין, שהמילה "מחול" מתייחסת כיום, לריקוד בסיבוב, כ"מחול" הכרם, וכך ביאר מרן הגרש"ז זצ"ל את ההבדל שבין ריקוד למחול: "ריקוד - אפילו של אדם אחד או שנים. מחול - ריקוד של אנשים רבים המסתובבים במעגל".

אמנם, במקרא "מחול" - מופיע ככלי נגינה. ראה תהילים ק"ב: "הללוהו בתוף ובמזוזול", כידוע הלויים לא רקדו במקדש, אלא עמדו על הדוכן וניגנו גם בכלי הנקרא מחול. כמו כן, בקריעת ים סוף נאמר: "ותיקוז מרים הנביאה וגו' את התוף בידה ותצאנה כל הנשים אזוריה בתופים ובמזוזולות" (שמות טו, כ). וכתב בספר שו"ת באר שבע: שלא יעלה על הדעת שמרים ונשות ישראל רקדו לפני העם אלא כנאמר במדרש תנחומא לשמות: מרים נביאה הייתה, וידעה שעתידים ישראל לשיר שירה על הים ובמכת החושך הייתה מאספת תופים ומחולות מבתיהם של המצריים כדי לנגן בהם, על ים סוף, כדי שלא ישמע קולן בשירתן. וכן נאמר: "אז תשמעו בתולה **במזוזול** (היא ניגנה בכלי שנקרא מחול שכנראה רקדו לצליליו) ובזורים וזקנים יזדו" (רקדו).

הלכה למעשה: כתב שו"ת אגרות משה יו"ד ב, קל"ז ואו"ח א, קס"ו וג, פז: "אין לנגן ולשמוע ניגון ביחידות ואפילו בהקלטה". וכן דעת הגר"ע יוסף זצ"ל ילקוט יוסף ה, עמ' תל: "ריקודים ומחולות לדבר הרשות אסור בהחלט בימי הספירה, ולכן, הנוהגים לשמוע שירה עם כלי שיר דרך הרדיו וכדומה, ואף (קלטות, דיסקים) יש להחמיר בימי הספירה".

היתרים בנגינה ובשירה

1. בשמחה של מצוה פוסקי ספרד: מקילים כגון בבר מצוה, כשהוא ביומו, או החתן דורש. פוסקי אשכנז: יש מקילים (אג"מ ושונה הלכות) ויש מחמירים (הגר"מ שטרנבוך שליט"א והגר"ש וזנר זצ"ל). **"שבע ברכות"**, כשהתחתנו בל"ג בעומר, או לנוהגים בער"ח אייר, עושים שמחה גם בריקודים וכלי שיר, כל ימי המשתה (אגרות משה או"ח א, קנט).

בהכנסת ספר תורה: הגרי"ש אלישיב זצ"ל התיר בנגינה וריקודים כיון שהיא שמחה של מצוה, אך אין ראוי לכתחילה לקבוע הכנסת ספר תורה בימי הספירה בריקודים ונגינה אלא כשיש צורך בדבר (הלכות חג בחג ספיה"ע ז, 36).

2. מותרת השמעת מוסיקה, כנתינת קצב להתעמלות או תרפיה במוסיקה (לא מחול אירובי!).

3. מותר לימוד נגינה באופי של תרגול. כשהלימוד לצורך פרנסה. (שו"ת אגרות משה ג, פ"ז) ודעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל סידור פסח כהלכתו י"ב, ט"ז.

4. מותרת נגינה בגני ילדים שטרם הגיעו לגיל חינוך [6-7] (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל הלכות חג בחג וסידור פסח כהלכתו שם) כיון שאין למנגנת הנאה מכך ואינה מנגנת אלא לצורך פרנסתה. ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל יש להימנע מלנגן מנגינות מרקידות (שו"ת חוט שני שבת ד, עמ' שע"ט). כמו כן, מותרת הכנת כיתה, בעיקר בכיתות נמוכות, להצגת סיום וכדומה, באופן של תרגול, ובמקום סגור.

5. חולה הזקוק לחזק את רוחו, ואין צריך לומר מי שסרה ממנו חדות החיים ומרגיש דכדוך או חלילה מרה שחורה המפריעים לו בעבודת ד' – רשאי לשמוע נגינה ושירים בצנעה (באזניות) (דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א ב"הלכות חג בחג ספיה"ע ז, 39 והגרש"ז אויערבך זצ"ל ב"הליכות שלמה" פסח י"א, 54) וכנימוק הגר"נ קרליץ זצ"ל ב"יד ספיה"ע ל"ג, י"ח כדי שלא יבוא חלילה לאיסורים חמורים יותר משמיעת כלי זמר בימי הספירה.

6 יש שהתירו: שמיעת שירת הבקשות, פרקי חזנות, שירים "שקטים" ולהבדיל מוסיקה קלאסית, למי שהדבר נחוץ מאד (הגרש"ז אויערבך, הגר"מ הלברשטם והגר"ח פ"ש שיינברג זצ"ל).

7. שירה בפה: אף שב"לקט יושר" (עמ' 97), שבעל תרומת הדשן לא שר "אליהו הנביא" במוצאי שבתות הספירה. וכן ב"יוסף אומץ" (סי' תר"א עמ' 128), שאף בשבתות ימי הספירה יש להנמיך הקול בזמירות של שבת. הוראת הגרש"ז אויערבך זצ"ל: ששירה המרוממת את הנפש, ואינה מביאה לידי ריקוד ומחול - אין להימנע ממנה בימי הספירה (הליכות שלמה פסח י"ד, י"א). וכן דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "מותר לשיר בפה אפילו שירה המעוררת לריקוד ומחול, שלא אסרו אלא ריקודים ומחולות" (הלכות חג בחג ספיה"ע ז, הערה 34).

8. יש שהתירו שמיעת שירה מוקלטת, ללא ליווי כלי נגינה [יצירות ווקאליות]. (שו"ת אגרות משה או"ח א, קס"ו) שאין זה נחשב לשירה בכלי אלא בפה. אמנם יש המסתייג מהקלטות בהן הזמרים מבצעים בפיהם את קולות הכלים המלווים את השירה (שו"ת שבט הלוי ב, נ"ז וח, קכ"ז).

מצה לאחר הפסח

מותר להמשיך לאכול מצה ואפילו ביום שאחרי שביעי של פסח? בשונה מיום אחרי סוכות (שמחת תורה) שאסור לשבת בסוכה כשירה משום "בל תוסיף"? **תשובה:** בפסח החובה מן התורה לאכול מצה היא רק בליל ט"ו בניסן ("בערב תאכלו מצות") בשאר ימים, "רצה אוכל, רצה אינו אוכל". ולכן אין בל תוסיף על אכילתה

ברכת המצה לאחר הפסח מנהג בני ספרד המקובל על רוב הפוסקים (פרט לגאון רבי ברוך טולדנו אב"ד מקנז זצ"ל) מברכים על המצה בשאר ימות השנה "בורא מיני מזונות" על פי ההגדרה השלישית בשולחן ערוך קס"ח, ז: "ויש מפרשים, שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותה כעכים יבשים וכוססין אותם". הערת הרה"ג אופיר מלכה שליט"א. פשוט, שאף בני ספרד, האוכלים את המצה לאחר **ההושרתה במים או סוגנה בשמן**, ונעשתה רכה – מברכים עליה **"המוציא" ו"ברכת המזון"**, שכבר אינה יבשה ואינה נכססת בפה

מנהג בני אשכנז המקובל על רוב הפוסקים – (פרט לגאון רבי ישראל יעקב פיישר זצ"ל) ברכתה של המצה אף בכל ימות השנה "המוציא" ו"ברכת המזון" שהרי אינה נאכלת לתענוג, כשאר סוגי המאפה היבשים והנכססים (כמציות, קרקרים, "לחמית" "פתית" מקלות מלוחים ביגלעאך וכדומה אלא נאכלת למזון ולסעודה, והראייה שבימי הפסח ברכתה "המוציא" לכל הדעות.

שיטת **הגר"ע יוסף זצ"ל** כמובא בילקוט יוסף ח"ג עמ' רכו: "הספרדים ובני עדות המזרח נוהגים לברך על המצה לאחר הפסח "בורא מיני מזונות" ולאחריה "על המחיה ויש למנהגם זה על מה לסמוך, **וחסידיים ואנשי**

מעשה (בני ספרד) נוהגים לאכול המצה בתוך סעודה של פת גמור (כך נהג הגר"ע יוסף זצ"ל בעצמו כל השנים) או ש"קובעים סעודה" על המצה, שהוא שיעור וכו' – 230 גרם, ואז מברכים על המצה המוציא וברכת המזון וצריכים ליטול ידיים כדין וכו' והפותרים הברכה הראשונה של המצה בטעימה מפת גמור, יברכו ברכה אחרונה "מעין שלש" ומי שאינו רגיל לאכול פת כלל מסיבות בריאותיות, יברך על המצה המוציא וברכת המזון כל ימות השנה.

ממתי משתנה הברכה על המצה לבני ספרד לדעת הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל – משעה שהביאו הביתה לחם. לדעת הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל – למחרת מוצאי יו"ט אחרון (אור לציון ב, צו) ולדעת הגאון רבי מרדכי אליהו זצ"ל כל המצות שנקנו לפסח עד פסח שני – ברכתם "המציא".

י"ב אייר - שבת פרשת "אחרי מות - קדושים"

הדלקת הנרות: ירושלים - 6:38 מרכז - 6:54 צפון - 6:47 ובדרום - 7:57

ההפטרה: **לספרדים** - "ויהי דבר וגו' הלדרוש וגו' (יחזקאל כ, ב) ולאשכנזים - "הלא כבני כושיים וגו' (עמוס ט, ז). **מוצאי שבת: ירושלים - 7:53 מרכז וצפון - 7:55 ובדרום - 7:53** ר"ת **8:31**

יום שני י"ד אייר - פסח שני

אין אומרים תחנון. ובמנחה שלפניו: בני אשכנז - אומרים (לוח א"י). ובני ספרד - אינם אומרים (משמעות כף החיים קל"א, ק"א). **בזמן שבת המקדש** היה קיים היו מקריבים בו, כל קטן שהגדיל וכל גר שהתגייר בין פסח ראשון לשני, קרבן פסח שני, והוא יום שמרבים בו קצת בשמחה (החיד"א במורה באצבע, רכ"ב). וכתב היעב"ץ בסידורו: "גילו לי מן השמים טעם שנקבע פסח שני ליום זה לפי שבשנה הראשונה לצאתם ממצרים אכלו מהמצות עד ליל ט"ו באייר ומכאן שהקדושה היא נמשכת עד ליום זה". ואכן, מנהג החת"ס וכן החסידים לאכול מן המצה, זכר לקרבן הפסח שנאכל על המצות. וכן נהג הגרי"י קנייבסקי זצ"ל (אורחות רבנו ב, צ"ז). ונהוג לאכול ביום י"ד, ויש אוכלים בליל ט"ו בזמן אכילתו.

יום שלישי ט"ו אייר: לעניין "שאלה" בברכת השנים: כיון שעברו 30 יום שכבר שלא הזכירו מטר, המסופק אם הזכיר טל ומטר - הכרעת המ"ב שמכאן ואילך - אינו חוזר (ביה"ל ד"ה עד ל' יום).

תענית "שני בתרא" מתעניות בה"ב

תענית בה"ב בפסח שני **לא מצויה**, וכיוון שהתפשט המנהג שלא לומר בו תחנון (פרט לדעת החת"ס, החזו"א והגרי"ז) כתב **בלוח א"י** ובהגהות לשו"ת מהרש"ם להגר"ש שבדרון זצ"ל: "שמעתי מהגרי"מ חרל"פ שגדולי ירושלים ת"ו מצאו כתוב בפנקס ביהכ"נ חורבת רבי יהודה החסיד שבשנה זו **לא יתענו** בה"ב אלא שתי תעניות בלבד". **והוסיף בלוח א"י:** יש המשלימים את התענית מחר (יום ג') ויש המתענים היום (פסח שני) - עד חצות - **12:37** ודעת המהרש"ם (דע"ת תצ"ב) שמעיקר הדין מותר להתענות היום אולם הציע לשואל להשלים גם את צום היום, ביום ה' או ב' הבאים, וכן הכרעת הגר"ש דבליצקי זצ"ל לדחות ליום ה'.

סליחות בה"ב: יש שכתבו שאומרים אף שהוא פסח שני (מנהגי חת"ס י"א, ה' בירור הלכה תליתאה או"ח תצ"ב שבמניינו של החזו"א אמרו תחנון וסליחות בפסח שני ללא דילוג וכן נוהג הגר"ח קנייבסקי שליט"א אולם המנהג ברוב המקומות שאין אומרים סליחות השנה, אלא בב' וה' בלבד. (הליכות שלמה פסח י"א, כ)

יום שישי י"ח אייר - ל"ג בעומר

אין אומרים בו תחנון, ואף **לא** במנחה שלפניו. ואשכנזים אומרים למנצח וגו' **יש להיזהר**, בבין השמשות, אור ליום ל"ג בעומר, שלא לומר: "היום ל"ג בעומר", שאזי, מספק, אין לספור בברכה באותו לילה, שיש הסוברים, שאמירת מספר הימים בראשי תיבות – כמוה כספירה (באור הלכה תפ"ט ד"ה מונה וכו'). **האומר בטעות**, בדיעבד – יש לו על מי לסמוך ולספור בברכה (שער הציון שם, כ"ח). מכל מקום, האומר: "מותר לשמוע שירים לכבוד הרשב"י, כי היום כבר ל"ג בעומר" – עדיין יכול לספור בברכה, שהרי לא התכוון לספור, אלא לציון, , שכך שם ה"יום טוב" (כף החיים, ל' וש"ת אור לציון ג, ט"ז, ד),

תספורת

לבני ספרד – אין להסתפר עד יום רביעי ל"ד בעומר בבוקר (שו"ע תצ"ג, ב). **השנה** שחל ל"ג בעומר בערב שבת, **מותר אף לבני ספרד** להסתפר בל"ג בעומר מפני כבוד השבת. ומותר גם להסתפר בליל שישי אם ישנה איזו סיבה כל שהיא שלא יוכל להסתפר בערב שבת. (שו"ת יביע אומר ב אהע"ז, ט"ז וחזון עובדיה א, ד) **לבני אשכנז** – מותר כבר בל"ג בבוקר (רמ"א, שם). **למנהג האריז"ל** – אין להסתפר כלל. **חלאק'ה**: מנהג האריז"ל לספר ילדים בהגיעם לגיל שלש, במירון, [ובכל מקום, ויש נוהגים בקבר שמעון הצדיק], בל"ג בעומר, ולחנכם להשאר פאות הראש (שערי תשובה תקל"א, ב) ואין בזה איסור תספורת, שנקרא: "עשיית פאות", ולכל הדעות אפשר לקיימו כבר בליל ל"ג בעומר (דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל הלכות חג בחג ספיה"ע ז הערה 58).

הערה: "ספר" הנוהג איסור תספורת כמנהגו, מותר לספר את כל שנוהג היתר תספורת על פי מנהגו, "שאין האסור משום אבלות לספר, אלא להסתפר (מין הגרש"ז אויערבך זצ"ל הליכות שלמה ניסן י"א דבר הלכה ל"ה).

נגינה ושמיעת מנגינות לבני ספרד – מותר לשמוע כלי זמר רק מבוקר ל"ד בעומר, כדין תספורת. **ולבני אשכנז** – כבר מיום ל"ג בבוקר (שו"ת שבט הלוי ח, קס"ח). בארץ ישראל נהגו להקל ולנגן בכלי שיר כבר מהלילה כאשר שמחים לכבוד היולדת רשב"י, כגון ליד מדורה, שלכבוד הרשב"י (חוט שני שבת ד, עמ' ש"פ).

נישואין לבני ספרד – אין לערוך נישואין, אלא מיום ל"ד בבוקר, **ולבני אשכנז** מיום ל"ג בבוקר, כיון שנישואין ותספורת – דין אחד להם (מ"ב שם, ה ו"א). **יש מתירים** לאשכנזים לערוך נישואין כבר בליל ל"ג בעומר, ולבני ספרד בליל ל"ד אחרי צאת הכוכבים, [לא מעשי השנה, שהוא ליל שבת] ויש לסמוך על זה בשעת הצורך, כגון כשקשה למצוא אולם (פרי חדש, ס"ב שערי תשובה, ה וש"ע הרב, ה). **נישואי בני אשכנז ביום ל"ג בעומר**, אם מנהגם להמשיך דיני האבלות לאחר ל"ג בעומר, לכתחילה יש לסיים החתונה והריקודים עד כניסת ליל ל"ד, ובמקום צורך, יש להקל ולהמשיך בלילה (שו"ת מנחת יצחק ד, פ"ד). **ויש מתירים לכתחילה** קיום הסעודה והריקודים בלילה (ליל ל"ד), אם החופה נערכה ביום ל"ג (שו"ת אגרות משה אבהע"ז א, צ"ז).

הערה: נחלקו הפוסקים, **אם חתן וכלה צריכים לצום** ביום חופתם, כנהוג, בימים שאין אומרים תחנון, והמקילים, יש להם על מי לסמוך (מ"ב תקע"ג, ז עפ"י א"ר בשם נחלת שבעה). **ומותר להשתתף בחתונה**, אף למי שמנהגו לעניין ימי אבלות ימי הספירה שונה מהחתן והכלה, כיון שלהם זו מצווה, מצווה לקרואים לשמח חתן וכלה (שו"ת אגרות משה א, קנ"ט דעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל הליכות שלמה ניסן, א, י"ט). **פרט**, לדעת הגר"ש וואזנר זצ"ל בקובץ מבית לוי, שאין אלא לאחל מזל טוב, ולא להשתתף בריקודים ובסעודה.

תפיסת מקומות בניסיעה למירון

הנוסע בתחבורה ציבורית, **אסור לתפוס** מקום עבור נוסע נוסף, שטרם הגיע, במידה ומשום כך, לא יישאר מקום ישיבה למי שכבר עלה ושילם לפני שעלה אותו שתפסו עבורו (ראה שו"ע חו"מ ק"ה, ד שהתופס לחברו במקום שחב לאחריו – לא קנה). אמנם, **אם התופס שילם** גם עבור המקום שתופס – רשאי לתפוס עבורו. זאת, בתנאי שאין הוראות שונות מהנהלת החברה המפעילה את התחבורה (שהרי על מנת כן, שילמו הנוסעים) **הנסיעה בחינם** – יש להימנע מלתפוס מקומות עבור אחרים (ראה ספר משפטי התורה א, פ"ה שאז דומה התפיסה לזכיה במציאה, שנחלקו הרמב"ן והתוס' אם מועילה תפיסה, וראוי לחוש לכתחילה לדעת התוס').

זמני מירון תשפ"א: זמן ציצית ותפילין – **4:57** הנץ המישורי – **5:52** והנראה **5:53** שקיעה – **7:24**

י"ט אייר שבת פרשת אמור

שימו לב השבים ממירון!! **הדלקת הנרות:** ירושלים - **6:43** מרכז - **6:59** צפון - **6:53** ובדרום - **7:02** הפטרה: "והכהנים הלויים וגו'" (יחזקאל מ"ד) **אבות פרק ד'**

בברכת קיץ בבריאות הגוף והנפש

מלא וגדוש בבשורות טובות

ישועות ונחמות

כתובת להערות: הרב יצחק יעקב פוקס, פנים מאירות 17, ירושלים 0548483398 או בפקס 025372586
לקבלת הדפים ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל 0548483398@gmail.co

מחבר הספרים: "תפילה כהלכתה", "הליכות בת ישראל", "הכשרות", "הליכות בין אדם לחברו" ו"הליכות תינוקות וקטנים"